

dr. DOMBI MÁRK.

EGY
PUSZTAI
VIRÁG

• KORDA R. T. KIADÁSA •

P. Cassant M. József

EGY PUSZTAI VIRÁG

P. CASSANT JÓZSEF O. CIST. R. ÉLETE

IRTA:

DR. DOMBI MÁRK S. O. CIST.

BUDAPEST, 1943

KORDA R. T. KIADÁSA

Nihil obstat. Dr. Ladislaus Lékai censor. 1811/1942. Imprimatur. Veszprimii die 20. Aprilis 1942. † Julius m. p. episcopus.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában. Budapest, VIII., Csepreghy-u. 2.

ELŐSZÓ.

Pár évvel ezelőtt akkori szentséges Atyánk, XI. Pius pápa, egy magyar zarándokcsoporthoz szólva említést tett egy kapucinus laikus testvéréről, akit csak nem rég iktatott legfőbb apostoli tekintélyével a szentek sorába. A zarándokokat, akik között természetesen különböző nemű, korú és állásbeli emberek voltak, arra buzdította, hogy kövessék ezt az egyszerű, alázatos szerzetes szentet. Nem azt mondom, hogy utánozzátok, — magyarázta azután szavait — hanem hogy kövessétek. Nem élhet ugyanis mindenki olyan életformák között, mint ő; de a maga helyén, a saját életviszonyai között kiki szentté lehet, ha az ő példáján okulva, lelkesedve, hűségesen, önmegtagadóan és áldozatosan törekszik szolgálni Istent.

Az az ifjú szerzetes, akiről e könyv szól, egy kontemplatív rendnek tagja volt: távol a világ zajától az imádság és hősies önmegtagadás életét élte. Hogy ez az életmód magában véve is mennyire értékes az emberiség javára, arról leghitelesebben tanúskodnak ugyanazon szentséges Atyánknak következő szavai:

„Azok, akik a folytonos imádság és vezeklés életét vállalták, nélkülözhetetlenebbek az Egyház gyarapodására és az emberi nem üdvösségére, mint azok, akik a Családatya földjén dolgoznak, mert ha Isten kegyelmeinek az a bősége, melyet az égből leesdenek, nem harmatozná be a mezőt, az apostoli munkások csak kevés gyümölcsöt szednek fáradozásuknak. (Umbrailem remotamque. Acta Apost. Sedis, 1924. p. 389.)

De azonkívül, hogy életével ezt a természetfölötti termékenységet segített biztosítani a lelkek világában, példaképpül szolgálhat, akárcsak az említett kapucinus testvér, mindenkinek. Nem ugyan abban, hogy cselekedeteit magunkban lemásoljuk, hanem abban, hogy amit

Isten tőlünk — a paptól, a szerzetestől, a világitól — saját élethivatásunkban megkíván, elvár, azt ennek a szent-életű kontemplatívnak példájára mi is híven, önmegtagadó és minden áldozatra kész lélekkel végezzük. Sőt sok esetben — szinte magától értetődőleg — helye lehet a valóságos utánzásnak is; ott tudniillik, ahol hősünk cselekedetei (imái, önmegtagadásai stb.) lelkiismeretünk szava — s ha mégis nagyobb dologról volna szó: lelkivezetőnk tanácsa — szerint olyan természetűek, hogy azokat kevély vakmerőség és istenkísértés nélkül szintén megtehetjük.

Mert kétségtelen, hogy sokszor csak a gyávaság tart vissza bennünket attól, hogy szorosabban a szentek nyomába lépve mi is komolyan törekedjünk többet és többet adni Istennek s ilymódon eljutni arra a magaslatra, amelyre ők feljutottak; vagy ha ez nem sikerül is teljeseen, legalább minél jobban megközelíteni.

Vajha az a természetfölötti világosság, mely P. Cassant Mária József életéből kisugárzik, sokaknak megmutatná Isten áldozatos szolgálatának útját; s a lelkéből kipattanó szikrák lánggra lobbantanák bennük annak a nagy istenszeretetnek tűzét, mely őbenne izzott s melynek boldogító heve valósággal elhamvasztotta.

Ezt kívánja és P. Cassant közbenjárásával kéri Istentől a maga és olvasói számára

A SZERZŐ.

ELSŐ RÉSZ:

**P. CASSANT MÁRIA JÓZSEF
ÉLETRAJZA**

1. Gyermekkora és ifjúsága

I.

P. Cassant József 1878 március 6-án született Casse-neuil-ben, Dél-Franciaországban. Mindjárt másnap megkeresztelték a helybeli plébániatemplomban s védőszentül Szent Pétert és Szent Józsefet kapta. Szülei egyszerű, de mélységesen vallásos emberek voltak, s gondjuk volt rá, hogy az ártatlan gyermek szívébe korán beoltsák Isten és a Szűzanya iránt való szeretettel együtt az imádság szeretetét is. Szerény otthonukban egy kis házikápolna is volt a Boldogságos Szűz szobrával. A kis József tipegő léptei korán és gyakran irányultak e szobor felé, melyet, mikor már nagyobbacska lett, gyakran hintett be virágokkal s gyermeki ízlése szerint változtatgatta díszítését.

Alig volt 4—5 éves, mikor idősebb testvérével, Emillel a Keresztény Iskolatestvérek iskoláját kezdte látogatni. Itt bizony hamarosan kitűnt, hogy a különben értelmes jámbor fiúcskának emlékezőtehetsége nagyon gyöngye s csak nehezen őrzi meg a hallottakat. Vallásos lelkének megnyilatkozását azonban csodálkozva látták a nevelők és a többi kisiúk. Sőt ez utóbbiak néha tréfát is űztek vele ezért, de József állhatatos maradt s miattuk nem hagyta abba áhítatgyakorlatait.

Az egész idő alatt szorgalmasan, buzgón vett részt a plébániatemplom istentiszteletein. Szerető szívét mélyen meghatották a szertartások, melyeket azután otthon utánogtatott s papírból magakészítette miseruhában misézetett. Első halovány megnyilatkozása volt ez a papi hivatásnak, mely csakhamar egész lelkét betöltötte.

Tizenkét éves volt, mikor első szentáldozását végezte. Akkor még nem hangzott el Krisztus helytartójának, X. Pius pápának szava, mely a jóval kisebb gyermekeket is nemcsak hogy odaengedi, hanem egyenesen hívogatja

az Úr asztalához. Józsefünk már régóta epedve, imádságos lélekkel készült erre a nagy eseményre; közvetlenül előtte pedig a többi gyermekkel együtt szentgyakorlatot tartott és alatta gondosan följegyezte azokat a gondolatokat, melyek lelkét az elmélkedésekben legjobban megragadták. Az első napon arról hallott, hogy *jól kell elindulni*. Erre vonatkozólag a következőket jegyzi föl: „Az az elhatározásom, hogy az első szentáldozásra való előkészületül jól végzem mindazt, amit teszek. A plébános úr három dolgot ajánlott figyelmünkbe, hogy jól végezzük a szentgyakorlatot: az első a készséges akarat, a második az imádság, a harmadik a csendtartás vagy a hallgatás.” S ezeket a jófeltételeket a kis József átvitte későbbi életébe is, amely tulajdonképen nem volt más, mint egy szakadatlan lelkigyakorlat.

A második nap különösen a Szűzanya tiszteletét igyekezett belegyökereztetni a fiúk lelkébe s buzdította őket, hogy imádságaikban gyakran forduljanak hozzá. Hogy minő hatással volt Józsefre, azt következtethetjük abból a rövid, de sokatmondó följegyzéséből, hogy a „második nap még jobban sikerült, mint az első”. A harmadik napon a halálról elmélkedtek. József lelkét nagyon megragadta az a kegyetlen igazság, hogy a „halál után pár nap múlva már föloszlásba megy a szem, az arc, húsz évre rá pedig nem marad meg a testből semmi más, mint egy kevés por.” „Este pedig arról kaptunk oktatást, — írja — hogy aki jól imádkozik, az üdvözüli; aki pedig nem imádkozik vagy rosszul imádkozik, annak sorsa a kárhozat az örök lángokban.” Amint később látni fogjuk, egész élete nem volt más, mint imádságos, komoly, de e mellett mindig mosolygó előkészület a jó halálra s a boldog örökkévalóságra.

Negyedik nap szentgyónását végezte; róla nem találunk semmi följegyzést. Végre azután felderült a nagy nap, melyen először vehette magához isteni Udvözítőjét. „Jól elkészültem — írja — első szentáldozásomra. Első áldozásom emléke. Este elmentem a vesperásra s ott megújítottam keresztségi fogadalmaimat. 1890 június 15.

Jézus szentséges Szívének szentelt nap. Úgy legyen!
Cassant (József).

Az egyszerű, tanulatlan gyermek talán akarva sem tudott volna beszámolni azokról az érzelmekről, melyek szívét ez idő alatt elárasztották; de viselkedése, melyet a szülői házban megfigyeltek, világosan mutatja, hogy mennyire átérezte, átélte a nagy esemény jelentőségét. Családja ugyanis észrevette, hogy nemcsak napközben merült el mélyen a hallott igazságokba, hanem még éjjel is fölkelte s hosszú időt töltött imádságban.

Első szentáldozásának estéjén még a következő jó-föltételét jegyzi föl: „Elhatározásom, hogy mindennap elvégzem reggeli és esti imádságomat, saját hibámból sohase mulasztom el a szentmisét és a vesperást.”¹

II.

Az 1892. év döntő fontosságú József életében. Most már gyakrabban és bővebben veti papírra gondolatait, illetőleg vágyait, Istenhez intézett kéréseit. Erősebben jelentkezik lelkében a papi hivatás. „Uram, remélem, hogy kegyelmeddel egy napon az oltárhoz jutok. Most részesültem a szent feloldozásban; őrizd meg, Uram, békében. S ha talán elesem, remélem, hogy ismét hozzásegítesz. Az 1892. év első napján azt kérem Tőled, hogy eljuthassak az oltárhoz. Uram, adj nekem értelmet s add meg mindazt, ami hasznos lesz arra, hogy jó pap legyek.”

Ennek az évnek nagy eseménye volt az a népmisszió, melyet két kapucinus atya tartott Casseneuil-ben december 4-től december 25-ig. Józsefünk szent lelkesedéssel vesz részt benne, annál is inkább, mert az egyúttal előkészület volt számára a bérmlás szentségének fölvételéhez, melyben 120 gyermek között ő is december 18-án részesült. Természetes, hogy ez a nap örömnép volt a családi körben. Örömet növelte az a körülmény, hogy az idősebb testvér, aki egyébként abban az időben katonai szolgálatot teljesített, éppen otthon volt szabadságon, sőt

¹ Délutáni istentisztelet, a zsoltosza egy része.

kapitánya és még néhány jó barátja is elkíserte. A kis József belső összeszedettségét azonban mindez nem tudta megzavarni. Minden negyedóra-ütéskor kiment a szobából, leborult a kis házikápolna előtt, pár percig imádkozott s azután visszament a társaságba. Persze észrevették, hogy mit csinál ott kinn; s mikor kérdezték tőle, hogy imádkozott-e értük is: — „Igen, — válaszolta — imádkoztam mindenkiért.”

„Beérkezni papnak”, — mint azon a vidéken mondani szokták — ez volt minden vágya. Azért első szentáldozása után nemsokára megkezdte latin tanulmányait, és pedig — mint Franciaországban gyakori eset — a plébánián. Eleinte úgy járt oda; de mert a szülői ház kissé távol esett a falutól s a mindennapi hosszú gyaloglás nagy fáradságába került, a szülők beadták ellátásra a plébánoshoz. Ez a körülmény nagy lelki haszonnal is járt a gyermekre nézve, mert így állandóan a templom és az Oltáriszentség közelében élhetett, ami nagyon táplálta buzgóságát s erőt adott neki, hogy a tökéletesség megkezdett útján gyorsított léptekkel haladjon előre.

A szellemi munka rossz emlékezőtehetsége miatt — mint említettük: már az iskolatestvéreknél — nagy megerőltetésébe került. Egy alkalommal figyelmeztette is a jó Fr. Hévien, hogy vigyázzon, halálra ne dolgozza magát. Például, vigasztalásul az ars-i plébánost hozta föl előtte, aki szintén nehezen tanult, s buzgóságáért a jó Isten mégis megsegítette. Ő is arra törekedjék elsősorban, hogy magát megszentelje. A pihenési időt ne használja munkára, mert kimerül. Ha az ember megteszi azt, ami tőle telik, a jó Isten majd elvégzi a többi.

Alig mult el egy év azóta, hogy a plébániára költözött, s már végleg megérlelődött benne az az elhatározás, hogy életét egészen s kizárólag Isten szolgálatára szenteli. De a plébános attól tartott, hogy az egyházmegyei szemináriumban nagy nehézségei lesznek; azonkívül pedig úgy látta, hogy a fiúnak imádságos, a magányt és önmegtagadást már ebben a zsenge korban annyira szerető lelke inkább a kontemplatív életre árul el hivatást, mint a külső apostoli munkára. Azt gondolta tehát, hogy

Isten szándékainak legjobban megfelel, ha a reformált ciszterciek — szokottabb néven trappisták — felé irányítja tanítványának figyelmét. Józsefnek nagyon megtetszett ez a tanács; s miután előbb sokat imádkozott világosságért az isteni Mester lábainál, szent örömmel tudatta szüleivel erre vonatkozó elhatározását s beleegyezésüket kérte hozzá. A szülők tettek ugyan ellenvetéseket, — hiszen természetyszerűleg fájt nekik, ha gyermekük tőlük végleg elszakad — de vallásos lelkük nem engedte, hogy szembeszálljanak Isten hívásával, melyet József eddigi élete s mostani határozott óhaja kétségtelenné tett előttük.

Meglévén a szülők engedélye, József 1894 őszén plébánosa kíséretében közelebbi tájékozódás végett felkereste a sainte-marie-du-désert-i apátságot, melyet a toulouse-i egyházmegyében 1852-ben alapítottak. Egy egészen új világ volt az, ami itt Józsefünk bámuló szeme elé tárult. Az éjszakát — mint gondolhatjuk — az izgalomtól elég nyugtalanul töltötte. Ameddig töltötte; mert 2 órákor már fönn volt, hogy jelen legyen a szerzetesek éjjeli zsolozsmáján, akik *a gyéren megvilágított templomban, fehér kukullájukban*² mélységes áhitattal zengték Isten dicséretét akkor, amikor a világ még alszik vagy bűnös szórakozásokban Isten haragját hívja ki maga ellen. S reggel ott volt a nagymisén, melyet mindennap az ősrégi és fönséges ciszterci korális kísért. A nap többi része azzal telt el, hogy szétnézett a monostorban, alaposan megvizsgált mindent a szerzetesek közös hálótermétől egész az ebédlőig. Egyszerű, tisztán növényeledelre szorítkozó táplálkozásuk már magában véve is nagy önmegtagadást jelent; de ezt még fokozza szabályuknak az a pontja, mely több mint félévi — szeptember 14-től húsvétig tartó szigorú böjtöt ír elő naponként egyszeri jóllakással. Józsefet azonban mindez nem riasztja vissza. S mikor a noviciusmester, akinél bemutatkozott, azt kérdezi tőle: — „Szereti-e, gyermekem, Jézust?” — könnyei

² A ciszterciek felső ruhája, bő ujjakkal és csuklyával. Zircen — Magyarországon — is viselik liturgikus ténykedések alkalmával.

kicsordultak s röviden, de olyan hangon válaszolta: „Ó igen, atyám”, — hogy a mester világosan kiérezte belőle az igazi hivatást erre az áldozatos életre. S mikor este a templomban fölhangzott a szerzetesek ajkán a *Salve Regina*, mellyel a ciszterciek a napi zsoltoszmát zárják, s amely egykor Bossuet szemében is könnyet fakasztott, Józsefünk könnyei is megeredtek s lelke a Szűzanyához szállt, kinek képe ott volt előtte az oltáron, s az ő kezébe tette le — szent Fiának bemutatandó áldozatul — egész életét.

2. A noviciátus

I.

November 30-án hagyja el az atyai házat testvérének, Emilnek társaságában. Biztosra vehetjük, hogy szerető gyermeki szíve mélyen átérezte a válás fájdalmait, de akarata szilárd volt s nyugodt lélekkel indult el azon az úton, melyre őt a jó Isten hívta. A beöltözés azonban nem történt meg mindjárt, hanem előbb egy hónapig jelöltként (postulans) kellett bizonyosságát adnia hivatása komolyságának s a Rend feladataira való rátermettségének. A beöltözésre 1895 január 6-án került a sor, mikor végre felölthette a ciszterci noviciusok fehér ruháját; szimbolumát annak a lilomos tisztaságnak és lelki örömnak, mely egész szerzetes életének csodálatosan szép tartalma lesz. A beöltözésnél megtarthatta keresztnéveinek egyikét s ettől az időtől kezdve Fr. Mária Józsefként szolgál Istennek.

Nemsokára egy haláleset ragadja meg Fr. József lelkét s ad neki újabb, erős lendületet Isten felé szárnyalásában. Február 20-án meghalt Fr. Péter, egy öreg munkásterestvér,³ aki egész életében példaképe volt a szerzetes-erényeknek. Az evangélium volt állandó s jóformán egyetlen olvasmánya; lelke ebből és az imádságból táplálkozott. Elöljáróitól engedélyt kért és kapott, hogy éjjel két órával előbb felkelhessen, mint a többiek, s ezt az

³ Frater conversus. A többi papi rendek laikus testvéreinek felel meg.

egész időt a templomban töltötte. Testvérei észre se vették, mert az „excitator” hivatalát végezte, vagyis neki volt kötelessége a testvéreket kellő időben fölébreszteni. Kézimunka közben is mindig Istennél jártak gondolatai; s mihelyt végzett, sietett a templomba, az Oltáriszentség elé, hogy ott imádkozzék. Mint a munkátestvérek novíciátusának magiszter-helyettese, szavával, példájával hathatósan buzdította őket, hogy sohase panaszkodjanak, hogy ne keressenek fölmentést, kivételezést szabályaik alól, hanem tartsák meg a legszigorúbban minden pontjukat. A kemény munkán kívül, melyet végzett, még ostorozta is magát s mindamellett vas egészsége volt. Amint szentül élt, szent halállal is halt meg.

Egy szemtanú így beszéli el ennek a halálesetnek Fr. Józsefre tett benyomását:

„Február 25. Fr. Péter súlyosan beteg volt, s az egész házat összehívták, hogy imákkal segítsék őt abban a pillanatban, mikor az utolsó szentségeket felvenni készült. Fr. Józseffel együtt abban a kiváltságban részesültem, hogy egészen közel jutottam a haldoklóhoz, mikor az apát, Dom Kandid az utolsó kenetre előkészítő beszédet intézte hozzá. A jó Péter nagyon figyelmesnek látszott s azután hangos szóval így felelt: „Ó igen, főtisztelendő Atyám; szívem mélyéből bocsánatot kérek Istentől bűneimért, testvéreimtől pedig a rossz példáért, melyet nekik adtam.” Szeretettel megcsókolta a feszületet, fölvette az utolsó kenet szentségét és volt ereje hozzá, hogy mindig válaszoljon az imádságokra. Fr. József mélyen megindult s bőségesen hullottak könnyei. Ettől a pillanattól fogva egész átalakultnak tűnt fel előttem.

Másnap István — azelőtt Sainte-Marie-du-Désert, jelenleg Grande Trappe apátja — lelkigyakorlatos bevezető beszédet mondott a káptalanteremben. Első oktatását a szent Szabályhoz való hűségről tartotta. Dehát — mondotta a befejezéskor — mit időzöm ily soká e tárgynál s okoskodom annyit, mikor itt van szemünk előtt a szabályszerűségnek és jópéldának tökéletes mintaképe. Azután emlékezetünkbe idézte a jó Péter testvérnek annyira szent életét. Mindnyájan meg voltunk hatva; de

József testvér, aki mellettem állt, még meghatódottabb volt, mint a többiek; sírt és csak alig tudta visszafojtani hangos zokogását.

István apát éppen annak a szerzetesnek boldogságát fejtegette, aki egy jól végzett életmunka után halála előtt áll, mikor a betegápoló jelentette, hogy Péter testvérnél beállt az agónia, a haláltusa. Az apát ekkor gyorsan egy-két jámbor gondolatot adott arra vonatkozólag, hogy minőknek kell lenniök kötelességeinknek és elhatározásainknak a halállal és az éggel szemben, mely nemsokára megkoronázása lesz egy szent életnek. Azután sietve mentünk a beteghez s közben mérsékelt hangon mondtuk a Credo-t, amint azt a rend szokásai kívánják és feleltünk a haldokló könyörgéseire, melyeket István apát imádkozott előttünk. Egy óra múlva visszamentem oda Fr. Józseffel s mindkettőnket meglepett a haldoklónak tökéletesen nyugodt viselkedése és nagy békéje. Dél felé adta ki lelkét. Másnap volt a temetés. Ez volt az első szerzetes, kinek halálát s végső lakóhelyére való vitelét — a ciszterci Rituálénak oly megragadó szertartásai szerint — József testvér látta. Meghatottsága nagyon élénk volt, különösen a *Clementissime Domine* (Nagyirgalmasságú Isten) antifona végfelé, mikor az egész szerzetescsalád földre borul és háromszor kiált föl könyörögve: Domine miserere super peccatore (Uram, irgalmazz a bűnösnek).

A temetési szertartás után a noviciusmester csodálkozva látta, hogy József testvér még mindig sír; félrevonja tehát és kérdezi, hogy talán valami baja van. „Nem, atyám, válaszolt ez, nincs bajom, de annyira meghatott ennek a testvérnék halála, hogy szeretnék úgy meghalni, mint ő; s ezért szeretném tudni, mit kell e végből tennem, mert kész vagyok minden áldozatra! Ekkor a noviciusmester a kereszttel megjelölte homlokát s így szólt hozzá: „Maradjon békességben, kedves gyermekem, vigasztalódjék, legyen buzgó; majd megmutatom Önnek Jézus Szívének útját.”

Ettől a pillanattól kezdve nagy átalakulás történt Fr. József életében. Lelke előtt konkrét, kézzelfogható példában ragyogott föl a szentség ideálja, melyet eddig

inkább csak megsejtett; s éppen azért, amit hallott, amit a halál és temetés alkalmával látott és átélt, egészen rabul ejtette őt. És a már eddig is buzgó, jámbor ifjú mostantól fogva még szembetűnőbb jelét adta annak a belső összeszedettségnek, Istenben való elmerültségnek s akaratbeli nagy elszántságnak, nekifeszülésnek, mely az igazi élet-szentség kialakulásának szükséges előfeltétele. Második megtérés ez, ahogy a lelki írók nevezik. (Lásd: Garrigou—Lagrange: *Les trois âges de la vie intérieure*, II. 29. s köv. ll.) Vagyis az a döntő mozzanat és fordulat a szentek életében, amely után már nincs semmi ingadozás: végleg, fönn tartás nélkül átadják magukat Istennek s megállás nélkül, nagy léptekben haladnak előre a tökéletesség útján.

II.

A két évig tartó noviciátus alatt megtanulta szerzetes életének külső és belső kötelességeit s önmegtagadó, imádságos lélekkel készült az egyszerű fogadalomra, melyet 1897 január 17-én, Jézus szent nevének ünnepén tett le s melynek áldozatát 1900 május 24-én, Urunk mennybemenetelének napján az ünnepélyes fogadalom tette véglegessé. E szép napnak emlékét a következő imádsággal örökítette meg:

Boldogságos Szűz, tedd, hogy Szent Bernát méltó fia legyek s add meg bőségesen a fogadalmak szellemét. Add meg nekem a lelki szegénységet és ezért tégy alázatossá, hogy nyomorúságom emléke szüntelenül szemem előtt maradjon. Tégy tisztává, tisztaságos Szűz, és segíts rá, hogy e szent erénnyel ellenkező legkisebb gondolat se vonuljon át soha lelkemen. Ó Mária, szükségem van az engedelmességre, mert nem fogok nélküle semmit tenni; add meg a kegyelmet, hogy engedelmes legyek mindhalálíig. Ha ezt a három fogadalmat megtartom, bizonyosan kedves leszek mind Te előtted, mind pedig Jézus előtt. Ó Anyám, mennyire szeretlek! De mit mondok? Úgy szólni nem is szeretlek: szívem annyira szűk veled szemben! Tágítsd ki tehát, kérlek, s tedd, hogy nagyon

szeresselek, annyira, amennyire csak szeretetreméltó vagy, annyira, hogy belehaljak.”

Fr. József minden eszközt fölhasznált, hogy a szerzetesi tökéletességben előhaladjon s az óhajtvá óhajtott papságra előkészüljön. Jó gondolatait 1895 óta kezdte jegyezgetni: „Azelőtt, írja, csak néha tettem. Ez a legbiztosabb eszköz arra, hogy megtartsam s emlékezetembe véssém őket.” Nem akart naplót írni; nincs is összefüggés följegyzései között. Csupán csak támasztékot keresett bennük rossz emlékezőtehetsége számára azzal, hogy megrögzítette azokat a gondolatokat, — sajátjait s másokét — melyeket lelki előhaladására hasznosnak vélt. „Egy kis jegyzet sokat segít, — írja — hogy visszaemlékezzünk egy olvasmányra. Ez az eszköz, melyet Isten nekem adott, hogy eszembe jusson, mert mindent elfeledek.” Nagy szerencse ránk nézve, mert ilymódon némi bepillantást nyerhetünk ennek a kiválasztott léleknek belső világába.

Nem tartozott tehát azok közé a ritka lelkek közé, akiknek vitorlájába nagy erővel fúj bele az isteni kegyelmek szele s szinte ragadja őket az élet tengerén a boldog örök haza révpartja felé. Az ő útja a szentség megszerzésére állandó erőfeszítést jelent. „Minden pillanatban kemény elhatározásokkal kell magunkat erősíteni, különösen pedig imádsággal, mert az ördög szünet nélkül körülöttünk ólálkodik, hogy csüggedésbe taszítson bennünket.” Lelki életének fő táplálékaira mutat rá a következő pár szó: „Elmélkedni és olvasni, újra meg újra olvasni a szent Evangéliumokat és a Krisztus követését.”

Jegyezgetései azonban nem szorítkoznak csupán aszkétikus dolgokra. Hihetetlen erőfeszítéssel és állhatatossággal készített kivonatot minden előadásról, eszmecseréről és szentbeszédről, melyen jelen volt. Hogy ezzel nemcsak az ismeretek megőrzésére gondolt, hanem más cél is lebegett szeme előtt, mutatják ezek a szavai: „Azonfelül az összefoglalással erőfeszítést teszek, melyet Isten megjutalmaz.”

Önmegtagadásra szinte minden kínálkozó alkalmat fölhasznált. Itt csak egyet említünk, a többire sor kerül

majd később. Novicius korában a Boldogságos Szűz iránt való tiszteletből a kapott levelet csak szombaton olvasta el; kíváncsiságát legyőzve addig várt vele még abban az esetben is, ha a levél esetleg már vasárnap megérkezett. A noviciusmester azonban fölbontotta és elolvasta őket, hogy abban az esetben, ha valami sürgősen elintéznivaló dologról volna bennük szó, ez az intézkedés megtörténhessék. Kicsiségnek látszik talán, pedig igen nagy önmegtartóztatás kellett hozzá.

3. Szerzetes életének kibontakozása

I.

Fr. József szeretett volna kezdettől fogva teljesen bekapcsolódni a kolostor napirendjébe. Elöljárói azonban fiatal korára való tekintettel némi kivételt tettek vele. Nevezetesen nem engedték meg neki, hogy éjjel a közönséges napokon 2 órákor, vásár- és ünnepnapokon pedig fél kettőkor a többiekkel együtt fölkeljen a zsolozsmára. De mihelyt 21. évét betöltötte, a jeladásra haladéktalanul fölkel, s erről csak akkor mondott le, mikor egészségi állapota egészen válságosra fordult s ő maga nemsokára betegszobába került.

Mikor a jeladás elhangzott, betűszerint követve Szent Benedek tanácsát,⁴ késedelem nélkül fölkel és sietve, de azért a legnagyobb összeszedettséggel ment a templomba, hová mindig az elsők között érkezett meg. Itt először is imádta az Oltáriszentségben jelenlévő Üdvözítőt, azután pár pillanatra fölkereste a Szent Szív és a Szűzanya oltárát, hogy egy-két fohással üdvözölje őket, s azután beült a karba s áhítatba merülve várta a zsolozsma megkezdésére szóló jeladást.

Zsolozsmázás közben a legnagyobb, legbuzgóbb odaadással mutatta be Istennek az imádás, hála és engesztelés áldozatát úgy, ahogy arra a zsolozsmák szent gondolatai ihlették, s kérte áldását magára, testvéreire és az

⁴ Reg. Cap. 22.

egész világra. Isten nem ajándékozta meg őt sem szépi; sem pedig erős hanggal. De ez nem zavarta meg lelke nyugalmit. „Nincs okom elégedettnnek lenni azért, mert jól énekeltem, sem pedig elégedetlennek azért, mert énekeim rosszul ment. A jó Isten alkotta mind a fülemülét, mind pedig a békákat; az egyik is, a másik is őt dicséri, de mindegyikük a maga módján.” Ha az énekes misékre gondolt, melyeket mint papnak mondania kell, az akkor-tájt (1895) meghalt szentéletű jezsuitának, P. Ginhnak példájával vigasztalta magát. „Ez sohase vitte anynyira, — írja jegyzeteiben — hogy a Sursum Cordá-t el tudta volna énekelni: Nevettek is rajta, tréfálkoztak vele, de ez nem szegte kedvét. Elöljárói mégsem vonakodtak attól, hogy őt a fölszentelésre ajánlják, jóllehet nagyon rosszul énekelt.”

Mikor a kóruson valami szerepe volt, gondosan elkészült rá, hogy mindent akkor és úgy tegyen, amikor és ahogy kell. Különösen vigyázott, mikor rákerült az olvasás vagy az éneklés. Félénksége és rossz hangja már magában elég volt arra, hogy bizonyos nyugtalanság vegyen erőt rajta; alázatossága pedig még csak fokozta benne alkalmatlanságának tudatát s a vele kapcsolatos félelmet. Mindez azonban erénygyakorlat volt Fr. József számára s alkalom arra, hogy eljusson az alázatosságnak hatodik fokára, melyet Szent Benedek szabálya így értelmez: „Az alázatosság hatodik fokát akkor éri el a szerzetes, ha mindabban, amivel megbízzák, rossz és méltatlan munkásnak tartja magát.”⁵

Az Oltáriszentség tisztelete, szeretete jele a kiválasztottságnak, mert az Úr Jézus megmondotta: „Senki sem jöhet énhozzám, hacsak az Atya, ki engem küldött, nem vonzza őt.” (Ján. 6, 44.) Ide menekült és a szentségi színek alatt élő, dobogó isteni Szívnek tárta föl nehézségeit, aggodalmait s az ő kezébe tette le jelen és jövő sorsát. „Jézusomnak az Oltáriszentségben élő Szíve, — írja — mikor tudatlanságomat, nehézkességemet szememre lobbantják, akkor bezárkózom tebeléd. S aztán rám zárod

⁵ Reg. Cap. 7.

az ajtót, hogy szeretetből végezzem dolgomat, és se a félelem, se a csüggedés ne tudjon megzavarni.”

1900—1902. évben nehéz idők jártak Franciaországban az Egyházra, a kitört vallásharc a sainte-marie-dudésert-i apátságot is eltörléssel fenyegette. S ezzel azután megghiúsulna Fr. József életének legszebb álma, hogy tudniillik pappá lehessen. De lelke békéjét ez sem zavarja meg: „Miért adnám át magamat szomorú gondolatoknak, — írja — amikor Isten ítéleteiről beszélnek előttünk, mikor hírek keringenek kiűzésről, az Egyház és állam szétválasztásáról. A Te Szíved érvei többet érnek, mint mindaz, amit az emberek fölhozhatnak.”

A gyöngye eredmény, amit tanulmányaiban fölmutat, természetszerűleg megüli lelkét s úrrá akar lenni rajta a félelem, hogy hiába van minden igyekezete. Ebben a nyugtalanságban is oda menekül, ahol egyedül remél segítséget. „Ó Jézusom Szíve, téged választottalak tanáromnak a teológiában, hogy iskolamesterem légy; terád bízom mindazt, ami nyugtalanít. Te leszel vizsgálóm és bírám! Mindazokban, akik majd kérdeznek, nem fogok mást látni, csak téged.”

II.

Fr. József gondosan ügyelt arra, hogy lelki életének, belső buzgóságának külső megnyilatkozásaiban kerüljön minden különködést, kerüljön mindent, ami testvérei figyelmét magára vonhatta volna. Aki őt látta, kétségtelenül pontos, lelkiismeretes, példás szerzetest ismert föl benne, de lelkének mélységeibe nemigen volt alkalma bepillantani. Leplet borított rá a csendes, szabályszerű élet hétköznapiasága. De sokszor kicsiségből is lehet következtetni, mint aminő a következő eset, mely a maga alig észrevehető mozzanatában is föltárja előttünk Fr. Józsefnek a valóságos jelenlétben lángoló hitét.

Szeme gyöngye volt, de nem annyira, hogy állandóan szemüveget kellett volna hordania. Csak akkor tette föl, ha valamit jobban akart látni. S azok, akik a karban szomszédai voltak, észrevették, hogy szentségi áldáskor

mindjárt föltette szemüvegét, mihelyt kinyílt a tabernákulum ajtaja, s mozdulatlanul az Oltáriszentségre szegezte tekintetét. Szemüveggel jobban látta az isteni Mestert.

A jó Isten olyan lelkiatyát adott neki gyóntatójában, aki szent életével a Szentlélek kezében alkalmas esz-közzé vált arra, hogy másokat is életszentségre vezessen. P. Malet András volt ez, Sainte-Marie-du-Désért későbbi apátja. Fr. József föltétlen bizalommal volt iránta s nem volt szívének egyetlen titka, melyet a legőszintebben föl-ne tárt volna előtte. „Ó Jézusom, — így imádkozik — tartsd meg nekem mindig lelkiatyámat. Szükségem van rá, mert olyan erőt adtál neki, hogy már pusztá jelenléte elég ahhoz, hogy sok aggályomat elűzze.” Újra meg újra eszébe jut az a lehetőség, hogy az apátságot föloszlatják. „Vajjon itt maradunk-e mindig? Egyedül te tudod, Uram Jézus, hogy ez az év nem lesz-e az utolsó. Ha az események változnak, rejts el engem lelkiatyámmal oly mély-ségesen Szívedbe, hogy észre ne vegyenek semmit.”

A papságra való előkészület természetesen sokat fog-lalkoztatta gondolatait. A maga gyöngeségének, gyarló-ságának tudata alkalmas lett volna arra, hogy elcsügged-jen; de ettől megóvta az a bizalom, mellyel lelkiatyja mint Isten helyettese iránt volt. „Ki fog előkészíteni engem a papságra? Legyen az, Jézusom szent Szíve, a te barátod. Az, aki engem mostanáig védett, az, aki meg-tanított misézni; az, akinek azt a kijelentést sugallta, hogy keressen fel őt még akkor is, ha visszautasítana; az, aki akkora bátorságot öntött belém az alatt az egész év alatt, míg teológiai tanárom volt.”

Attól való félelmében, hogy szent hajlékukból ki-űzik őket, kérte lelkiatyját, hogy írjon össze számára egész sor tanácsot, melynek elolvasása meg fogja lelkét erősíteni a kitört viharban. De minthogy a kért irat meg-szerkesztése soká késett, ő maga állított össze egy ilyent s aztán lelkiatyja elé terjesztette jóváhagyás végett. „Lelkiatyám megáldja mindazt, — írja benne — amit teszek; úgyhogy éppen úgy megszentel mindent az enge-delmesség, mintha cselekvés előtt minden alkalommal megkerestem volna előljárámat.” „Egy kissé kockázatos

elmélet, — jegyzi meg róla P. András — de elfogadható, ha — mint a jelen esetben — azoknak a belső érzelmeknek irányítására szolgál, melyek lelket öntenek a szerzetesélet különböző cselekedeteibe. Ez megengedte neki, hogy a legtökéletesebb függésben éljen, hogy — mint Szent Benedek kívánja — *alieno iudicio et imperio* (más ítélete és parancsa szerint) járjon s megőrizze nyugalomban gyöngéd lelkiismeretét.”

Még ezt írja lelkiatyjának:

„Folytatni fogom azt, hogy mindent szeretetből tegyek; mert minden cselekedet, mely szeretetből származik, a dicsőségnek egy-egy fokát szerzi meg számunkra az égben. Ha hiányzik az időm arra, hogy olvassak vagy a vallásos könyveket megértsem, megteszek minden tőlem telhetőt, hogy azt tegyem, amit Jézus szemében kedvesebbnek gondolok. Az Őn módszerét akarom követni, hogy Jézus Szívében, Jézus szeretetében éljek és haljak meg. Szent Bernát és (Harding) Szent István apát félt a halál pillanatában; más szentek ellenben boldogok voltak, hogy meghalhattak: nem gondoltak másra, mint Jézus jóságára. Én inkább ezt a módszert választom, nekem erre van szükségem, Őn ezt tanácsolta. De szeretnék más magyarázatokat, melyek megmutatnák nekem, hogy jobb ránk nézve, ha a szeretetnek szolgáltatjuk ki magunkat, mint a félelemnek.”

Lelkiatyja joggal ismerte föl benne lisieux-i Szent Teréz testvérét; mint az, úgy ő is a gyermeki Istenre-hagyatkozásnak kicsi ösvényét járta s rajta egészen elmerült a végtelen szeretetben.

4. Tanulmányok.

I.

Fr. József, mint az az eddigiekből látható, szívvel-lélekkel szerzetes volt; szeme a legmagasabb ideálon csüngött, hogy azt magában is kialakítsa. De lelke mélyén ott élt gyermekkora óta a forró vágy, hogy Krisztus papja is lehessen. Úgy gondolta, úgy érezte, hogy csak

akkor forrad össze teljesen lelkének isteni Vőlegényével, ha a maga életáldozatát az ő oltáráldozatával egyesítve mutathatja be Istennek.

De ehhez tanulni kellett, és pedig sokat, hogy az Egyház követelményeinek megfeleljen. Szegényes képzelete, hálátlan emlékezőtehetsége és nehezen fogó értelme azonban nagy és sokféle akadályt gördített eléje. Sokat kellett tehát dolgoznia, hogy a legszükségesebb tudnivalókat megszerezze. Tanárai elégedetlenkedtek a kevés eredmény miatt, melyet fölmutatott, testvérei, akikkel együtt tanult, nem egyszer mosolyogtak rajta. Ő pedig tovább dolgozott, jegyzetet jegyzetre halmozott, hogy semmit se veszítsen el az előadásokból vagy az olvasmányokból. Fogadalmat is tett, hogy sohasem csügged el és megfeszíti minden erejét, hogy célját: a papságot elérje. S ha mindennek ellenére sem találna sikerülni, akkor nyugodt lelkiismerettel mondhatja Jézusnak: látod, Uram, mindent megtettem, ami tőlem tellett, de te másképp akartad.

Jól tudta, hogy az, ami után törekszik, oly nagy kegyelem, melyet csak a szív tisztasága, odaadó istenszeretet s buzgó, állhatatos imádság eszközölhet ki a véges, gyarló teremtmény számára. Sokat imádkozott tehát, hogy magát minél jobban megszentelje s Istentől megnyerje azt, amire a saját erejéből képtelennek tudta magát. „Ő Jézusnak isteni Szíve, — így fohászkodik — ki szereted a tiszta szíveket, add meg nekem azt a tisztaságot és szeretetet, melyre szükségem van, hogy meghallgass!”

Lelkiatyja, aki jól ismerte ennek az ifjú léleknek szépségét, és valóságos isteni vonzást látott a papság után való vágyakozásában, megnyugtatta őt, ha néha mégis megrohanta a félelemnek, csüggettségnek ösztönös kísértése: „Ő Jézusom, ki megértetted velem annak szava által, aki rám nézve helyettesed, hogy szeretsz engem, és pedig jobban, mintsem föl tudnám fogni, oltalmaz ezután is és szeress mindig jobban és jobban; s önts szívedbe olyan készségeket, melyek előtted legkedvesebbek, és segits rá arra, hogy irántad való szeretetem foly-

ton növekedjék." Mélységes hittel bízik mások imáinak erejében, melyet őerte végeznek: „Ő Jézusom, ha nem akarnál meghallgatni vagy valamely oknál fogva nem tehetnéd ezt, engedd, hogy Szívedet meglágyítsa az a sok imádság, melyet buzgó lelkek küldenek hozzád az én szándékomra. Hallgass meg engem őértük és a magam jóakarataért." Úgy látszik, meg-megkísértette lelkét a bizalmatlanság, hogy úgy is hiába minden erőlködése. Észreveszi a veszélyt, mely ebben a kísértésben fenyegeti s szembe száll vele. „Ma új és végleges elhatározást teszek, azt, hogy *bizalommal és állhatatosan* imádkozom. Sőhajtozni fogok, ismételt kopogtatással zörgetek az isteni irgalom ajtaján és bármily késedelemmel találkozom, nem lankadok a kérdésben, könyörgésben mindaddig, amíg csak meg nem nyerem, amit kértem. Most meg vagyok győződve, hogy ha várnom kell, ez csak Isten irgalmasságának következménye, aki nagyobb bőkezűséggel akar meghallgatni."

De József nagyon jól tudta, hogy az imádság maga nem elég. Az imádság ugyan szükséges, sőt nagyon szükséges, de földi életfeladatainkat az isteni kegyelem segítségével, melyet az imádság eszközöl ki számunkra, magunknak kell megoldanunk. Éppen azért roppant erőfeszítéssel dolgozott, hogy képzettségének hiányait pótolja. Attól kezdve, hogy belépett a noviciátusba, minden szabadidejét tanulásra fordította; nyugalmat, pihenőt csak akkor engedett magának, mikor a szabályzat megparancsolta. Néha bizony erősen kellett küzdenie az álmoság ellen is. Nem csoda. Fiatal szervezetének a természet rendje szerint szüksége lett volna több pihenésre; s ha kéri, kétségtelenül megkapja rá az engedélyt. De nem tette, hanem hősiesen harcolt gyöngesége ellen. Az előjárók látták ugyan — bár aligha világosan — küszködését s fölszólították, — a nélkül azonban, hogy szorosán vett parancsot adtak volna neki — hogy pihenjen többet; József ilyenkor azt szokta válaszolni: „Jobb lesz, ha tanulok."

Rendjében szokás, hogy a nagyon rövidre szabott éjszakai pihenés pótlására délután egy kis időre le-

pihenhetnek a szerzetesek. Józsefünk azonban nem élt ezzel az engedéllyel, hanem azt az időt is tanulásra fordította. Még este is elalvás előtt jegyzeteit olvasgatta az utolsó pillanatig. Úgy látszik, ez az „utolsó pillanat” néha nagyon soká kitolódott, úgyhogy előljárói kénytelenek voltak közbelépni s megtiltani, hogy ilyenkor egy negyedóránál többet szenteljen tanulásra.

II.

Mikor előadások idején a tanterembe érkezett, első dolga volt, hogy térdre boruljon s pár pillanatig imádkozzék. Azután egészen belemerült könyveibe és jegyzeteibe: a világ megszűnt számára létezni. Füzetei elejére ezt írta: *Labor improbus omnia vincit* (a megfeszített munka mindent legyőz), vagy más ilyen jelmondatot. Tanulás közben mindenkit zavar minden zaj, amely fülébe jut; de különösen zavarja azt, akinek a munka a nélkül is nehezen megy. Néha megesett, hogy egyik testvére az alatta levő helyiségben harmóniumon játszott. Józsefet ez mindig nagyon kínosan érintette, s bedugta fülét, hogy védekezzék; de sohasem panaszkodott miatta. Alkalomnak tekintette, hogy gyakorolja a türelmet s egy kis — sőt talán elég nagy — áldozatot hozzon vele.

Egyideig harangozó is volt, vagyis neki kellett megadni az első jelet a zsolozsmára. Az utolsó pillanatig maradt; s azután sietve ment, hogy a harang idejében megszólaljon, s haladéktalanul visszatért, hogy addig is, míg a zsolozsmára nem kell menni, folytassa tanulmányait. Sőt igen sokszor még az oda-vissza utat is erre használta föl azáltal, hogy jegyzeteit magával vitte s közben olvasgatta.

Télen az a hely, ahol tanult, fűtetlen, hideg volt s ő bizony nagyon megérezte; és mégis, mikor arra biztatták, hogy menjen melegedni, azt válaszolta: „Rám nézve fontosabb, hogy tanuljak; oly tudatlan vagyok!” Ez az elszántság elkísérte őt mindvégig, mert a káptalantermet, melyben noviciátus után a szabadidőt tölthette

s tanulhatott, csak az ő halála után váltotta föl egy alkalmasabb tanulóterem: Scriptorium (írószoba) néven. Hogy milyen lelkiismeretesen használta föl az időt, arra vonatkozólag noviciusmestere a következő nyilatkozatot tette: „Állíthatom, hogy egész noviciátusa alatt — tehát két éven át! — sem én, sem más nem tapasztalta, hogy egy percre, — szabatosabban mondva: hatvan másodpercig tétlen maradt volna; s meg vagyok győződve, hogy nem jövök ellentétbe a színigazsággal.” Valóban igazat kell adnunk lelkiatyjának, aki ehhez még ezt a megjegyzést fűzi: „Nem szakadatlan heroizmus az ilyen szorgalom?”

5. Egyesülése Jézussal a szenvedésben.

I.

A lelkek története azt mutatja, hogy annak, aki az édes Udvözítőt szorosan akarja követni, végig kell járnia vele a keresztutat a földi életben, hogy az élet után részese lehessen szerető szent Szívén örök dicsőségének, boldogságának. Hogy a keresztútnak melyik formája való az egyes lelkeknek, minő állomásokon kell átmenniök, azt az isteni Mester maga mutatja meg, ő maga vezeti rá és aztán vezeti rajta őket a végső állomásig.

Fr. Józsefnek mind a belső, lelki, mind pedig a testi szenvedésből bőven kijutott a része. Láttuk, mennyire vágyódott gyermekkorától az után, hogy pappá lehessen. Azok a nehézségek, melyek eléje meredtek, igen-igen sokszor töltötték el félelemmel, hogy reménye sohasem fog valóra válni, és bármennyire igyekezett is beletnyugodni Isten akarátába, mégis csak fájdalmat okozott neki ez a gondolat. Szenvédéseinek egy másik forrása volt gyöngéd lelkiismerete, melytől szinte bizonyos aggályossággal kérte számon, vajjon ebben vagy abban helyesen, Isten kedvére cselekedett-e? De megvolt benne a határtalan bizalom lelkiatyja iránt és a föltétlen engedelmesség parancsaival, tanácsaival szemben; ez megóvta őt attól, hogy az aggályosság beteges formát öltjön és

mint annyi jóakarató lelket, elkinozza. E helyett egyenesen alkalmat adott neki arra, hogy az említett erényekben gyakorolva magát, nagy léptekben haladjon előre a tökéletesség útján.

Korán ránehezedett a testi szenvedések keresztje is. Kezdetől fogva gyöngye szervezetű volt, ezért rendkívül nagy áldozatába került s páratlan energiát követelt tőle már maga az a kemény szerzetesi fegyelem, melynek magát alávetette, amelynek hűséges megtartásában nem ismert megalkuvást. Jellemzően mondja róla lelkiatyja: „Kevesebb buzgósággal a betegszoba törzsvendége lett volna; de mindennél jobban félt attól, hogy különlegesebb bánásmódban részesítsék és elválasszák testvéreitől.”

Egy-két jellemző eset. Rettenetes fogfájásai voltak, de nagyon vigyázott, hogy ne igen vegyék észre. Egy-szer mégis megtörtént, hogy a roppant fájdalom hatása alatt kezét a fájós fog fölé tartotta. Egyik testvére meglátta ezt és részvétének adta jelét. József nagy kínjában is mosolyogva kivett az éppen előtte levő könyvből egy Szent Szív-képet s eléje mutatva megértette vele lelkét, gondolatát: „Jézus az én egyedüli orvosom: megtanít a türelemre. Nem szenvedett-e sokat miérettünk s nem szenvedhetünk-e egy keveset mi is őérette?” De ezen eset után jobban vigyázott, hogy többé ne vigye kezét az arcához s ne keltsen ily módon részvétet maga iránt.

Elöljárói mégiscsak értesültek gyakori fogfájásairól, azért a szomszédos városba küldték egy fogorvoshoz. Mikor a kezelés befejeződött, a munkás testvér, aki őt kocsin kísérte, egy templomban hagyta azzal, hogy neki több elintéznivalója van a városban; s várja itt addig, míg majd visszajön. Több óra hosszat tartott ez a várakozás. A munkás testvér ugyanazon a helyen, imádságban elmerülve találta Józsefet, akinek még az sem jutott eszébe, hogy a templomban körüljárjon s megnézze elég nevezetes látnivalóit.

Élete utolsó éveiben sokat szenvedett a térdére, de ezt is igyekezett eltitkolni. Természetes, hogy ily álla-

potban kín volt számára a ministrálás; és mégis, ha hívták vagy küldték, mosolyogva engedelmeskedett.

1900-tól kezdve erős szív- és tüdőbaj okozott neki roppant szenvedéseket. Nehezen lélekezett, különösen járás közben. Ha azt hitte, hogy nem látja senki, akkor száját félig nyitva tartotta és úgy ment; ha pedig testvéreivel együtt volt, olymódon igyekezett föltüntetni különleges járását, lassúságát, hogy azok más oknak tulajdonították és az igazira nem is gondoltak. Egy alkalommal a Capitulum culpae-n (a hibák nyilvános bevallása) azzal vádolták, hogy nem végez olyan mély meghajlásokat, mint aminőket a rend szabványai kívántak. Mentegetődzés nélkül fogadta a megrovást s az érte kirótt külön penitenciát, pedig nem volt hibás benne, mert fáradtsága és szívromlása gátolta őt a mélyebb meghajlásban.

II.

Életének utolsó hónapjai különösen fájdalmasak voltak. Betegsége megakadályozta abban, hogy fekve maradjon, egy nyitott seb az ülő helyzetet tette számára gyötrelmessé; földagadt lábai pedig szintén szörnyű fájdalmat okoztak neki mindannyiszor, ahányszor állania kellett. Lelke derűjét azonban megőrizte mindezek között a szenvedések között, melyek saját bevallása szerint csak arra szolgáltak, hogy szorosabban egyesítették őt édes Jézusával. Sőt maga óhajtotta, — s kérte is Jézus szentséges Szívét — hogy purgatóriumát már itt a földön elszenvedve halála után azonnal eljuthasson őhozzá, az ő boldogító látására.

Ez a hősies egyesülés Isten akaratával a szenvedésekben; a türelem, melyet bennük tanúsított; szent vágyódás utánuk mint a lélek megtisztulásának s Istenben való elmerülésének eszköze után, csak nagy kegyelmi bőség következménye lehetett benne. Isten szabadon osztogatja ugyan ezt, de úgy akarta, hogy imádkozunk is érte. S a kis József már első szentáldozására előkészítő lelkigyakorlatán nagyon szívébe véste s emlékeztetésül,

mint láttuk, fel is írta magának, hogy „aki jól imádkozik, az üdvözülni fog, aki pedig nem imádkozik vagy rosszul imádkozik, annak sorsa a kárhozat.” Szinte magától értetődik, hogy most, amikor még tisztábban látott, mint akkor gyermekfővel, ezen igazság szerint akart élni s azért sokat, jól, istenszerető szívének minden kitelhető buzgóságával imádkozott. Imádságos életéről azonban majd később szólunk részletesen. Szenvedéseinek története se zárul le ezzel a rövid fejezettel; hátralévő életének minden napja szakadatlan keresztút volt, az Úr Jézussal való keresztfeszítettségig a Kálvárián.

6. A papság felé.

I.

Az egyre súlyosbodó betegség miatt volt oka arra gondolni, hogy esetleg nem éri meg forró vágyának teljesülését: előbb meghal, mintsem pappá szentelhetnék. Nem szabad csodálkozni azon, hogy ez a gondolat fájdalmat okozott neki. De azért Isten szeretete, Isten akarata volt előtte mégis a legmagasabb, legszentebb és legértékesebb életcél; ahhoz símulni gyermeki, szerető szívének egész önátadásával, azt teljesíteni, teljesülésének alázatos tárgya lenni, elég volt neki a megnyugváshoz, lelki békéhez. Arra törekedett, azt akarta megszerezni szenvedéseivel, forró imádságaival, hogy ennek a szeretetviszonynak legmagasabb fokát elérje. „Add meg nekem, Jézusom, — így fohászkodik — hogy mindig a te szeretettedért éljek, hogy minden pillanatban sok érdemet szerezzek a mennyországra. S minthogy az érdemek belső állapotunktól függnék, add meg nekem ezt a belső állapotot.”

„Ó Jézusom, add meg nekem mindazokat a kegyelmeket, melyeket kérnék tőled, ha rájuk gondolnék; add meg nekem őket, mintha elnyerésükért imádkoznám, mindegyiket külön-külön, mert szándékom, hogy azokat mind a legjobb lélekkel kérjem tőled.”

„Törekedni fogok, hogy mindent szeretetből tegyek,

akár megyek, akár a zsolozsmára harangozok, akár tanulok vagy dolgozom. Tedd, Jézusom, hogy hű maradjak ehhez az elhatározáshoz. Magamat egészen a te kezedre bízom, — mostantól fogva mindörökre.”

„Hagyján, ha mások szentebbek, mint én; de azt nem tudnám elviselni, hogy téged jobban szeressenek, mint én. Tedd, Jézusom, hogy mindenkinél jobban szeresselek, és pedig mindig jobban és jobban.” A jó lélek nem gondolt rá, hogy a szeretet foka egyúttal a szentség foka is.

„Hadd töprengjenek a szentek elmúlt életükön.” „Ami engem illet, édes Jézusom, én terád bízom minden gondomat, és csak érted akarok élni.”

„Nagyon rosszul fejezem ki gondolataimat, úgyhogy nehezen értenek meg! Szükségem volna valakire, aki megtanítsa beszélni. Jóságos Jézusom, remélem, hogy megnyerem tőled ezt a kegyelmet. Áldd meg jóakaratomat s engedd, hogy azt a meghitt életet élhessem veled, mely mindent könnyűvé tesz.”

A papság felé az első — távolabbi lépést — egyszerű fogadalma napján, 1897 január 17-én tette a tonzúra fölvételével, ami által az Egyház színe előtt hivatalosan „klerikus” lett: a klérus tagja. Ő, de mily messze volt még ettől az áldozópapság, mennyi a nehézség az akadály elérésében! Három évre rá, mikor már az ünnepélyes fogadalmat is letette 1900 június 3-án, pünkösd ünnepén, Kandid apát feladta neki a kisebb rendeket. De persze tudta, hogy mindez nagyon szép dolog ugyan és a jó Istennek nagy ajándéka az ő alázatos lelke számára, de még nem biztosíték arra nézve, hogy az egyházi rend létrafokán továbbemelkedik s elérheti a legmagasabb fokot. Gyöngye eredmény a teológiából, tudásával szemben tanárainak megnyilatkozó elégedetlensége, mint már láttuk, bizalmát nem egyszer megtorpantotta. Mikor azután 1901 március 2-án Mgr. Fiard püspök kezéből a montauban-i szeminárium kápolnájában fölvette az első „nagyobb rend”-et: az alszerpapságot, jelentékenyen megerősödött benne a remény, hogy most már nem lesz megállás. De azért aggodalmai újra meg újra fölmerültek,

és csak lelkiatyjának bátorításai, biztosításai tudták ilyenkor kiemelni csüggettségéből, amelyért aztán utólag alázatosan szemrehányást is tett magának.

„Bocsáss meg, Jézusom, hogy oly kevés volt bizalmam jószágodban, mikor kételkedtem, hogy pappá lehetek. Helyettesed azt mondotta, hogy jól vagy rosszul, de elérkezem oda; nekem tehát ehhez kellett volna magamat tartanom és erősen hinnem benne, bármi történjék is. De én haboztam abban, hogy ezt higgyem; tedd, hogy a jövőben ne legyen így.”

Hogy ezt az annyiszor visszatérő félelmet, habozást helyesen, igazságosan ítéljük meg, a már említett okokon kívül tekintetbe kell vennünk betegséget is: szív- és tüdőbaját. Tapasztalat szerint mindkettő nagyon alkalmas arra, hogy a beteg kedélyét legalább időnként erősen megülje s önbizalmát nagyon megbénítsa. Nem az akarat gyöngesége tehát, hogy nem tudott ezzel az érzéssel egyszersmindenkorra leszámolni, hanem a természeté, amely megköveteli a maga adóját. De József minden alkalommal fölveszi ellene a küzdelmet:

„Lám, — így sóhajtott föl — most már alszerpap vagyok és mégis visszatér ez a hitetlenkedés. Tökéletesen meg kell ölnöm; ezt remélem is a te kegyelmeddel.”

II.

Ez időtájban meglátogatta őt testvére. A noviciusmester József jelenlétében azzal örvendeztette meg őt, hogy nemsokára József kezéből fog megáldozni, otthon pedig már meg is kezdhetik az előkészületeket. Mindenestre csak távolabbi előkészületekre célzott a noviciusmester, mert hiszen még hátra volt a szerpapság is és csak azután következhetett a várva-várt és forrón óhajtott nagy esemény. De Józsefnek csüggedésre hajló lelkét akarta felemelni ezzel a kijelentéssel, mely szinte ünnepélyes ígéretszámba ment. Szíve túláradt tehát az örömtől s ezt írja:

„Istenem, hogy mernék ezután kételkedni jószágodban! Testvéremnek ez a látogatása, melyet alkalmatlan-

nak hittem, éppen ellenkezőleg alkalmul szolgált arra, hogy megbizonyosodjam. Leborulva előtted, Jézusnak isteni Szíve, bocsánatot kérek azért, hogy semmiségek annyiszor eltérítettek attól a bizalomtól, mellyel irántad lennem kellett volna.”

„Egy levélben, melyet 1900 karácsonykor az oltárra tettem, arra kértelek, hogy Szentháromság ünnepén szenteljenek alszerpappá. Ezért hálát adok neked, ó Jézusom és fölszólítom az összes angyalokat és szenteket, hogy ők is egyesítsék köszönetüket az enyémmel, mert fölszentelésem minden emberi várakozás ellenére megtörtént. Azt kértem, hogy ez Szentháromságkor legyen; de hogy megmutasd, Jézusom, mennyire szeretsz, előretoltad ezt a napot, mégpedig március 2-ára. Remélem tehát, hogy teljesen meghallgatsz, és 1902., a nagybőjti kántor-napokon fölkapom a szerpapságot. Semmi sem lesz képes bátorságomat szegni: sem azok a folytonos ügyetlenségek, melyeket el találok követni, amelyek kellemetlenül hangolhatnák előljáróimat, mert meg vagyok győződve, hogy Jézus Szíve, mely minden ember szívét kezében tartja, mindent lecsillapít; sem pedig előljáróimnak vagy tanárainknak szándékos vagy akaratlan kemény szavai, akik azt mondhatnák, hogy nem szentelnek föl, hogy nincs elégséges tudományom. Szakadatlanul fogom kérni vágyam teljesülését és erős a reményem, hogy megnyerem. Jézusom, hass azokra, akik meg vannak bízva tanításommal.”

Egyik nap teológiai előadás alatt megjelent a tanteremben az apát. Gondolhatjuk, hogy József testvér ugyancsak izgult. Hát még mikor kérdést is intézett hozzá. Isten úgy akarta, hogy a felelet sikerüljön. Az apát megelégedését fejezte ki, sőt mi több: azt az örömdetes kijelentést tette előtte, hogy fölszentelése hamarosan meg fog történni. József egészen el volt ragadtatva ennek a jó hírnek hallatára s bocsánatot kért az Úr Jézustól, hogy annyiszor átadta magát a csüggedésnek. Erősen fölteszi tehát magában, hogy ezután most már nem enged neki, sőt bűnnek tekinti ezt a gyöngeséget.

„Számúzóm szívemből a félelmet, hogy ne engedjek

be oda mást, mint irgalmasságnak és szeretetnek gondolatát. A szerpapság tökéletesebben bevezet majd Szívedbe, az áldozópapság pedig örökre bezár oda.”

„Jézusom, — fohászkodik — készíts elő engem a szerpapságra; kész vagyok ráfordítani minden gondomat. Ne engedd, hogy a legkisebb kegyelmet is eltékozzoljam. Aki mindent remél, mindent megnyer; a Szentlélek támogatásával fogok tanulni.”

A szerpapságot 1902 február 22-én kapta föl Montauban, a püspöki kápolnában. Szinte mennyei boldogság volt ez Fr. József számára, hisz ezzel a renddel már följutott az oltárhoz, nagyon közel a legszentebb isteni misztériumhoz. Még ugyanazon a napon ezt írta följegyzéseinek elejére: „Az előző évek különböző elhatározásainak, ígéreteinek és kötelezettségeinek megújítása.” Majd az isteni Mesternek újra meg újra olvasott s itt egyéni fordulattal értelmezett szavait: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik szenvedtek, jöjjetek Szívembe: baráti Szív ez, és szomjazom arra, hogy szeressenek.”

Azután jött a köszönet, a forró és mégis oly alázatos köszönet, melynek minden mondatán átcsillan a maga semmiségének mélyen átértzett tudata: „Jézusom, íme egészen betölt a vágy, hogy kielégítsem Szívedet. Hálát adok a kapott kegyelmekért s ismét megújítom elhatározásaimat; és kérem a szükséges kegyelmeket ahhoz, hogy jó előkészülettel mehessek föl az oltárhoz mint a te szent Szívednek szolgája. Ezeket a jegyzeteket, ezeket az írásokat Szívedbe vetem; szándékom, hogy kitörölhetetlen vonásokkal véssém bele őket. Magamtól nem vagyok képes semmire, mindent irántam való jószágodtól kapok; ha nem voltam elég figyelmes, lelkiatyámnak sugalltad, hogy szóljon érte és becsültesse meg velem a te páratlanul szeretetreméltó Szívednek kegyelmeit. 1901-ben minden várakozás ellenére eljuttattál az alszerpapsághoz, 1902-ben a szerpapsághoz; és végül érzem a legfőbb kegyelmet, amely közeleg. De Jézusom, hogyan készülhetek elő rá ily szórakozott és a kicsi gyakorlatokhoz is ily kevésbé hű lélekkel? Jövőre pontos leszek abban, hogy többször egyesüljek veled a zsolozsma, munka és

különböző lelkigyakorlataim alatt s felajánljam neked minden imádságomat. Jézusom, veled egyesülve akarok élni állandó imádságos készenlétben. Legyen minden lélekzetvételem egy-egy szeretetfohász, mely tüzes nyíl-ként Szíved legmélyéig hatoljon, hogy megnyerje tőle azokat a kegyelmeket, melyekért esedezem.”

Szinte csodálkozik azon, hogy ő csak erős, forró vágyat érez a papság után és nem okoz neki félelmet sem a vele járó felelősségnek gondolata, sem pedig az az alázatosságában talán túlozva érzett gyöngeség, amely miatt nem tud rá méltóan előkészülni. De Jézus szentséges Szívébe vetett határtalan bizalma megadja erre a feleletet. „Ő Jézusom, félhetnék, mint ahogy az annyi szenttel megtörtént pappászentelésük előtt; de Jézusom, enyém a te Szíved: ott akarok lakni, arra bízok mindent. Ő igen, Jézus Szíve, rád bízom a rólam való gondoskodást, hogy a papságra előkészíts; és hogyha akár földi, akár lelki szempontból hiányzanak bennem a kellékek, reád hárítom át a feladatot, hogy pótolod őket. Igen, vak bizodalommal remélem, hogy Szent Szíved segítségével félelem nélkül fogok oltárodhoz közeledni, bármilyenjék.”

Ez az utolsó megjegyzés kétségtelenül azokra a hírekre vonatkozik, melyek a kolostorok föloszlatásáról szállingóztak. Megint csak Jézus szent Szívéhez menekül és így foháskodik: „Jézusom, aki azt mondottad: „Jöjjetek hozzám, kik szenvedtek és én könnyíték rajtatok”, segíts meg engem az üldözésnek ebben az idejében, mely azzal fenyeget, hogy a szerzeteseket kiűzi ebből a monostorból.” De akármilyen történik, az ő szíve hű marad hozzá: „Ő Jézusom, én mindig Sainte-Marie-du-Désert fogadalmasa maradok. Ebben a monostorban tettem fogadalmat, itt vettem föl a kisebb rendeket stb. Ha más monostorba küldenek is, az nem változtathat ezen semmit, mert szándékom lesz haladéktalanul visszatérni ide, mihelyt lehetséges.”

Az a tökéletes ráhagyatkozás Jézus szent Szívére, nem azt jelenti nála, hogy mindent közvetlenül tőle vár; jól tudja, hogy Isten rendszerint közvetve emberek

által vezet bennünket s hárítja el még a lelki élet akadályait is. Azért az a bizalom, melyet kezdettől fogva érzett s ápolt lelkiatyja iránt, mindig összefonódik az isteni Szív iránt való bizalmával. Ő lesz ezután is az eszköz, aki által érezteti majd vele segíteni kész jóságát.

„Jézusom, — így könyörög — tedd, hogy sok hasznát vegyem lelkiatyám tanácsainak, hogy állhatatosan megmaradjak Szívedben, hogy a jóságodban való bizalom uralkodjék bennem mindig. Minél előbbre halad az élet, mindinkább közeledik a halál, annál nagyobbra kell lennie ennek a bizalomnak.”

III.

Burkoltan nagyon, de a közeli halál gondolata fejeződik ki ezekben a sorokban. Nem csoda, hisz amúgyis gyöngye szervezetét kezdi felőrölni az a kettős és külön-külön is súlyos természetű betegség, amelyről már szoltunk. S fiatal kora ellenére sem látjuk, hogy ez a gondolat valami fájdalmas érzés-félét váltana ki lelkéből; hisz a földi életet úgyis csak átmenetnek tekinti a boldog örökkévalóságba, imádott s szeretett Jézusához. De mégis megmaradt mindig, sőt növekedett benne az a vágy, hogy előbb pappá lehessen; mert meg volt győződve, hogy az a kimondhatatlanul bensőséges viszony, melyet a papság a lélek és az isteni Mester között teremt, a halál órájában könnyebbé teszi számára a hozzájutást. S hogy a maga méltatlansága ne legyen akadály ennek elnyerésében, nem szűnik meg bizalommal kopogtatni az isteni irgalom ajtaján:

„Jézusom, ki azt mondtad, hogy keressük Szívedben mindazt, amire szükségünk van; és aki különös örömet találod abban, hogy velünk jót tégy: add meg nekem azokat a kegyelmeket, melyeket tőled kérek.

Óhajtottam, hogy a szerpapság után megváltozzam, átalakuljak; remélem, hogy ez az átalakulás az áldozópapság fölvételével teljessé lesz; azért tedd, hogy a Szíveddel való meghittség életét éljem. Ó Jézusom, tedd, hogy pappászentelésem napján veled egészen egyesülve

Szent Szíved foglyává legyek. Ha ezen kegyajándékaid ellenére még mindig tökéletlen vagyok és nem találok magamban semmi jót, mégis jogot formálhatok arra, hogy Szent Terézia példájára jobban szeresselek, mint bárki más. Jézusom, aki látod szívem vágyát, tedd azt szilárdná és állandóvá."

Az oly várva-várt nap előtt pár hónappal ezt írja: „Jézus Szíve, te nagyon különbözöl az emberektől és kevésbé vagy követelő, mint ők, azokkal szemben, akikben megvan a jóakarát; mert ha oly jónak mutatod magadat a bűnösökhöz, mit nem teszel azokért, akik minden érzésüket neked szentelik?

Főtisztelendő Apát-Atyám lelkiatyám jelenlétében ma reggel is megújította előttem, vagyis inkább te, Jézusom Szíve újította meg előttem az ő ajkával közeli fölszentelésem ígérétét. A te pártfogásoddal én is megnyerhetném, mint Don Bosco, hogy sikerrel tegyek vizsgálatot,¹ de a félelemnek még árnyékát is el akartad tőlem üzni, mikor meghallottam, hogy az érsek úr vizsgálatomnak gondját Apát-Atyámra bízta. Hála neked érte, isteni Szív; mert rendkívüli vizsgálatra kötelezni engem annyi volna, mint kivégezni. Mily szerencse, hogy erre vonatkozólag nincs többé sem gondom, sem nyugtalanságom. Légy, Jézusom, továbbra is pártfogóm, add meg nekem, hogy teljesüljön, amit megígértél.

Ó Jézusom, bárcsak egy pillanatot se vesztenék el s gyümölcsözően használnék föl minden percet, mellyel tanulmányaim céljából rendelkezhetem. Le akarom győzni a test fáradtságát, azt az aluszékonyságot, mely gyakran elővesz és gátol az imádságban; imádságom heve és irántad való szeretetem segítsen győzelemre minden akadályon.

Egy-egy semmiség nyugtalanít. Néha egy szertartás. Nem szeretném, ha ügyetlennek mondanának, s azért jobban szeretném végezni, mint a többiek valamennyien. Máskor valami iskolai dolog: tanárain vagy a tanulótar-

¹ A fölszentelés előtti vizsgálatról van szó, melyet az egyházmegye főpásztora vagy maga végez vagy másra bizza.

sak tréfát űznek majd velem valami feledékenységgért s azt fogják mondani, hogy nem tudok semmit. Miért is jártatom az eszemet ilyen dolgokon? Nekem csak az a kötelességem, hogy megtegyem azt, ami tőlem telik."

Az a boldog nap, mely után annyira vágyódott s amelynek bizonytalansága annyi félelmet okozott neki, előbb érkezett, mintsem gondolták volna. Marre Agoston igny-i apát, constance-i püspök, Langenieux reims-i bíboros-érsek segédpüspöke, aki szerzeteséletét Sainte-Marie-du-Désert-ben kezdte meg, 1902 október 12-én meglátogatta ezt a monostort. Az apát fölkérésére szívesen beleegyezett, hogy a fiatal szerpapot áldozópappá szentelje; s József elérte földi élete egyetlen célját: Krisztus papja lett örökre. S jegyzeteiben ezt írja: „A fölszentelés által belépek Jézus Szívébe, mostantól fogva egészen ott kell lennem." S az isteni Szívtől azt kéri, hogy jól használjon föl minden pillanatot, ne veszítsen érdemet, hanem inkább szünet nélkül gazdagodjék benne. Csak szeretetből és szeretet által akar élni: minden lélekzete a szeretet egy indulata legyen.

Mindjárt másnap bemutatta első szentmiséjét. Látuk, hogy az énekkel mindig hadilábon állt; s ha tőle függ, választása kétségtelenül csendes misére esett volna. De apátja azt mondotta neki: „Gyermekem, első miséjét mindenáron énekelje. Előre megbocsátjuk mindazt a melódiahibát, melyet elkövet; de viszonzásul imádkozzék értünk, mindnyájunkért." Mit volt mit tennie? Ennek a gyöngéd, atyai meghagyásnak nem mondhatott ellen. Kézvezetője lelkiatyja volt, aki annyiszor bátorította csüggetegségében, annyi szeretettel támogatta a papság felé vezető meredek útján. Elgondolhatjuk azt a belső, mélységes áhitatot, mely lelkét betöltötte, s amely külső megnyilatkozásban minden jelenlevőnek rendkívül épülésére szolgált. Még ugyanazon a napon testvérével, Emillel Casseneuveil-be utazott.

7. A szülői házban.

P. József egészsége, mint láttuk mindig elég gyönge volt s betegeskedése idő haladtával mind veszedelmesebb alakot öltött. Első szentmiséjét is már a maga személyi kálváriájának magaslatán, légkörében mondta. Elöljárói azért úgy gondolták, hogy elküldik üdülni s ily módon egyidőre mentesítik őt a szigorú szerzetesi élet nehéz gyakorlataitól. Erre a célra szülőföldje látszott legalkalmasabbnak. Már maga az a levegő, melyet gyermekkorában szítt az ember, jó hatással szokott lenni, ha betegségünkben oda térünk vissza. A fizikai hatást fokozzák a lelkiek: az elmúlt évek fölújult kedves emlékei, az elhagyott családi kör újra átérzett melege, továbbá az isteni jósnak azok a megnyilatkozásai, melyekben már az élet hajnalán ott részesült: a keresztség, első szentáldozás stb. — mindmegannyi hathatós tényező szokott lenni azon befolyás révén, melyet a lélek a testre gyakorol.

Elgondolhatjuk, mily örömmel várták, fogadták őt nemcsak a szülői házban, hanem egész Casseneuve-ben. Hisz ott mindenki ismerte, szerette őt s szeretettel gondolt rá a távolban is. Boldoggá tette őket az a körülmény, hogy mindjárt újmiséje után közéjük jött s első papi áldásában részesíti őket. Ez a ragaszkodás, szeretet nyilatkozott meg abban, hogy virágok és lombkoszorúk között, énekek zengedezésével, körmenetben vezették őt a templomba, melyet egészen megtöltött a nép. Evangéliumkor a plébános igazán szívből jövő szentbeszédet mondott a papi méltóságról, arról a tiszteletről, mellyel Isten szolgálóinak tartozunk; s evvel kapcsolatban jól megérdemelt dicsérettel halmozta el az újmisést és családját.

A casseneuve-i tartózkodás eleinte szemmel láthatóan jót tett P. Józsefnek; ez főleg abban nyilatkozott meg, hogy gyorsabban tudott menni és mégsem fulladozott. Kétségtelen, hogy a családi kör melege is élesztette. De kedves monostorát mindez nem tudta vele feledtetni. Hetenként többször is írt vagy apátjának vagy lelkiatyjának. Azonban mégis hamar kikezdte őt az unalom. Megtiltottak ugyanis neki minden olvasást, sőt azt se

nézték jó szemmel, hogy breviáriumát imádkozza. Féltették, hogy kimerül bele. Nagy gondot és küzdelmet okozott neki övéivel a misézés. Lakásuktól a templom két kilométernyire volt; azért nagyon ellenezték, hogy napoként elmenjen oda misézni. Ebben a kérdésben azonban hajlíthatatlan maradt. Annyi ereje persze nem volt, hogy gyalog tegye meg ezt az utat; rendesen tehát kocsin ment s legfeljebb délután sétált haza gyalog, miután a napot a plébánián töltötte.

Szeretett volna minél hamarabb visszatérni kedves monostorába. Az orvos azonban nem akarta elengedni; úgy látta, hogy még egy jó hónapra volna szüksége, hogy alaposan kipihenje magát és megnyugtató módon megerősödjék. Elöljárói otthon szintén így vélekedtek s azt kívánták tőle, hogy hosszabbítsa meg pihenőjét. Tehát még tovább tart a száműzetés lelke paradicsomából! „Nagyon elcsodálkoztam, — írja — mikor megtudtam, hogy november végéig itt kell maradnom; mert azt gondoltam, hogy a plébános úrnak és az orvosnak óhaját nem hallgatják meg. Imádkozzanak értem, hogy minden a tökéletességben való előhaladásomra szolgáljon.”

És ismét: „Óhajtok minél hamarább visszatérni Sainte-Marie-du-Désert-be, hogy bensőségesebb életet éljek Jézus Szívével, mert az összeszedettséget csak a monostorban találom meg. De amint az engedelmisség volt az, ami ide vezetett, úgy nem látok a maradásban sem mást, mint a jó Mesternek velem közölt akaratát.”

Az a lélek, amely ennyire csak az Istent kereste, azt az Istent, akihez a legbiztosabban, legrövidebben az engedelmisség útján jut el, kétségtelenül szépült, gazdagodott még azok között a körülmények között is, melyek látszólag elvonták őt szívének egyetlen, igazi középpontjától, Istentől. Elöljárói akaratának engedelmeskedve, tovább is Casseneuve-ben maradt tehát, fölhasználva gyógyulására mindazokat az eszközöket, melyek ott rendelkezésre álltak. Végre azután december 2-án plébánosa kíséretében visszatért a monostorba.

8. Kálvária-útja.

I.

P. József szervezetébe a betegség már sokkal mélyebbre eresztette gyökerét, mintsem hogy ez a neki ugyan hosszú, de magábanvéve mégiscsak nagyon rövid pihenés meggyógyíthatta volna. Sőt igen valószínű, hogy ha jelentékenyen hosszabbra nyúlik is, akkor se adhat már erőt, új életet beteg szívének, roncsolt tüdejének.

De az öröm, melyet a monostorba való visszatérés okozott neki, az első napokban szinte csodát művelt: egész könnyen mentek a közös élet gyakorlatai. Ez a lát-szólagos javulás azonban nem sokáig tartott; napirendjén hamarosan könnyíteni kellett. Ő maga írja ezt meg 1902 december 23-án szüleinek:

„Itt nagyon jól érzem magamat, egészségem jó és mindennap misézhetek... Az éjjeli zsolozsmán nem veszek részt s ez a körülmény megengedi, hogy világos reggelig pihenhessek.”

Az előjárók tehát megtették mindazt, hogy a kedves beteg megerősödjék, meggyógyuljon; de a jó Istennek más volt vele a szándéka: a Sainte-Marie-du-Désert-i Szűzanya földi kertjének ezt a fehér „pusztai virág”-ját készült átültetni hervadást nem ismerő mennyei kertjébe. Ereje, ha lassan is, de folyton hanyatlott, úgyhogy nem-sokára a betegházban kellett neki egy cellát adni. 1903 február 25-én ezt írja haza:

„Egy idő óta szép napunk van, ami igen jót tesz az egészségemnek, de a reggelek és esték hűvösek, ami azután visszahozza a hurutot, melytől az ember napközben meg van óva. Fáradtságomból még nem gyógyultam meg teljesen, nem tudok gyorsan járni a lélekzetvétel miatt.”

Kifejezésein érezzük, hogy övét kímélni akarja; nem panaszkodik — az Isten szent akaratában tökéletesen megnyugvó lelkiületével ellenkeznék — s betegségéről éppen csak annyit mond, amennyi okvetlenül szükséges, hogy értesítse őket állapotáról.

Ennek ellenére otthon egyre nőtt az aggodalom, a

szépítő szavak mögött megérezték a komoly valót. Május 6-án így ír haza: „Jézus Szívének oltalma alatt írom ezt a levelet és kérem őt, öntsön bizalmat az Önök lelkébe; mert azt látom, hogy hiányzik, mikor oly sokat foglalkoznak a jövővel... Ami egészségemet illeti, ne aggódjanak. Mindig ugyanabban az állapotban vagyok a nélkül, hogy fáradtabb lennék; mindig a hurut és a lélekzetvétel. Úgy látszik, hogy orvosunk nem tulajdonít neki nagyobb jelentőséget, s azt mondja: a meleg idők beálltával minden jobban fog menni.” — Két hét múlva egy rövidke levél bevallja: „Nagyon jól viselik gondomat, de a lélekzés néha nehezen megy. Egy kis hurutom is van, amely köhögni készlet: mindent Jézus Szívéért... Befejezésül azt kívánom, hogy maradjunk mindig egyesülve Jézus Szívében: a földön éppúgy, mint az égben.” Ez már szinte búcsúzkodás számba megy; s valóban utolsóelőtti levele volt.

Május havában a gyöngeség észrevehetően nagyobbodott; mindenki el volt készülve rá, hogy a katasztrófa hamarosan bekövetkezik. De P. József nem katasztrófát, hanem fölszabadulást, diadalt látott és várt a halálban, mely őt szíve minden szeretetének, minden vágyának egyetlen tárgyához: Jézusához segíti. Vele egy olyan élet napja készült lealkonyodni, amely gyermekora hajnalától kezdve változatlanul Isten felé tájékozódott; szíve az örök szeretet melegétől egészen átolvadt Jézus isteni Szívébe s az ő kegyelmeivel, vele való legbensőbb egyesülésben törekedett minél tökéletesebben kialakítani magában az „Isten országát”. Ebben az „Isten országában” Jézus volt az egyedüli Úr, Józsefünk szívének egyetlen imádott, szeretett királya; hogy őt kövesse, neki szolgáljon, készségesen, korán elhagyott mindent, amit a föld nyújthatott volna neki. S mindezért nem óhajtott, nem keresett mást, mint Jézus Szívét s e Szentséges Szívben Isten szeretetét és e szeretet nyújtotta tiszta, édes boldogságot. S ha már künn a világban annyira Istennek élt, egészen természetes, hogy a kolostori élet: *Isten szolgálata*nak ez az iskolája¹ még tökéletesebbé tette önátadá-

¹ Szent Benedek: Reg. Prol.

sát, minden teremtetett dologtól való elszakadását. Nem csoda, hogy Isten szeme állandóan szeretettel nyugodott meg rajta. S mikor aztán látta, hogy ez a lélek őérette egészen kiüresítette magát, elérkezettnek látta az időt arra, hogy ezt az űrt önmagával, az ő isteni boldogságával töltse be a mennyországban.

II.

Az alatt a rövid idő alatt, amely ehhez még hátra volt, P. József folyton gyarapodott erényekben, melyekre most már, mint ágybanfekvő beteg szenvedéseivel tette föl a koronát. Erényeit azonban a maguk teljességében csak lelkiatyja ismerte. Testvérei mindenestre látták és tisztelték benne a buzgó, lelkiismeretes szerzetest; látták összeszedettségét, az imádságban való buzgóságát, alázatosságát stb.; de semmi rendkívülit sem vettek észre rajta. S ha ezzel szembeállítjuk félénkségét, szerény tehetségét és a gyakorlati életben sokszor megnyilatkozó ügyetlenségét, nem csodálkozhatunk rajta, hogy a felületesebb szemlélők semmivel sem láttak benne többet egy a szó szokásos értelmében vett jó szerzetesnél. De P. Józsefet testvéreinek ítéllete egyáltalán nem érdekelte. Hátterbe szorulni, ismeretlenül élni, a Krisztus követésének *Ama nesciri et pro nihilo reputari-ját* (Szeresd, hogy ne ismerjenek és semmibe vegyenek) gyakorolni: ez volt legfőbb vágya. Egészen belső tevékenységre beállítva nem keresett mást, mint Isten tekintetét és Jézus Szíve szeretetét.

A jó Isten rásegítette, hogy május minden napján — ha nagy kinnal is — be tudta mutatni a szentmisét. Közeli halála mind világosabbá vált előtte; s az a sejtelme, hogy rövidesen nem bír az oltárhoz menni, ezeket a szavakat adja ajkára: „Mikor már nem tudom többé bemutatni a szentmisét, Jézus Szíve elvehet erről a világról, mert nem lesz többé semmi, ami a földhöz kötne.”

Május 26-án nagyobb fáradságot érzett s a halálra gondolva, így szólt lelkiatyjához: „A halállal szemben fáj, hogy nem értem el azt a tökéletességet, mely meg-

volt azokban a szentekben, kiknek ereklyéit hordozom, s különösen, hogy nem onthattam véretem, mint közülük többen, Jézus szeretetéért.”

A halálnak ez a gondolata arra ösztönzi, hogy az utolsó szálakat is elszakítsa, melyek őt valamiképen még a teremtményekhez fűzik. Május 28-án arra kéri lelkiatyját, hogy vegyen el tőle egy szentképet, mely ott volt előtte... Ez csodálkozott a kérésen, mert a kép nagyon áhítatkeltő volt s így javára lehetett a beteg lelkének. Meg is kérdezte tőle, hogy talán nem talál benne többé gyönyörűséget?

„De igen, atyám, — válaszolta a beteg — nagyon tetszik nekem ez a kép, mert azt mondja, hogy milyen jó Jézus Szíve; csak hogy ezzel a cselekedettel — Jézus Szíve iránti szeretetből — mégis meg akarok válni tőle.”

Másnap, május 29-én még nagyobb nehézséggel tudta csak bemutatni a szentmise áldozatát; de azért bemutatta. Ezen annál jobban csodálkoztak, mert máskülönben egész nap mozdulatlanul volt kénytelen maradni betegszobájában a nélkül, hogy egyetlen lépést is tudott volna tenni. S reggel mégis fölkel, az oltár felé vette útját s megmisézett. Arról az akaraterőről, mellyel ezt tette, akkor lesz csak világos fogalmunk, ha tudjuk, hogy a távolság körülbelül tíz lépés volt, mégis egy negyedórára volt szüksége, míg az oltárhoz ért.

Minthogy fáradtsága a nap folyamán még fokozódott, lelkiatyja így szólt hozzá:

„Nos, kedves Józsefem, hogy csináljuk a dolgot? Félek, hogy holnap nem lesz ereje misézni; ma fáradtabbnak látom.” „Tudja, atyám, — válaszolt a beteg — mennyire boldog vagyok, ha misézhetek. Hogy még bemutathassam a szentmisét, kész vagyok minden áldozatra. De ha ön azt mondja, hogy holnap ne misézzek, azt fogom tenni, amit lelkiatyám akar.” A kedves betegnek azonban megvolt az a vigasztalása, hogy a szentáldozatot másnap és még harmadnap is be tudta mutatni. Utolsó miséje e szerint május 31-én volt, pünkösd vasárnapján. Nagy vigasztalására szolgált, hogy a Gondviselés intézkedése-

ből ez alkalommal is, mint újmiséjén, szeretett lelkiatyja segédkezett neki.

Jézus Szíve tehát mindjárt a neki szentelt hónap elején azt kívánta Józseftől, hogy egy nagy áldozattal fejezze ki iránta való szeretetét: avval, hogy lemond a szentmise bemutatásáról. Bármennyire nehezebbre esett is ez a lemondás, ez az áldozat, lelkének Istenben való békéjét mégsem zavarta meg; sőt talán még fokozottabb bizalommal, forróbb szeretettel simult oda Jézus szentséges Szívéhez s karolta át a rábocsátott keresztben az ő mindig imáadásraméltó szent akarátát. Az isteni áldozat helyett ott volt a maga emberi áldozata: az egyre súlyosabbá váló szenvedés; ezt mutatta be tehát most Jézus után vágyó szíve minden dobbanásával s abban a reményben, hogy nemsokára színről-színre meglátja őt s örökre megpihenhet szent Szívén.

S minthogy újra meg újra kifejezte az isteni Mester előtt azt a vágyát, hogy ha nem tud többé misézni, vegye őt el a földről, melyhez akkor már semmi sein fogja kötni, előljárói azt gondolták, hogy az Úr Jézus teljesíteni fogja hűséges szolgájának, szerető jegyesének ezt az óhaj-tását s hamarosan eljön érte. Éppen azért még az utolsó, rendkívüli kinnal bemutatott szentmise napján abban állapotok meg, hogy nem késlekednek, hanem mindjárt másnap, tehát június 1-én feladják neki az utolsó kenet szentségét és ellátják a szent útravalóval. P. József rajta volt, hogy lelkét a lehető legjobban előkészítse.

III.

Ebben azután segítségére volt maga az Úr Jézus, persze oly módon, ahogy csak az erős lelkeket szokta segíteni, akik nem roskadnak össze az ő kezének súlya alatt. Azonfölül ugyanis, hogy fokozta testi szenvedéseit, lelki szenvedést is bocsátott rá, éspedig kívülről, onnan, ahonnan az ember éppen nem várta volna. Még aznap este megtörtént ugyanis, hogy a beteggondozó atya rossz hangulatában egy kissé élénk szemrehányást tett valamiért a kedves betegnek. P. József egészen nyugodt ma-

radt s külsőleg semmi fölindulást se mutatott. A beteggondozó félremagyarázta magaviseletét, látszólagos érzéketlenséget vagy mondjuk így: nemtörődömséget, és bosszúságának jeléül fölemelte hangját és úgy beszélt vele. Pedig P. Józsefben ösztönszerűen megmozdult valami s jelentkezett benne is az, amit a természet ilyenkor az akarat tiltakozása előtt érez; de ezen a futólagos megmozduláson a kegyelem segítségével egy-kettőre győzelmet aratott. De amikor utána cellájában magára maradt, szomorúság vett rajta erőt és sírni kezdett. Szomorúságának, könnyeinek az volt az oka, hogy olyan gyöngé volt, s oly kevésbé egyesült Isten szent akaratával éppen annak a boldogságnak előestéjén, mikor a végtelen isteni irgalom és szeretet az utolsó kenet és a szent Úravaló ajándékában készül őt részesíteni. Minő páratlanul gyöngéd lelkiismeret, amely szemrehányást tesz magának és könnyezik olyan hibán, melyben akaratának nem is volt része.

Június 1-én tehát, mely pünkösd hétfőjére esett, fölvette az utolsó kenetet, éspedig a Rend szertartása szerint a templomban. A beteget egy karosszékből vitték oda s a kórus közepén tették le, amíg a szerzetesek és munkástestvérek „stallum”-aikban foglaltak helyet. A szentséget az apát távollétében a perjel szolgáltatta ki neki s utána pár buzdító és búcsúszót intézett hozzá. Mélységes megindultság vett erőt a jelenlevőkön, mikor a beteg gyöngé, elhaló hangon bocsánatot kért testvéreitől azért a rossz példáért, melyet nekik adott. „Pedig — jegyzi meg erre lelkiatyja — a szegény gyermek épülésünkre szolgáló angyal volt.”

Mikor ez megtörtént, visszavitték betegházi cellájába, hol a nap hátralevő részét hálálkodásban töltötte a vett kimondhatatlan jótéteményért.

Ott ugyanaz a betegápoló atya gondozta, aki az előző napon oly rideg-érdesen bánt vele. P. Józsefet mélyen meghatotta az a gondosság, szívesség, melyet most a jó atya vele szemben tanúsított, s könnyes szemmel köszönte meg neki mindazt a fáradságot, melyet az ő betegsége miatt vállalnia kellett.

A misézésről tehát többé nem lehetett szó; de forró óhajtaása volt, hogy azért mindennap magához vehesse Üdvözítő Jézusát az Oltáriszentségben. S ez a vigasztalása meg is volt egész utolsó napjáig. A szenvedések között az összeszedettség és szeretet életét törekedett élni, hogy minél jobban egyesüljön Jézussal s így készüljön elő a színről-színre látás boldogságára. Azért minden nap elmondta a következő imádságot:

„Ó jóságos, édes-kedves Jézusom, lábaidhoz borulok, egészen közel Szívedhez, hogy annak jótékony kisugárzásában részesüljek. Köszönet, Jézusom, minden jótéteményért, melyet nekem nyujtottál; s kérlek, folytasd velem szemben jóságodat és irgalmasságodat. Látod, szegény vagyok, gyöngé, szenvedő, kinek mindene hiányzik. Kihez menjek, ha nem tehozzád, Jézusomnak nagyirgalmasságú Szíve? Ami engem illet, Jézusom, egészen átadom neked magamat, akarom, hogy egész valóm, hogy mindaz az élet, mozgás, cselekvés, ami bennem van, egyes-egyedül a te szolgálatodra legyen s ez a szolgálat egészen szeretetben olvadjon föl, úgyhogy irántad való szeretetből élve kiérdemeljem azt a kegyelmet, hogy szeretettedben haljak meg, ó én Jézusom!”

Június 5-e a hó első pénteke volt. P. József úgy gondolta, hogy ez a Jézus szent Szívének szentelt nap nagyon megfelelő volna arra, hogy hozzá menjen. Örömmel tette volna, készen volt rá, de még várnia kellett.

Reggel azt az óhaját fejezte ki, hogy szeretné, ha fölolvasnák előtte egy egész fiatalon, a szentség hírében elhunyt papnak, Feuchot abbénak életrajzából azokat a részleteket, melyek a szenvedések iránt való szeretetét és utolsó perceit írják le. Az olvasás alatt, melyet lassan végeztek, hogy a beteg könnyen figyelemmel tudja kísérni s természetfölötti szépségeinek illatát magába szívhatta, P. József egészen magáévá tette annak az ifjú papnak érzelmeit s mintegy ennek a jelölül nagy szeretettel csókolta meg Jézus szentséges Szívének egy kicsi érmét, melyet kezében tartott. S mikor végére értek annak a részletnek, mely a szenvedések szeretetéről szólt, kérdezték tőle, hogy megvan-e ő is elégedve szenvedései

között, röviden, de mélyen átérezve csak ezt felelte: „Igen.” — „És miért van megelégedve?” — „Mert jobban egyesülve vagyok Jézussal, jóváteszem a multat és segítetek a tisztítóhely lelkein. Boldog vagyok azért is, mert Jézusért és az Egyházért szenvedek.”

Nemsokára odajött a perjel és kérdezte a betegőt, vajjon nem fél-e meghalni. „Ó nem” — válaszolta P. József olyan hangon és olyan kifejezéssel, mely csupa bizalom volt. Délután pedig azt kérdezte tőle lelkiatyja, vajjon gondolja-e, hogy a tisztítóhelyre jut. „Bizom Jézus irgalmában” — volt a felelet. — „De bizonyára mégis kéri ugye, hogy ne kerüljön oda?” — „Igen” — válaszolta erre. — „És miért nem szeretne a tisztítóhelyre jutni?” — „Hogy hamarabb megdícsőíthessem Jézust.”

Ezt a gondolatát azután pár szóval kifejtette. Nem a tisztítóház szenvedéseitől félt, — hisz Isten akaratából mindig szívesen fogadott és hordozott minden keresztet — hanem emésztette a vágy, hogy minél előbb megláthassa és tökéletes egyesülésben bírassa édes Jézusát. A tisztítóhely pedig késedelmet jelentene.

IV.

Az egész napot egyébként teljes összeszedettségben töltötte. Oly bensőleg egyesült Jézus szentséges Szívével, mintha már nem is lett volna a földön. Folyton imádkozott. Véletlenül némi mulasztás történt a kiszolgálásban; P. József nemcsak hogy nem panaszkodott miatta, hanem észre se vette. Ellenben mennyei mosollyal viszonozta, hálálta meg a legkisebb figyelmet is, melyet iránta tanúsítottak.

A következő éjtszaka várakozásban telt el. Azt remélte, hogy lelkének isteni Jegyese eljön érte ezen az ő péntekén. Oly szívesen ment volna vele az örök hazába. Napközben többször fohászkodott: „Jöjj, Uram Jézus, Jézusom jöjj!” És mikor eljött az este, az az óra, mikor a szerzetesek pihenőre tértek, így könyörgött a Szűzanyához: „Ó Mária, legyen álmom az én halálom és halálom legyen nyugodt álmom Jézus édes Szívében.”

Június 6-án az egyik atya, mikor látogatására cellá-

jába lépett, így szólt a kedves beteghez: „Nos, P. József, a jószágos Jézus nem jött el önért?” Erre így válaszolt: „Legyen meg Isten szent akarata!”

A nap az előzőkhöz hasonlóan telt el abban a tekintetben, hogy állapotában nem történt különösebb változás. Csak az tűnt fel a betegápolónak, hogy egész valóján valami csodálatos béke és megelégedettség áradt el s vonta magára a figyelmet. Ha valamit kérdeztek tőle, végtelenül kedves, szinte angyali mosollyal válaszolt rá. Az Úr Jézus egyre szorosabban vont a szentséges Szívére s a szeretetnek az a tüze, mely abból az ő szívébe hatott s azt az eddiginél is forróbb viszontszeretetre hevítette, a mennyei boldogság előízét érezte vele a szenvedések között is.

„Jó-e a szenvedés, kedves P. Józsefem?” — kérdezte tőle lelkiatyja. „Igen, — válaszolta — egyesít Jézussal.”

Lába fölpuffadt. Lelkiatyja azt tanácsolta neki, hogy étkezés közben igyék tejet, az majd jót tesz neki. „Készségesen engedelmeskedem önnek, atyám, — mondotta erre P. József — de meg kell vallanom, hogy undort érzek ez iránt a tej iránt.” Lelkiatyja erre maga is megízeltte s látta, hogy a tej összement. Gondolhatjuk, hogy az ilyen körülmények között tanúsított engedelmesség minő kedves volt Isten szemében s minő érdemszerző a betegre nézve.

Igen, de most meg-megmozdult végtelenül gyöngéd lelkiismerete, mely irtózott a bűnnek még árnyékától is. Azt vetette neki szemére, hogy nem volt elég önmegtagadó, hogy nem itta meg a kellemetlen italt a nélkül, hogy undorító ízéről egy szót is szólt volna. Az édes Jézus a keserűség kelyhét nyújtotta neki; s ha engedelmességből elfogadta is, mégis csak kifejezte vele szemben való nemtetszését. Azért tehát kérte lelkiatyját, hogy részesítse őt a föloldozás kegyelmében; mert szeretné tökéletesen letörölni lelkéről mindazt, ami a Jézusával való legbensőbb egyesülésnek akadályá lehetne.

Június 7-én beszélt arról az örömről, hogy bár nem misézhet, de legalább mindennap magához veszi az Urat a szentáldozásban. Ezenfelül lélekben jelen akart lenni

s a szándék fölkelte által jelen volt mindazon a szent-miséen, melyet a monostorban, sőt napközben az egész világon bemutatnak, s így bár közvetve, de folytatta áldozópapi hivatását élete végéig.

Fájdalmai egyre növekedtek. Nem volt olyan helyzet, melyben enyhülést talált volna. Feküdni nem tudott, mert a megfulladás veszélye fenyegette; ahhoz, hogy álljon, nem volt elegendő ereje, mikor pedig leült, sebei okoztak neki gyötrelmet. Legtöbbször mégis ülni próbált, de úgy, hogy közben-közben a szék karjára támaszkodva fölemelkedett és úgy könnyített kissé súlyos helyzetén. Nem a szenvedésektől akart szabadulni, de hát másképp nem bírta.

Egyik atya, mikor ennek tanúja volt, szeretett volna valami kevésbé gyötrelmes helyzetet találni számára. A beteg azonban leintette: „Ő hagyja! Nagyon kell szenvedni Jézussal.” „És ha választást engednének önnek, — mondotta a látogató — hogy itt maradjon szenvedve a karosszékekben vagy hogy jó egészségben sétálni menjen a virágoskertbe, melyiket választaná?” „Azt tenném, — válaszolta — amit a jóságos Jézus akar.” „És ha a jóságos Jézus egészen az ön szabad választására bízna?” „Akkor itt maradnék ebben a karosszékekben.” Legnagyobb öröme, vigasztalása volt, ha előtte Jézusról beszéltek. Néha azonban úgy látszott, mintha figyelme lankadna; nem akarták tehát fárasztani s a beszédet abbahagyták. De P. József mindjárt megszólalt s kérte, hogy ne hagyják abba, csak beszéljenek tovább Jézusról. Ha elszórazottnak látszik, ez nem onnan van, mintha unatkoznék, csak fáradtnak érzi magát. De aztán ismét összeszedi minden erejét, hogy odafigyeljen a mondottakra. Másról már nem beszél, mással már nem is törődik: mindene Jézus.

Június 8. „Nos, P. Józsefem, — szól hozzá lelkiatya — a szenvedésnek még egy napját adja önnek a jóságos Jézus! Talán megvárakoztatja egészen szent Szívének ünnepéig. Ez tehát még tizenkét napi szenvedést jelentene. Nem nyúlik nagyon hosszúra?” „Nem, — válaszolja — ha a jóságos Jézus úgy akarja.” S a kedves beteg

egy pillanatra sem veszi el türelmét, lelkének Istenben való békéjét, úgyhogy mindazok, akik meglátogatták, rendkívül épültek rajta s meghatottan távoztak tőle.

V.

Tíz órakor sürgöny érkezett, hogy szülei a beteg látogatására jönnek. Az emberi szív bizonyos vigasztalást érez, ha a halálhoz közel még egyszer találkozhatnak azokkal, akiket szeret, s az örökkévalóság küszöbén elbúcsúzhatnak azoktól, akik a földön a test és vér kötelékével kapcsolódtak hozzá. P. József se lehetett kivétel az emberi természetnek ez alól a törvénye alól. És mégis: annyira a természetfölötti világban élt már s annyira tele volt lelke az Istennel, kizárólag az Istennel, hogy kész volt érte lemondani erről a találkozásról, gyermeki szívének erről a kielégüléséről. Iratot tehát a casseneuil-i plébánosnak, kérve őt, hogy ha lehetséges, akadályozza meg szüleinek látogatását: beszélje le őket róla. Ám ha a beteg képes is volt ilyen nagy áldozatra, nem úgy a szülők. Ők csak szívükre hallgattak s másik fiuk társaságában megérkeztek a monostorba.

Mielőtt a beteghez bebocsátották volna őket, megbeszélték velük a találkozás módozatát. Kíváncsúnak látszott, hogy lehetőségig nyugodtan viselkedjenek, mert a beteg állapota súlyosbodik s válságosra fordulhat, ha a szülői szív fájdalma viharosan talál kitörni. Ezután egy tolószéken kivitték őt a klauzúrán kívülre, hol szerettei voltak. Az apa keményen uralkodott magán; az édesanya és a testvér azonban nem tudtak teljesen uralkodni fájdalmukon s könnyeztek. P. József Jézus szent Szívében keresett erőt, hogy ezt a roppant nagy áldozatot az ő szándékai szerint hozhassa meg. S ez az isteni segítség valóban szinte csodát művelt benne: ő, aki különben oly érzékeny természetű volt s akinek máskor oly könnyen könnybe lábadt a szeme, most szinte érzéketlennek mutatkozott övéinek fájdalmával, könnyeivel szemben. Csak az angyalok látták, csak az Úr Jézus jegyezte be az Élet könyvébe azt a forró szeretetet, mely hidegnek

látszó szívében akkor is égett s amelyet visszafojtott, feláldozott Isten iránt való szeretetből. Kétségtelen, hogy ennek az áldozatnak érdeme szülei számára is nagyobb értékké vált, mintha velük együtt könnyezik, és sok-sok kegyelem forrása lett a leendő boldog találkozás biztosítására.

Aztán a búcsúzkodás! A halálhoz közel hiábavaló minden szó, melyet a tisztán természetes érzés sugall, elhangzik a nélkül, hogy egyiknek is, másiknak is vigasztalást nyujtana, sőt talán éppen növeli a kölcsönös fájdalmat. P. József beszélt: gyöngye, suttogó hangon; beszélt olyan dolgokról, olyan igazságokról, melyek egész földi életét irányították, de amelyeket most, az örök élet küszöbén, annak már derengő világosságában még tisztábban látott, még élénkebben átértzett, mint valaha. A jó Istenről beszélt nekik, Jézus szentséges Szívének szeretetére buzdította őket s ígérte, hogy imádkozni fog értük a mennyországban, helyet készít számukra s ott majd várja őket. Várja örök találkozásóra, hogy aztán soha többé el ne váljanak. Gondolhatjuk azt a meghatódottságot, melyet a szülők ezekre a szavakra éreztek; a szomorúság mellett azonban, mely természetszerűleg rájuk nehezült, lelkük magasabb részét bizonyos természetfölötti örömnélküli árama hatotta át s emelte fel őket is abba a tisztább, magasabb légkörbe, melyben szeretett gyermekük élte utolsó napjait. S még soká ott maradtak volna mellette, de a beteg szelíden kérte őket, hogy mára elég volt, mert az együttlét, a beszélgetés rendkívül kifárasztotta.

Június 9. Reggel ismét fölkeresték kedves betegüket. A szülők földi dolgokról kezdtek beszélni, ami azonban P. Józsefet, aki már csak Istenről akart hallani, szólni, egyáltalán nem érdekelt. Félbeszakította tehát őket azzal a kéréssel, hogy végezzenek hangosan közös imádságot s ő majd gondolatban egyesül velük; különösen pedig imádkozzanak el őt Miatyánkot és őt Udvözlégyet az édes Udvözítő őt szent sebének tiszteletére.

Az esti találkozás még rövidebb volt, de még nagyobb áldozatába került a betegnek. Édesanyja ugyan-

is, aki nem tudott érzelmeinek parancsolni, könnyes szemét állandóan szeretett gyermekének szemére szegezte, egészen megtörtén a közeli elválás gondolatára. P. József lelke legmélyéig megrendült az anyai fájdalomnak e néma és mégis annyira beszédes megnyilatkozására; s minden erejét össze kellett szednie, hogy megindultságán uralkodni tudjon. Ezért is kérte, hogy a találkozást szakítsák félbe. Csak arra kérte meg atyját és testvérét, hogy másnap reggel édesanyjukkal együtt járuljanak a szentáldozáshoz. De az esti magányt sem tudta oly nyugodtan tölteni, mint szeretne volna, mert félt a holnapi találkozástól, mely lelki teherbírását újra erős próbára fogja tenni. Pedig ahogy a mai napon annyira uralkodott magán, hogy egy csöpp könnyet se ejtett, úgy szeretné a holnapi napon is meghozni emberi szívének tökéletes áldozatát az Úr Jézus isteni szentséges Szívének.

Június 10. P. József szívben-lélekben egyesült azzal a szentmisével, melyet az ő szándékára mutattak be s amelyen szülei áldoztak. Ő maga, mint máskor, ezen a napon is már hajnali két órakor magához vette az Urat; a pap pedig szentmiséje végeztével a beteg szobájába ment, hogy hálaadását ott végezze. P. József boldog volt, hogy édes Jézusát egyidejűleg két élő tabernákulumban: a saját és lelkiatyja szívében imádhatta, szeret-hette. Azután ismét följánlotta Istennek teljes készségét arra az áldozatra, mely az új találkozás kapcsán rá vár, s amelyet iránta való tiszta szeretetből akar meghozni; de mégis kérte lelkiatyját, intézze úgy a dolgot, hogy ez a látogatás nagyon rövid legyen. Utána azonban egy zavaró gondolat rohanta meg, hogy talán nem cselekedett egészen helyesen, mikor fiúi, testvéri érzelmeit annyira visszafojtotta, hogy szinte semmit se engedett belőlük megnyilatkozni. Elfogta ezért a bánat s föloldozást kért lelkiatyjától.

A találkozás szentmise után történt; utolsó, mielőtt a látogatók hazamennének. De az a gondolat, hogy valószínűleg véglegesen is utolsó, kimondhatatlan fájdalommal töltötte el a szülők és a testvér szívét s természet-

szerűleg erős, kínos visszahatással volt a beteg lelkére is. Hogy fájdalmukat némileg enyhítse, azt az ajánlatot tette övéinek, hogy gyógyulásáért tartsanak egy kilencedet előkészületül Jézus szent Szívének ünnepére s ő szintén csatlakozik hozzájuk. Ez az ajánlat, melyet persze örömmel fogadtak, mérsékelte ugyan szomorúságukat, de eloszlatni nem tudta, hisz a halálveszedelem oly közelinek látszott s az Isten csodálatos beavatkozása a természetes életfolyamatokba mégis csak egészen ritka kivétel. Ő maga nem is kívánta — mint már volt alkalmunk látni — a gyógyulást; amit ebben a kilencedben ő kért, az a lélek élete volt, az az élet, mely az égben bontakozik ki teljesen. Azért is azokhoz az imádságokhoz, melyekben megállapodtak, a maga részéről mindig hozzátette: *Veni, Jesu, et noli tardare*: Jöjj, Jézusom, és ne késlekedjél.

Egy negyedóra multával a beteg azt az óhaját fejezte ki, hogy vissza szeretne vonulni cellájába. Erre az édesanya szabadfolyást engedett szíve érzelmeinek; könnyein keresztül mélyen tekintett fiának szemébe, majd szívéhez szorítja, újra szemébe néz és csókjaival halmozza el; arra persze nem gondolt, hogy ezzel mily kimondhatatlan fájdalmat okozott annak, akit annyira szeret. Egyúttal igéri, hogy rövidesen ismét eljön látogatására. P. József azonban összeszedte minden erejét, hogy az isteni kegyelem segítségével a természetes szeretetnek egyébként tiszta, sőt szent érzelmein diadalmaskodjék a még szentebb és magasztosabb isteni szeretet, mely szívét a leg-szorosabban egyesítette ez alatt a harc alatt is Jézus szentséges Szívével. Könnyhullatás nélkül karolta át szüleit, búcsúzott el tőlük s hozta áldozatul Istennek azt, ami neki a földön legdrágább volt. Pedig mennyire szeretete övéit!

A roppant lelki szenvedések miatt, melyeken e találkozások alkalmával keresztülment, cellájába visszatérve kérte, hogy édesanyját beszéljék le látogatása megismétléséről. Főlöstleges volt. A szegény anyai szív nem ringatta magát illúziókban: világos volt előtte, hogy a halál

egészen közel van s hogy gyermekét utoljára látta a földön.

VI.

Június 11. Úrnap. Mennyire szeretett volna betegünk résztvenni e szép ünnep liturgikus ténykedéseiben; de nem tehetett mást, mint hogy cellájában igyekezett legbensőségesebben egyesülni és egyesülve maradni a szentségi Jézussal. Lelkiatyja látta, hogy szinte eleped a szerető vágyakozástól isteni Jegyesének örök látása vagy legalább szentségi jelenléte után; azért egy-két olyan gondolattal sietett segítségére, mely alkalmas volt arra, hogy misztikus szomjúságát enyhítse, lelkét emelje s mind közelebb vigye Jézusához: Gondolja azt, hogy a kitételi Jézus különösképen az ő Jézusa; ő, a szegény P. József csak egy gyarló teremtmény, aki magától nem tudja elérni az érettségnek azt a fokát, mellyel megérdemelné a paradicsomba való átültetését; de az Úr Jézus ennek a megérésnek gyorsítására följajánlhatja magát Atyjának és ezzel pótolhatja azt, ami kis teremtményében hiányzik; ezt a megbiztatást a szentségkitétel egész ideje alatt Jézusra ruházza.

P. József figyelmesen hallgatta lelkiatyjának szavait s szívével, akaratával egészen magáévá tette a bennük kifejezett gondolatokat, minek eredménye volt a még szorosabb, benső egyesülés Jézusával s az a béke, megnyugvás, melytől az egész nap folyamán szinte sugárzott az arca. Ez a jelenség a betegápoló atyának is feltűnt a nélkül, hogy okát tudta volna.

Június 12. Péntek. „Kedves P. József, — így szólt hozzá lelkiatyja — a jóságos Jézus még egy napot ad önnek, hogy megszentelje a fájdalommal.” „Igen és én köszönöm neki” — válaszolt a beteg. „És az éjszaka jól telt el?” „Egyesülve voltam Jézussal, amennyire bírtam, és a mennyország után való vágyódásban töltöttem az időt.”

Ezt a napot az Isten akaratára való tökéletes ráhagyatkozás jellemezte s a beteg szíve lángolt a szen-

vedések szeretetétől. Egyik atya, aki látogatására ment, könnyíteni akart valamit kínos helyzetén. A beteg e szavakkal hárította el magától a könnyítést: „Ne törődjék vele: a szenvedés jó.”

Egy más alkalommal így szólt hozzá valaki: „Szenyén atya, ön nagyon sokat szenved; lesz bátorsága még több napig várni Jézusra?” „Ha Jézus jónak látja, — felelt a beteg — hogy még tovább szenvedjek, legyen, amint ő akarja!”

Azután azt kérte, hogy Liguori Szent Alfonznak „Horloge de la Passion” c. művéből¹ olvassanak föl neki egy részletet.

Estefelé nagyon válságosnak látszott állapota. Úgy gondolták, hogy jó lesz elvégezni mellette és vele azokat az imádságokat, melyeket az Egyház a haldoklók megsegítésére (Commendatio animae) előír. Háromnegyed nyolc volt, amikor az egész ház egybegyűlt P. József ágya körül, hogy őt az Úr irgalmasságába ajánlják. S a beteg velük lélekben egyesülve követte az imádság sorait.

Június 13. Szombat. Az éjszaka várakozáson fölül nyugodtan telt el s reggel nagy buzgón megáldozott. Most is, mint június 1-e óta, mikor utoljára mutatta be a szentáldozatot, mindennap azt álmodta, hogy misézett. Ez a következetesen visszatérő álom mutatja, mennyire beleégett szívébe és mennyire uralkodott egész lelkén a szentmise magasztossága. „Könnyen végzem — mondotta — az összes szertartásokat, de mikor az áldozáshoz érek, egészen összezavarodom.”

Minthogy a szombat Szűz Mária napja, azért ezen a napon az ő kezébe teszi le szenvedéseit, azzal a kéréssel, hogy mutassa be őket az édes Jézusnak. Ugyancsak megújítja hősies áldozatát a tisztító tűzben szenvedő lelkek javára, akiknek megsegítését mindig nagyon szívén hordozta. S mikor kérdezték tőle, hogy miért foglalkozik velük oly nagy érdeklődéssel, ezt az egyszerű választ

¹ Orologio della Passione: Krisztus kinszenvedésének órák szelvéből való beosztása.

adta: „Azért, hogy hamarabb az Úr Jézus birtokába jussanak.” Hisz az ő szerető szíve is annyira vágyódott ez után a boldogság után, s ha buzgóságban, áldozatban megtett mindent, hogy ő maga a purgatórium kikerülésével lehetőleg azonnal eljusson Jézusához, hogyne tett volna meg mindent azokért, akikről tudta, hogy őhozzá hasonlóan forrón vágyakoznak utána, de bűneiknek még le nem törlesztett adóssága visszatartja őket. Ebben a törlesztésben akart nekik nagylelkűen segíteni.

Június 14. Vasárnap. Az éjtszaka álmatlanul telt el. A beteg oly kimerültnek látszott, hogy a halál beálltát egészen közelinek gondolták. Semmi ételt nem tudott magához venni; s hozzá még a köhögés is szörnyen elgyötörte. Lelkileg azonban most is eleven volt s szenvedéseit szüntelenül följánlotta a jóságos Jézusnak. Mikor egyszer a nagy kimerültség okozta elszunnyadásából fölserkent, az ott levő atya Jézus, Mária és Szent József nevét mondta előtte; s a szegény beteg azonnal a nagy szeretet kifejezésével ismételte ezeket a szent neveket.

Délután még jobban elhagyta ereje, s egy pillanatra úgy látszott, hogy lelke mindjárt kiszakad. Gyóntatója és a betegápoló atya térdre hulltak mellette és elkezdték a halállal vívódók imádságát. Egészen halkán imádkoztak, hogy abban az esetben, ha a beteg nem halt volna meg, hanem csak elszunnyadt, ne zavarják őt. Közben aztán a betegápolót elhívták valahová s lelkiatyja egyedül folytatta a litániát. P. József ekkor hirtelen megtörte a csendet s maga akart felelni a könyörgésekre. A „*Propitius esto*”-nál (légy irgalmas) voltak; de a lelkiatyának eszébe jutott, hogy P. József milyen különös szeretettel van a szent apostolok iránt s előbb kérte is, hogy hozzájuk imádkozzanak, újra kezdte a litániát, a *Sancte Petre* (Szent Péter) könyörgéstől. És csodák csodája: a beteg meglepően erős hangon válaszolt mindenegyes fohászra: *Ora pro me vagy orate pro me* (könyörögj értem vagy könyörögjetelek értem).

Mikor most újból a *Propitius esto*-hoz értek, lelkiatyja előtte mondta a feleletet: *Libera me Domine* (ments meg engem, Uram); s ettől kezdve a beteg mindvégig

maga felelt a nélkül, hogy csak egyszer is eltévesztette volna. Mire a betegápoló visszatért, éppen befejezték a litániát. P. József azonban annyira kimerült bele, hogy utána ájulásba esett.

Június 15. Minthogy az éj az előzményekhez viszonyítva jobban telt el, azt gondolták, hogy egy kis táplálékot is tud magához venni. Ez azonban nem sikerült; de annyi ereje mégis volt, hogy a szentáldozásban részeseülhetett.

Közben a fájdalmak nem szüneteltek; s mikor egy pillanatban hevesységük különösen magas fokra hágott, a gondozó atya így szólt hozzá: „Mit tehetnék, kedves P. József, hogy enyhítsem fájdalmait?” „Beszéljen a jó Istenről” — válaszolta ez. Nemsokára megint egy erős roham következett. A betegápoló atya egy feszületet tart a beteg elé s bátorításul hivatkozik arra, hogy az édes Üdvözítő rajta maradt a kereszten, melyre odaszegezték. „Nem vonakodom a kereszttől, — válaszolta erre — de ez a kereszt erősebb, mint aminő én vagyok.”

Az Egyház ezen a napon üli a pibrac-i kis pástort-leánynak, Szent Germánának emlékét. P. József az előző évben meglátogatta sírját s most, a halál küszöbén szeretettel gondolt rá és napközben sokszor fohászkodott hozzá. Arra kérte, hogy vezesse őt Jézushoz, mint ahogy földi életében gondosan őrizte, gondosan vezette juhait, báránykait. S lelkiatyja megjegyzi: „Minthogy a szenvedések útja vezet Jézushoz, valószínű, hogy Szent Germána meghallgatta imádságát, mert ez a nap sem volt más, mint reggeltől estig éles fájdalmak sorozata.” A szegény beteg sehogy sem tudta helyét találni s gyakran ismételte: „Nem bírok többet.” Lelke mélyén azonban teljesen egyesülve maradt Isten szent akaratával.

Június 15-e évforduló napja volt első szentáldozásának. Ezzel az emlékekkel kapcsolatban figyelmeztetik, hogy íme, az édes Üdvözítő most nemcsak szent testében, hanem szenvedéseiben is részesíti őt. Ez a gondolat megerősíti, fölemeli nagy kimerültségében s gyöngye hangjával a szenvedés boldogságát hirdeti. Készségesen vállalja a számkivetettség meghosszabbítását ebben az állapot-

ban is, ha a jó Isten úgy akarja. Azután a megholtakra gondolt: „Ma hétfő van, a purgatóriumbeli lelkeknek szentelt nap; sokat kell tehát szenvednem — óérettük.”

Június 16. Kedd. Az éjszakát a karosszékekben és nagyon nyugtalanul töltötte. Ereje szemmel láthatóan fogyott; nem csoda, hisz két nap óta semmit se tudott már enni. Az Oltáriszentséget azonban ezen a reggelen is magához vehette s utána mélységes áhitattal végezte el hálaadását.

Állapotában lényeges rosszabbodást jelentett az, hogy öntudata napközben többször elhomályosodott. Bizonyos pillanatokban mintha teljes eszméletlenségbe esett volna; de rövidesen összeszedte magát s Jézussal való egyesültsége nem szakadt meg. Egyik ilyen pillanatban, amikor egészen elkábultnak látszott, kérdezték tőle, hogy mire gondol. S legott azt felelte: „Jézus szent Szívének jóságára.” „Nemde, nagyon szenved, kedves gyermekem?” — szólt hozzá lelkiatyja. — „Mit kérjek az ön számára a jóságos Jézustól, aki a vesperás alatt éppen ki van téve az oltáron?” „Jól tudja, — felelt a beteg — hisz többször mondtam: hogy szabadítson meg a purgatóriumtól azáltal, hogy itt essem át rajta; azután pedig azokat a többi kegyelmeket, amelyekről tudomása van.” „Kész rá, hogy még tovább szenvedjen Jézusért?” „Igen, amint ő akarja. Csak soha ne legyek elválasztva Tőle!”

Ez a rövid beszélgetés is nagyon kifárasztotta. Kis idő múlva azonban kifejezte óhaját, hogy beszéljenek neki a jó Istenről. Teljesítették kívánságát. Azután pedig imafohászokat mondtak előtte, ő ismételve azokat, lelke mélyéből egyesült velük, magáévá tette a bennük kifejezett gondolatokat, érzelmeket. Erre ismét kérte — ezen a napon harmadszor — lelkiatyját, hogy részesítse őt fölöldozásban. Aggályoskodásra gondolhatna az ember, aminek nyomaival korábbi életében találkoztunk is; most azonban egészen más volt az oka. Azt akarta ugyanis vele elérni, hogy a fölöldozás szentségi erejénél fogva lelke lehetőleg megtisztuljon minden szennytől és egyúttal gyarapodjék a megszentelő kegyelemben. Vesperás

ideje volt. Lelkiatyja elment, de azzal az ígérettel, hogy este, a Completorium (esti befejező imádság) előtt visszatér. A beteget még rosszabb állapotban találta: mintha álmából ébredt volna föl s csak nehezen tudott egészen magához térni. Mikor a betegápoló kiment, lelkiatyja megkérdezte, vajjon nem kívánna-e gyónni. „De igen” — válaszolt; s mély áhitattal keresztet vetett magára és elkezdte a *Confiteor*-t. A *mea culpa*-ig jutott, de akkor már elhagyta ereje s öntudata megzavarodott. Azt hitte, hogy az oltárnál van s belefogott a miseimádságba. Lelkiatyja ezt látva, nem erőltette tovább a dolgot, hanem csak egypár buzdító szót intézett hozzá. Később azonban: este nyolc órakor valamivel jobban lett s gyónását el is végezte. Ez alkalommal volt utoljára, hogy föloldozásban részesült.

Június 17. Szerda. Az éj aránylag nyugodtan múlt el, s éjfél után két órakor szokása szerint megáldozott. Éppen akkor érkezett meg lelkiatyja s hálaadásának egész ideje alatt mellette maradt. A hálaadást ezzel a hármassal zárta be: „Jézus, Mária, József, nektek ajándékozom szívemet és lelkemet... Álljatok mellettem haláltusámban... Veletek költözzék el lelkem békében.” A beteg ezután egy kissé megpihent. Pár perc múlva azonban lélekezési nehézség jelentkezett s a beteg állapota észrevehetően rosszabbodott, úgyhogy csak nagy erőlködéssel tudott egy-két szótagot mondani. A betegápoló atya is megérkezik. S minthogy a beteg úgy érzi, mintha valami nyomná s a megfulladás veszélye fenyegeti, föl akarják őt segíteni. A beteg lelkiatyjának nyakába kapaszkodik, az pedig szeretettel átkarolja őt és ezt a fohászt mondja előtte s helyette: „Jézus szentséges Szíve, légy az én szerelmem! — Ugye P. József?” „Igen” — válaszolta a beteg s ebben a pillanatban erejét veszítve visszaesett. Fuldoklás közben, mely elővette, csak annyit tudott mondani: „Mindjárt meghalok” — s heves mozdulattal tépte le a nyakán levő kendőt. Azután tovább erőlködött, mintha valami akadálytól szeretne megszabadulni, mely megfulladással fenyegeti; de nyilvánvaló volt, hogy már nincs eszméleten. S nem sokkal ezután

csendesen, boldog mosollyal az ajkán visszaadta tiszta lelkét Teremtőjének két nappal Jézus szent Szívének ünnepe előtt s egy órával utolsó szentáldozása után. Egészen rövid élete s halálának körülményei joggal engednek arra következtetni, hogy az isteni Udvőztő, aki csak az imént a kenyér színe alatt látogatta meg őt s adta magát neki, kitárta előtte a mennyország ajtaját s a színről-színre való látás boldogságában ölelte szentes Szívére.

Másnap megtörtént a temetés. Szűk, szerzetescsaládi körben, mert a szerzet szigorú fegyelme nem engedte volna oda a külső világot még abban az esetben sem, ha a környék lakói — a monostor magánosan állt egy völgyben — tudomást szereztek volna róla. De éppen azért annál zavartalanabbul nyilatkozhatott meg a testvérek kegyelete, szeretete az elhunyt testvér iránt, aki oly alázatosan, oly halkán élte le közöttük rövid életét, hogy szinte alig vették észre. Előzetesen kifejezett óhajtása szerint egy kis zacskóban kezébe tették különösen tisztelt védőszentjeinek ereklyéit, melyeket életében állandóan magánál hordott; nemkülönben Szent Benedek Szabályának egy példányát. A sirt pedig, melybe helyezték, rózsaszirmokkal, szeretetük szimbolumával hintették be, hogy azt, aki erényeinek illatával árasztotta el a monostort, illatos nyugvóhely fogadja és őrizze. Az elköltözött életszentségére vonatkozó hit sugallhatta az egyik munkátestvérnek, hogy előzetesen egy jó darabot kivágjon magának a halott gyapjúingéből — éppen szíve fölött; s ugyanez az érzés vezette lelkiatyját, aki titokban két kis hajfűrtöt vágott le és tett el emlékül vagy inkább ereklye gyanánt attól, akinek lelkét és benne az isteni kegyelem páratlan működését jobban ismerte, mint bárki más. A boldogult szerzetes ruhájának ujjába pedig ugyanő — pergamentlapon, egy kis üvegcsőbe zárva — részben a Szentírás szavaiból összeállított következő emléksorokat csúsztatta be:

Hic jacet N. Maria Joseph Cassant, Sacerdos, monachus Sanctae Mariae de Deserto. Fuit vir justus, simplex et rectus. Dilectus Deo et hominibus; cujus memo-

ria in benedictione est. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum et elegit eum ex omni carne. Defunctus est anno 25° aetatis suae, 9° vitae religiosae, die 17^a junii 1903.

„Itt nyugszik Cassant Mária József, Sainte-Marie-du-Désert papja, szerzetese. Igaz, egyszerű és egyenes férfiú volt. Kedves Isten és az emberek előtt, kinek áldott az emlékezete. Hűsége és szelidsége miatt szentté tette őt és kiválasztotta minden élő közül. Meghalt korának 25., szerzeteséletének 9. évében, 1903 június 17.”

MÁSODIK RÉSZ:

**P. CASSANT MÁRIA JÓZSEF
LELKISÉGE**

9. Az életszentség lényege.

Az, ami a szentek életében az embereknek leginkább szembetűnik s amit éppen azért a szentség ismertető-jelének, sőt lényeges elemének tartanak, az a lemondás, önmegtagadás, áldozatosság. És igazuk is van, de csak annyiban, hogy mindezek nélkül nincs igazi életszentség. Ha azonban a hit világánál s a szentek életének behatóbb ismeretével vizsgáljuk a kérdést, arra az eredményre jutunk, hogy a szentség valódi lényege a szeretetben áll, mely egészen, fönn tartás nélkül átadja magát Istennek, akit mindenekfölött szeret.

De hogy ez az önátadás igazi legyen és ne csak ön-áltatás, tettekben kell megnyilatkoznia. Ezek a tettek azután több irányúak lesznek. Először is el kell távolítanunk magunkból és magunktól mindazt, ami a szeretett lénynek, Istennek szemét bántathatna vagy akárcsak utat készíthetne az ő megbántására. Azután meg kell tennünk mindazt, amit az ő szent törvénye parancsol, amire belső sugallatai serkentenek; általában, amiben az ő szent akarátát ismertük föl. A Szentírás röviden így foglalja ezt össze: „Declina a malo et fac bonum” — Fordulj el a rossztól és tedd a jót (Zsolt. 36, 27.) — természetesen Isten iránt való szeretetből. Igen, de ha ez a szeretet igazi, ha egészen átjárja és hatalmába ejti a lelket, akkor ez a főntebbi parancsot nemcsak úgy ímmel-ámmal, hanem minden erejéből, a lehető legtökéletesebben igyekszik teljesíteni. Az a szent tűz, mely benne ég-lobog, sohase mondja, hogy elég, csak akkor, ha már nem tud többet tenni. Az ilyen lélek nem nézi, hogy mi kötelez bűn terhe alatt, hanem hogy mivel szerezhetne nagyobb örömet Jézus szentséges Szívének. S minthogy az Üdvözítő szeretetének legfőbb megnyilatkozását szenvedéseiben és kereszthalálában látja, ennek a fölséges, isteni példaképnek szemlélete arra lelkesíti, hogy őt — szeretetből

— minél hűségesebben kövesse önmegtagadásban, kereszthordozásban és áldozatokban.

Mindaz tehát, amit a szentek külső életében, életük szigorúságában, keménységében látunk, részint eszköz volt, hogy Isten szeretetére eljussanak, részint pedig gyümölcse ennek a szeretetnek, amely tűzét nem tudta, sőt nem akarta magában tartani, s ilymódon hősiek cselekedeteknek forrása lett. És sokszor csak azért nem értjük meg a szentek cselekedeteit, mert nem szeretünk úgy, ahogy ők szerettek: egész lelkünkől, minden erőnkől.

10. P. Cassant M. József életideálja.

I.

P. József, mint láttuk, még kisgyermek volt s szívét már akkor a jó Istennek és a Szűzanyának adta. Ez az odaadó szeretet állandóan fokozódott benne s egy olyan szerzetbe vezette, ahol ez az istenszeretet tökéletes ki-elégülést nyerhetett testi és lelki képességeinek, egész életének áldozatában. Mikor 1895-ben felöltötte a szerzetesruhát, ezt azzal a szent elhatározással tette, hogy egész szerzetes lesz, aki folyton előre akar haladni: „Teljesen átadom magamat Istennek — írja — s egyre jobban és jobban törekszem a tökéletességre.” S ez nem volt csak múló érzés, hanem egy egész életre szóló akarat. „Mert — írja valamivel később — az élet azért van, hogy magunkat megszenteljük. Mire szolgál a szerzetesi élet, ha az ember nem szenteli meg benne magát?”

Ez az erős akarat elkísérte P. Józsefet egészen élete végéig. Nap-nap után megújította jószándékait s alkalomadtán újakkal egészítette ki, hogy betöltse és megszentelje minden napját, minden foglalkozását. Feledékenysége miatt föl szokta őket jegyezni csak úgy pongyolán, — s ennek köszönhetjük, hogy mélyebben bepillanthatunk lelkébe — mert mint mondja: „Ha nem teljesítem jófeltételemet, Jézus meg akar alázni.” Ennek az erősen önmagára összpontosított figyelemnek és vasakaratnak sikerült is elérni azt, hogy a kitűzött cél elérésére való

törekvésében sohase állt meg s a tökéletességnek rövid idő alatt oly magas fokára jutott, mint aminőn csodálták őt testvérei és csodálják mindazok, akik életével közelebbről megismerkednek.

Isten kegyelme szerzetesi hivatást adott neki, és pedig a ciszterci rendnek abba az ágába, mely szorosan követi a Szent Benedek Szabályában megrajzolt és Citeaux megalapítóinak: Szent Róbert, Szent Alberik, Szent István és Szent Bernát apátoknak reformjában szigorúan megvalósított életprogrammot. P. József fölismerte, hogy rendjének szabályai megadják neki mindazt az eszközt, melyre szüksége van, hogy tökéletességre juthasson; másrészt azonban arról is meg volt győződve, hogy ezt a tökéletességet csak akkor keresi helyes úton és csak akkor érheti el, ha elsősorban azokat az eszközöket használja, melyeket neki rendje nyújt a maga törvényeivel, megszentelt szokásaival. Azért „meg akarta tenni mindazt, amit a szentek tettek, követve a saját hivatását”.

Úgy látszik, néha kísértése volt, hogy vajjon nem tévedett-e, mikor ezt az életet választotta. De haladéktalanul elúzi magától: „Elhatározásom, hogy megszerzem a tökéletességet, és nem időzöm annál a vágynál, hogy más életnemet választok.” Csak bárányfelhő volt, mely gyorsan átvonult lelkének egén. Az állhatatosságot Szent Benedek Szabálya különben is nagyon hangsúlyozza; és pedig nemcsak abban az értelemben, hogy a szerzetes ne legyen hűtlen a választott életnemhez, hanem hogy lehetőleg abban a monostorban, abban a lelki családban folytassa és fejezze be Istennek megfogadott szolgálatát.

P. József elhatározása egy pillanatra sem ingott meg. Ott akart élni és halni Sainte-Marie-du-Désert-ben, hol noviciátusát végezte, mert csak így remélte, hogy a tökéletesség útján előrehaladhat s nem veszélyeztetni üdvösségét. És ezt a célt kétirányú elhatározással tartotta elérhetőnek; nem tesz mást, mint Isten akaratát, és mindent engedelmességből fog tenni. Ami tulajdonképen ugyanaz, mert az előjáróink Isten helyettesei, s az ő parancsukban éppen azért Isten akaratát kell látnunk.

A ciszterci szerzetes lelki életének irányítója Szent

Benedek Szabálya, kiegészítve azokkal a Constitutiókkal, melyek a rend egyes ágainak különleges életrendjére vonatkozó módosításokat tartalmazzák. A monasztikus életnek ezek az alaptörvényei irányították P. Józsefnek minden cselekedetét. „Híven követni a Szabályt... — írja jóföltételeiben. — Dolgozni, tanulni fogok, amint azt a Szabály előírja. Kész vagyok inkább meghalni, mintsem hogy ne tartsam meg a Szabálynak legjelentéktelenebb, legkisebb pontját is.” Szent Bernáttól kéri a kegyelmet, hogy „egész életemen át hűségesen megtarthassam a te Rendednek szent szabályait és hogy inkább meghaljak, mint hogy közülük egyet is elhanyagoljak”. Sőt lelkesedésében így fohászkodik: „Szent vértanúk, nyérétek meg számomra azt a kegyelmet, hogy Constitutióim megtartása által vértanú legyek.”

P. Cassant, mint minden igazi szerzetes világosan átérezte az engedelmesség döntő szerepét a lelki élet fejlődésében. Ha ezzel áll vagy dől maga a szerzetes-intézmény, kétségtelenül ezzel áll vagy dől egyes szerzetesnek lelki építménye is. Éppen ezért szinte vallásos tisztelettel volt előljárói mint Isten helyettesei iránt, hogy ez az érzület annál jobban megszentelje velük szemben tanúsított engedelmisségét. Erre vonatkozó följegyzései így szólnak: „Jézust fogom tekinteni előljáróimban... Örömmel engedelmeskedem előljáróimnak, mert bennük a mi Urunk Jézus Krisztust tekintem.” Sőt az apát mintha nem is csak Jézus helyettese, hanem maga Jézus Krisztus volna, olyankép érez felőle: „Jézus Szíve azt mondta, Jézus Szíve azt közölte velem...” — így szól a helyett, hogy azt mondaná: Apátom azt mondta, azt közölte velem.

Nagy veszteségnek tartotta volna, ha valamit nem engedelmességből tesz. Lelkiatyja, Dom Malet, így tanúsodik róla: „A kis M. József atyának nagy gondja volt rá, hogy minden cselekedetének megadja az engedelmeség érdemét. Azt akarta, hogy neki mindent külön parancsoljanak meg, még akkor is, mikor az egész közösség általános engedélyt kapott valamire; pl. hogy a roppant nyári hőség miatt kapucium nélkül hallgathassák a

kompletórium előtti olvasmányt. Ő nem élt ezzel a fölhatalmazással, csak amikor külön is kikérte a maga számára. Attól félt ugyanis mindig, hogy nem értette meg jól. Márpedig „vagy az engedelmesség vagy a halál” — ezt kérte Szűz Mária által.

Mikor beöltözött, egyik elhatározása az volt, hogy minden tökéletlenségét föltárja előljárói előtt. Ezt gyermeki őszinteséggel meg is tette — pedig talán nem ment mindig belső küzdelem nélkül — apátjával, Dom Kandidal szemben is; de még tökéletesebben, a legkisebb részletekbe menően megnyilatkozott lelkiatyja előtt, hogy kövesse a szent Szabálynak figyelmeztetését: „Mindaz, ami a lelkiatya beleegyezése nélkül történik, vakmerőség, hiúság s nem méltó rá, hogy jutalmát vegye.” (Reg. c. 49.) Alázatosságában világosan látta, hogy nincs elég tudása és tapasztalata, tehát már ezért is rászorul másnak biztos és erős vezetésére; ehhez járult, hogy sok lelki aggály gyötörte részint természetes okokból, amire volt alkalmunk rámutatni, részint Isten különös gondviseléséből, mely ezt a kiválasztott lelket ilymódon akarta egyre jobban megtisztítani minden salaktól s egyre érzékenyebbé és fogékonyabbá tenni a kegyelem minden működésére, még legkisebb fuvallatára is. Az isteni Mesternek gondja volt rá, hogy a szükséges vezetőt megkapja egy szent és a lelki élet kérdéseiben kitűnően járatos papnak személyében, aki a monostornak későbbi apátja lett. *Malet András volt ez, a jeles aszkétikus író.*¹

P. Cassant Isten után neki köszönhetett legtöbbet. Az élesszemű vezető egy-kettőre meglátta benne Istennek választott edényét s atyai szívének minden gondja az volt, hogy azokat a magvakat, melyeket az isteni kegyelem benne elhintett, lehető teljes kifejlődésre, virágborulásra segítse. S az alázatos tanítvány egészen rá bízta magát s tanácsait végérvényeseknek tekintette és fönn tartás nélkül követte őket. Szava, sőt pusztán jelenléte — mint maga megvallja — növelte bátorságát, elsimította lelkének hullámveréseit, eloszlatta aggályait s világosságot árasztott a néha sötét jövőre.

¹ Meghalt 1936.

II.

Hogy minő naív egyszerűséggel tárta föl lelkét vezetője előtt, mutatja egy 1896 szeptember 16-án történt eset, melyről ezt a pár szót írja: „Elmondtam atyámnak, hogy a szentáldozás után csüggedés fogott el a halál gondolatára.” Lelkiatyja természetesen igyekezett őt megnyugtatni s azonfelül sajátkezűleg még egy rövid imádságot is írt számára, mely tele volt bizalommal. Majd megkérdezte tőle, hogy el tudja-e olvasni? Igen — válaszolta. — S elimádkozta-e? — El, szentmise alatt. S azután azt mondta: Meg fogom látni, hogy majd sok jót tesz. Hogy a halálra előkészüljünk, gondoljunk az utolsó szentáldozásra. Amilyen az élet, olyan a halál.” S ekkor még csak novicius volt.

Ne gondoljuk, hogy ez mindig könnyen ment neki. Egy alkalommal a bizalmatlanság rendkívül erősen megkísértette. P. József azonban résen volt s erélyes hangon parancsolt magának: „Isten azt akarja, hogy lelkedet egészen föltárd vezetődnek. Ő ért ahhoz, hogy téged ezen az úton szentségre vezessen. Ha nehezedre esik, ez csak azt mutatja, hogy annál nagyobb szükséged van rá. Ahhoz, hogy éljünk, szükséges, hogy a természet meghaljon.”

Teljesen tudta értékelni Istennek azt a jóságát, hogy neki egy ilyen lelkiatyát adott; s éppen azért semmitől se félt jobban, mint hogy őt el találja veszíteni. Ennek kétféle lehetőségét látta. Az első, hogy kiűzik őket szent otthonukból az egyházüldözésnek épp akkor kezdődő szakában s egyiküket talán erre, másikat arra sodorja a vihar. Azért kéri az édes Jézust: „Abban az esetben, ha el kellene válnunk egymástól, engedd, hogy egyesülve maradjunk bizonyos szerződés által, melyet a te szent Szívedben kötünk, ahonnan ő majd tovább is vezetni fog engem. Juttass eszembe mindent, amiben elválásunk előtt tanácsot kellene kérnem, neki pedig sugalld mindazt a tanácsot, melynek rámhagyása számomra kíváncsatos volna.” — A második nyugtalanító lehetőség, hogy lelkiatyja előbb talál meghalni, mint ő. Azért buzgón kéri a jó Istent, hogy ne engedje ezt megtörténni, hanem inkább vegye el előtte őt, akinek élete semmi lelkiatyja életé-

nek értékéhez képest. „Ha azt kívánod áldozatul, följánlom magamat, hogy meghaljak helyette, mert hiszen sokkal hasznosabb, mint én, arra, hogy előmozdítsa a te dicsőségedet.” S úgylátszik, Isten elfogadta az áldozatot; lelkiatyja jóval túlélte őt s volt ideje dolgozni szíve gyermekének megdicsőítésén.

P. Cassant szeme előtt mindig ott lebegett a végső cél, hogy tudniillik neki szentté kell lennie, és pedig mint szerzetesnek elsősorban az engedelmesség útján. Megesett, hogy néha meggondolatlanul — bár mindig jószándékkal — túlzásba ment, névszerint az önmegtagadás terén vagy tanulmányaiban; máskor meg bizonyos fáradtság, lassúság mutatkozott rajta. Mihelyt figyelmeztették rá, azonnal kötelességének tartotta engedelmeskedni. Láttuk már, hogy a tanulmányokban elért győnge eredményt azzal akarta följavítani, hogy a szükséges alvásból szakított hozzá időt. De mihelyt megtudta, hogy ez a cselekedete előjáróinak ítélete szerint kevésbé tökéletes, szakított vele: „Követni kell a szabályzatot és nem dolgozni üdülés ideje alatt. Igaz, ez nem bűn, de nem tökéletesség, mely abban áll, hogy egészen Istené vagyunk.” A papságra való előkészület sok-sok nehézséget okozott neki, szokatlan erőfeszítést követelt tőle, de nem hagyta abba a küzdelmet. „Előjáróm azt mondta, hogy el kell érnem: tehát el fogom érni.”

Már a noviciátust világos, határozott életprogrammal kezdte. Első nap (1895 január 6.) így foglalja szavakba, ami a lelkében megfogamzott s aminek megvalósításán megállás nélkül, fáradhatatlanul akar dolgozni: „Meghalni a világnak és saját akaratomnak... Búcsút mondtam a világnak, szüleimnek, barátaimnak, javaimnak és mindennek, ami hozzám tartozik.” És valamivel utóbb: „Emlékezetemben tartom, hogy miután elhagytam mindent, önmagamát is el kell hagynom.” Lelkes szavak, szent elhatározások. Hány buzgó novícius van, aki ugyancsak így érez, ugyanilyen fogadkozással kezdi meg szerzeteséletét; de a sok nehézség, mellyel útján találkozik, a folytonos erőfeszítés, mely nélkül nem tud előre menni, idővel lankasztja buzgóságát, hűti — ha egészen

nem is oltja ki — lelkesedését az egyszer meglátott és megszeretett ideálért; és a sokat ígérő noviciusból legfőbb lényeges kötelességeit teljesítő átlag-szerzetes lesz. P. Cassant azonban állhatatosan megmaradt a kezdett úton s a küzdelmet a jobbnak, tökéletesebbnek, szentebbnek megvalósításaért nem hagyta abba csak akkor, mikor lelke elszállt a földről, hogy színről-színre lássa a személyes legfőbb jóságot, tökéletességet, szentséget: Istent.

11. Meghal a világnak.

I.

P. Józsefre a világ sohasem gyakorolt valami nagyobb vonzóerőt; legalább semmi adatunk sincs rá, hogy csábította volna. Kora gyermekségétől fogva nagyon szerette a jó Istent: örömet, boldogságát találta abban, hogy neki szolgálhatott. Csak azt látjuk, hogy szerzetbelépése után néha-néha fölkereste az a gondolat, mit mondanak róla, hogy ítélik meg cselekedetét az emberek. De ez nem zavarja meg s mindent Jézusra bíz: „Minden gondolatot, mely eszembe jut, mint pl. ez: Mit mondanak rólam a világban? Mit mondhatnak pajtásaim, azok, akik ismeretek, az iskolát járták, jó tettek stb., mikor azt látják, hogy elhagyom a világot? Ezután mindezt Jézusra bízom és többé nem foglalkozom vele.” Ez a harc — ha ugyan harcnak nevezheti — hamarosan eldőlt, éspedig teljes győzelemmel. Sőt elhatározta, hogy többé nem is gondol a világiakra, csak abban az esetben, ha azt lelki szempontból hasznosnak látja.

A világ külső javait elhagynia nem sokba került. Szüleinek se jutott ki belőlük valami nagyobb érték, ő pedig még gyermek volt, mikor kolostorba lépett. Legfeljebb színes reményekről mondhatott le tehát, melyeket az ifjúság küszöbén álló lélek a jövőről szövögetni szokott. Hogy ezek közé a lelkek közé tartozott-e ő is, nem tudjuk; de talán nem tévedünk, ha azt mondjuk: aligha. Sokkal jobban s korábban lefoglalta, birtokába

vette őt a jó Isten. Igaz, néha igen jámbor lelkek, kik nagyobb dolgokról készségesen le tudtak mondani, megőriznek bizonyos ragaszkodást — sőt talán görcsös ragaszkodást — kicsiségekhez. Mintha ez P. Józsefet is megkísértette volna. De legott észrevette a veszélyt s a leghatározottabban állást foglalt vele szemben. „Mindarról, mit a világban hagytam: ájtatossági könyvekről stb., melyek épülesemre szolgálhattak volna, lemondok s azt gondolom, hogy sokkal több jót tesznek így, mintha nálam volnának.” Leggondosabban őrzött kincsei voltak jegyzetei. Már említettük, hogy szívesen és szorgalmasan irogatta jó gondolatait, föltételeit, sőt még azokat a kéréseket is, melyeket a templomban a szentségi Jézus elé akart terjeszteni. S tette ezt — amint maga mondja — azért, hogy gyöngé emlékezetét támogassa vele. Ezek az írások annyira fölszaporodtak, hogy a káptalanteremben négy fiókrekesszt töltöttek be. De P. Józsefnek gondja volt rá, hogy szíve ne tapadjon hozzájuk; ami kitűnik ezekből a szavaiból: „Kérem a kegyelmet, hogy elszakadjak füzetektől, jegyzetektől stb., mindentől, ami nem Jézus.”

Hogy gondolatai és érzelmei annál könnyebben szálljanak Isten felé, szívesen használta föl ő is a lelki életnek azokat a segédeszközeit, melyeket jámbor hívek minden időben annyira kedveltek s annyira használtak. Ilyenek voltak a szentképek, szobrocskák, ereklyék stb. Lelkének függetlenségét azonban ezekkel a szent dolgokkal szemben is megőrzi; s hogy ez tökéletesen sikerüljön, a jó Isten segítségét kéri hozzá: „Szakíts el önmagam ellenére is mindentől. Ha ennek a szegény emberi természetnek állapotára való tekintettel szükségem van bizonyos emlékekre és képekre, hogy rád gondoljak, nem tapadok hozzájuk; mindez csak lépcső legyen arra, hogy fölemelkedjem tehozzád.”

Önfeláldozása gyönyörűen nyilatkozik meg abban a hősies fogadalomban, — melyet minden kedden megújított — hogy a tisztítóhelyen szenvedő lelkek javára átengedi minden személyes elégtételi érdemét, sőt lemond azokról a lelki segélyekről is, melyeket halála után mások

őerte Istennek följánlanak. S hogy lemondása minden oldalú és így tökéletes legyen, kiterjeszti még arra is, ami szívének a legdrágább s földi életének egyetlen szépséges álma, boldogsága volt: a papságra. Bármennyire vágyódott utána, azért ebben is tökéletesen ráhagyatkozik Isten szent akaratára. „Közömbösség mindennel, még a fölszenteléssel szemben is.”

II.

Szüleihez való viszonyát is tökéletesen megszentelte az istenszeretet. Szíve, mint minden tiszta szív, nemes volt minden indulatában; s tudta, hogy Isten nem kívánja azoknak a szent érzéseknek elfojtását, melyeket ő maga öntött az emberi szívbe. Csak azt akarja, hogy a természetes érzés maradjon mindenkor alárendelve az ő törvényének, az ő iránta köteles tiszteletnek, szeretetnek s odaadó szolgálatnak; és sohase gátolja a lelket abban, amit tőle Isten elvár, különösen pedig ne akkor, amikor Istennel oly benső és mindennél szentebb viszonyba lép, mint aminő a szerzetesélet vagy a papság. P. József nagyon megértette ezt s az az érintkezés, melyben szülei-vel maradt, nagyon meleg s e mellett egészen természet-fölötti volt.

Az a körülmény, hogy egy nagyon szigorú szerzetben szentelte magát Istennek, nem szakította meg teljesen a családjával való kapcsolatot; amint láttuk, üdülés végett otthon, övéi között tartózkodhatott, s viszont szülei, testvérei őt látogatták meg, amikor közel a halálhoz a földről távozni készült. Időközben pedig leveleket váltottak egymással. Igaz, nem gyakran. Azonfölül azokban, melyeket ő írt, rendszerint csak egy-két elejtett szó volt földi dolgokról, pl. egészségéről, melynek válságosra fordultát lehetőleg leplezni akarta szülei előtt. Nagyobb részét olyan gondolatok foglalták el, melyek lelkük ügyére, az örökkévalóságra vonatkoztak. A szülői szív persze jobban szeretne volna, ha a levélváltás gyakoribb s talán részletesebb, P. József azonban megmaradt álláspontján s erre olyan okot hoz föl, mely bizonyára nem

tévesztette el hatását a mélyen vallásos szülőkre: „Kérlek, drága anyám, ne foszd meg Jézust leveleink föl-áldozásától.” Hogy a lemondást, az áldozatot mennyire vitte, mutatják a következő feltételei: „Nem gondolok szüleimre vagy arra, hogy mit csinálnak; novicius vagyok, nem világi. Összeszedettség. Ha a levelet elolvastam, nem gondolok rá, csak annyiban, hogy válaszoljak.” Minő nehezére eshetett az P. József gyöngéd, melegen érző szívének, különösen olyan szülőkkel szemben, akikről csak jót tanult s akiknek szent emléke bizonyára sokszor fölkereste őt a kolostor magányában! De erős maradt szinte a keménységig, mert lelkében visszhangzott az Udvözítő szava: „A mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt.” (Mt. 11, 12.)

P. Cassant kétségtelenül tudatában volt annak, hogy földi pályafutása rövidesen bevégeződik. A hátralévő időt minden lehetséges áldozatával arra akarta szentelni, hogy minél jobban, minél nagyobb összeszedettségben készüljön a halálra. Éppen azért, mint láttuk, szerette volna, ha övéinek látogatása elmarad; de mert ezt nem tudta megakadályozni, összeszedte minden erejét, hogy magán uralkodjék s az elérzékenyülésnek még olyan természetes és ártatlan megnyilatkozását is, minők a könnyek, visszafojtsa. Követte ebben Szent Bernát példáját, aki száraz szemmel tudta beszentelni s eltemetni forrón szeretett testvérét, Boldog Gellértet; s csak másnap eredtek meg s hullottak bőségesen könnyei, hogy tanúságot tegyenek a szentnek mélységes fájdalomról és hősiek önuralmáról. A mi betegünknel a könnyek az elbúcsúzás után se törtek elő, hacsak titokban nem; de megszólalt gyöngéd lelkiismerete, hogy ezt a látszólagos érzéketlenséget szeretetlenségre magyarázhatják, sőt talán az is volt olyan jószág szülőkkel szemben. Azért, mint láttuk a jelenet leírásánál, bánkódó lélekkel kért föloldozást.

Az ezután következő napok alatt nem találunk följegyzett szavai között egyetlen-egyet sem, amely a földre vonatkoznék: gondolatai csak Jézussal foglalkoztak s minden vágya az volt, hogy vele szeretetben, áldozatban minél szorosabban egyesüljön addig is, míg a menny-

országban színről-színre megláthatja s örök egyesülésben szentséges Szívére borulhat.

12. Meghal önmagának.

I.

Meghalni a világnak könnyebb, mint meghalni önmagának. A világról lemondhat valaki természetes, sőt nagyon tökéletlen okokból is, amint ezt egyik-másik pogány filozófusban látjuk. A szerzetesléleknek az az áldozata, mellyel elhagyja a világot, természetfölötti oknak: Isten hívó kegyelmének a gyümölcse; de ez még mindig nem jelenti azt, hogy a világgal együtt elhagyta önmagát is: Istennek áldozatul hozta — és pedig tökéletes áldozatul — testét és lelkét, minden képességével, főképen pedig akaratával. Aki ezt mégis megtette, a tökéletességnek igen magas fokára emelkedett föl.

A szentek példája, de meg a józan ész is arra figyelmeztet, hogy a testtel kell kezdeni; mert a le nem igázott, engedelmességre nem szorított test lázadozásaival nagyon zavarja és sokszor teljesen megghiúsítja a lelki képességek erő kifejtését, sőt a testi vágyak rabságába döntheti. Ezt tudta P. Cassant is s mindjárt beöltözése napján ezt írja jegyzeteibe: „Testemmel úgy fogok bánni, mint kegyetlen ellenséggel.” S ha az engedelmesség nem tartja féken, tüzes lelke olyan túlzásokra vitte volna, melyek Istentől amúgy is rövidre szabott életét még jobban megrövidítették volna. Abból, amit testi sanyargatásnak szoktunk nevezni, lelkivezetője csak a szokásos pénteki ostorozást engedte meg neki, ami már magában is elég kemény dolog volt fiatal korának és gyöngye szervezetének. A kegyelem világánál tisztán megértette, hogy az önként vállalt önsanyargatásnál Isten szemében nagyobb értéke van annak, amit az állapotbeli kötelességek hű teljesítése ró ránk. „Az önsanyargatás — írja — nem a bójtben, hanem a Szabály pontos követésében áll, hogy tessünk az Istennek.”

Különösen igaz ez arról a Rendről, melynek ő tagja

volt s amelynek fegyelme a legszigorúbbak egyike az Egyházban. Kétségtelen, hogy még az erős szervezetű embernek is kemény feladat — mégpedig fizikailag és lelkileg egyaránt — a vele szemben támasztott követelmények teljesítése; de mennyivel nagyobb, hősiesebb akarati energiára volt szüksége ennek a gyöngé, beteg embernek, hogy helyét megállja s a monasztikus napirendet hűségesen megtartsa. Megesett nem egyszer, hogy az éjszakát álmatlanul töltötte, de azért két órákor már ott volt a kóruson, hogy résztvegyen az éjjeli zsoltosmán. Beteg létére se kívánt soha más ételt, mint ami az ugyancsak szerény, sovány közös asztalra került; ettől csak akkor tért el, ha az engedelmesség parancsolta.

A testsanyargatásnak egyik nemét a kézi munka nyújtotta, mely a trappista életnek szükségszerű, szabály parancsolta kiegészítő része. Ezt a munkát nemcsak ott-hon, a monostor falai között végzik, hanem kimennek a mezőre, szőlőbe stb. is, hogy az önmegtagadással egyidőben megkeressék mindennapi kenyerüket. Az egészséges, edzett szervezetű szerzetesnek ez a foglalkozás a fáradtságon kívül sok lelki örömet s felüdülést is okoz: a szellemi munka okozta ideg feszültség feloldódik, s a szabad természet ölen, a mindig kötelező csendben elmélkedésbe merülhet a lélek s megtalálja az Istent. Szent Bernát is azt mondja, hogy többet tanult az erdő fáitól, mint amire a könyvek tanították.

Ámde ha a szerzetes gyöngé, beteges, keresve se találna megfelelőbb alkalmat a test sanyargatására, mint aminőt az ilyen kézi munka nyújt. Kétségtelen, hogy a Szabály senkit se tesz erejét fölülmúló próbára; de a hősies lélek sokszor nem vagy későn veszi észre, — sőt néha mintha nem is akarná észrevenni — hogy az áldozat terhe alatt roskadozik. Nem szól senkinek, nem kér fölmentést, mert abban, amit tesz, csak kötelességteljesítést lát s azt hiszi, hogy gyávaság volna, ha előre megfutamodnék. Ezek közé a lelkek közé tartozott P. Cassant is. Különösen két jellemző esetet jegyzett fel róla lelki-
atyja.

1900-ban szüret alatt nagyon rossz volt az időjárás,

szinte szakadatlanul esett az eső. P. József résztvett benne reggel és este. Beteg tüdeje nem engedte, hogy meghajolva vágja le a fűrtöket, hanem kénytelen volt letérdelni a sáros földre. Térde már azelőtt is fájt; s e helyzet még súlyosbította a bajt azzal, hogy térde elgennyesedett s egész élete végéig szenvedett vele. De nem szólt róla senki másnak, mint csupán gyóntatójának.

Két évvel később, aratáskor történt a következő eset. Ekkor már rendkívül elgyengült volt, de a P. Prior nem ismerte alaposabban a szegény beteg ember állapotát, azért a többiekkel együtt őt is kiküldte mindennap kétszer a mezőre. Mikor visszatértek a monostorba, alig lélezett már s csak távolról tudta követni testvéreit. Azok természetesen észrevették nagy fáradtságát; de részvevő érdeklődésükre csak annyit felelt, hogy igen, *egy kicsit* fáradt. „De a Prior atya azt mondta, hogy menjek aratni; el kell tehát mennem, hogy tetszésére legyek Jézus Szívének és segítsek a tisztítóhelyi lelkeken.”

Kimerültségének fokáról senki sem tudott, csupán csak lelkiatyja. S ez a különben annyira bölcs és meggondolt ember hallgatott, mintha nem látta volna szükségét annak, hogy a buzgóságnak ezt a végletes megnyilatkozását mérsékelje. De biztosra vehetjük, hogy egészen tudatosan, meggondoltan viselkedett így. Elégge meggyőződött ugyanis már arról, hogy lelkigyermeké belső életében nem a közönséges utat járja, hanem a Szentlélek különös vezetése alatt áll s annak erejében megbírja azt, amire az egyébként buzgó és a tökéletességre komolyan törekvő lélek a rendes kegyelmi segítséggel még nem volna képes. De mikor mégis azt látta, hogy már-már összeroskad, megparancsolta neki, hogy menjen az apátúrhoz s tárja fel előtte egész őszintén állapotát.

P. Cassant engedelmeskedett; de azt gondolta, hogy nem kell részletekbe bocsátkoznia. Annyit mondott tehát csak, hogy kimenetkor és hazajövet nehezen tudja követni testvéreit; s azt kérte, hogy utánuk mehessen ki a munkára s előttük indulhasson haza. Természetesen megkapta rá az engedélyt. Nemsokára azonban volt alkalma az apátúrnak meggyőződni arról, hogy fiatal szerzetesének

akarateréje nagyon is fölülmulja testi erejét; azért véglegesen felmentette őt a mezeti munka alól s a méhészetet kezelő szerzetes mellé rendelte őt kisegítőnek.

II.

Önmegtagadását kiterjesztette minden érzékére. Túrte az időjárás és évszakok kellemetlenségeit: télen nem kereste a meleget, nyáron a forróság ellen nem kereste az árnyékot. „Vezeklés végett nyáron a napon maradok, télen árnyékban,” — így szólt egyik föltétele. S hozzáteszi: „Leküzdöm azt a bágyadtságot, melyet a hőség okoz.” Ha szomjas, nem iszik. „A lehető legtöbbet fogok szenvedni. Annak ellenére, hogy szomjúság gyötör és hogy az ivás jót tesz, lemondok róla, hogyha betegség nélkül megy.” Álmatlan éjszakákon mozdulatlanul igyekezett maradni. „Ha több éjjel nem alszom, az idő egy részét tanulásra fogom fordítani a nélkül, hogy mozognék az ágyon estétől reggelig, még ha nem alszom is. Reggel fölajánlom Istennek a napot, új buzgalommal imádkozom s nem gondolok másra, mint hogy mily nagy szerencse, ha az ember szerzeteséletben egyesülve van Jézussal.” Egy másik jóföltétele: „Megtagadom a szaglászérzékét, elviselem a rossz szagot.” Különösen vigyázott szemére, mert a külvilág rajta keresztül megy be a lélekbe s okoz ott zavart, lesz bűnalkalomma. „Semmiféle ürügy alatt se tekintek a tribünre, azért sem, hogy lássam, vannak-e ott szülők, rokonok vagy sok ember vagy egyáltalán valaki.” Egy tanú azt mondja, hogy szemét a templomban csak akkor emelte föl, ha az oltárszekrényre vagy a Szűzanyának a föltáron álló szobrára tekintett. Más valaki, aki később apát lett, mint novicius hat hónapig élt vele együtt Sainte-Marie-du-Désert-ben, így nyilatkozott róla: „Soha se láttam szemének színét.”

Állapota súlyosbodik: tüdővész támadja meg amúgy is gyenge, beteges és az önmegtagadások súlya alatt roskadozó szervezetét. Az önként vállalt szenvedésben, abban, amit szorosabb értelemben önsanyargatásnak nevezhetünk, a hősies lélek gyakran alig érzi annak terhét

az öröm miatt, hogy ilyen áldozatot nyújthat Istennek. De annál nehezebb s éppen azért érdemszerzőbb az a szenvedés, mikor maga az Isten helyez bennünket az áldozati oltárra, nem pedig magunk, akaratumk szabad elhatározásából. Istennek ezt a ránk vonatkozó áldozati akarátát készséges lélekkel fogadni és a saját akaratumknak utólagos hozzájárulásával szeretettel karolni át nagy tökéletesség, s a kiválasztottságnak biztos jele. P. József tökéletesen tudta értékelni a keresztt minden nemét, ha szeretetből, Isten akarata szerint hordozzuk. „A szeretettel viselt szenvedés által többet nyer az ember, mint az egyszerű szeretetindulatok által; de türelemmel, Jézus iránt való szeretetből kell viselnünk, máskülönben érdem nélkül van. Jövőre vonatkozó elhatározásom, hogy a szenvedéseket följánlom Istennek, mert az embernek állandóan van kisebb vagy nagyobb szenvedése. Minél többet szenved, annál nagyobb az érdeme Istenben. Még ha csak valami könnyebb kellemetlenséget kell is elszenvetni, mindent szeretettel viseljünk el.” Rövid, de megkapó gondolata: „A láz tüze jó, ha egyesítjük Jézuséval.”

Életének utolsó szakában a keresztfeszítetttség gyötrelmei tetőpontjukat érték el. Láttuk részleteit lelkiatyjának naplószerű feljegyzései alapján; s meggyőződhattünk, hogy fájdalmai növekedtével folyton növekedett belső egyesültsége Jézusával s minden szavából, sóhajából kiértett tökéletes ráhagyatkozása az ő szent akarátára. S már csak teste élt a földön, lelke állandóan elmerült Istenben.

13. Belső küzdelmei.

I.

Aki P. Cassant örökké derült, mosolygó arcát látta, azt hitte, hogy lelke mélyén folytonos szélcsend van és a hullámverés ismeretlen. Tévedés! A szentek nem születnek, hanem lesznek. A Boldogságos Szűz kivételével mindnyájan az eredeti bűn következményeivel jöttek a

világra, s csak az elesett természet gyöngeségeinek leküzdésével jutottak el a szentség magaslatára.

Igy volt ez P. Józsefnél is. Gyakran vádolta magát arról, hogy a harag forrongását érzi. Persze csírájában törekedett elfojtani, úgyhogy külsőleg nem is nyilatkozott meg. Ennél is nagyobb erőfeszítést kívánt tőle egy másik kísértés, mely ellen egész élete végéig kellett küzdenie, tudniillik a féltékenység, irigység kísértése. A ravasz ellenség azonban csalódott, mikor azt hitte, hogy előbb-utóbb mégis megejtheti; mert P. József mindjárt észrevette a fenyegető veszélyt s főleg az alázatosság fegyverével küzdött ellene. Beöltözése után két hétre ezt írja: „Valahányszor az irigység kísért annak láttára, hogy testvéreim jobban vannak elfoglalva, hogy többször kérnek fölvilágosítást és jobban tudják végezni a dolgokat, azt fogom gondolni, hogy én nem vagyok méltó rá, hogy ilyen foglalkozást kapjak s hogy a magiszteratyához menjek, amikor csak szeretnék — és egyesülök Jézussal, ismételve az ő édes Nevét és a Szent Szűz oltalma alá helyezem magamat.”

E szavak mutatják a belső világosságot, mellyel P. Cassant lelkét a kegyelem már szerzetesi életének legkezdetén elárasztotta, s amelynél nemcsak fölismerte természetének ezt a sebezhető oldalát, hanem megmutatta neki az utat-módot is, ahogy a veszély ellen küzdenie kell. S ez a küzdelem sohasem fárasztotta ki, hanem arra szolgált, hogy akarata hősiessé edződjék s az alázatosság annál mélyebb gyökeret verjen lelkében. Hogy a lelki harc taktikáját mennyire ismerte, mutatják a következő elhatározásai: „Dicsérni fogom Jézust, ha azt látom, hogy mások jámborabbak, jó példát adnak, habár én nem is követem őket. A jámborabb testvér Jézus dicsőségére van s engem testvéri példájával tanít... Nem ítélekem a felől, hogy miért adott Isten a másíknak több kegyelmet s nem is időzöm ennél a gondolatnál. Ha irigység támad meg, elfordítom tekintetemet, hogy mások viselkedését ne lássam... Nem időzöm soha annál a gondolatnál, hogy testvérem micsoda könyvet olvas, hogy valamit jobban tett, — ez irigység, kevélység: visszautasítom.”

S a maga elégtelenségének tudatában szüntelen odafordul, ahol a szükséges elégséget, segedelmet biztosan megtalálja: Jézushoz és a Szüzanyához.

Sok szent életében azt olvassuk, hogy heves küzdelmek voltak a tisztaság erényének megőrzéséért. P. Cassant-nak e tekintetben nem voltak — úgy látszik — soha nagyobb nehézségei. Erre vonatkozólag csak egy megjegyzést találunk írásaiban, melyben kevéssel egyszerű fogadalma után azt mondja, hogy két év óta a legcsekélyebb kísértést se érezte a tisztaság ellen. Ez megerősíti állításunkat.

Amit P. József a romlott természet bűnös hajlamaival szemben tett, kétségtelenül szükséges erőfeszítés volt s bizonyára szépséges lesz a győzelmi koszorú, melyben érte a jó Isten részesíteni fogja. De az a belső harc, amelybe ez a győzelem került, alig hasonlítható össze azzal, melyet a maga szellemi gyengeségének, alsóbbrendűségének átérzésében, sőt szinte állandó megtapasztalásában végig kellett harcolnia. Hogy tisztán a lelki élet szempontjából is nagyon csekély véleménnyel van magáról, az közös vonás a szentekkel. Ezek ugyanis a Szentlélek vakító világosságában szemlélve a krisztusi ideált, igen nagynak találják magukban minden kis hibát és csak gyöngé, halovány utánzatát látják jócselekedeteikben, erényeikben annak a tökéletességnek, amely az isteni példaképből feléjük ragyog. „A legnagyobb bűnös vagyok — olvassuk jegyzetei között. — Nem tudok eltölteni egy órát a nélkül, hogy meg ne bántanám az Istent. Érzem, hogy életem hibák, hűtlenségek szövődéke.” Meg van győződve „rémítő nyomorúságáról, gonosz szívéről”. Azt hiszi, hogy „másokkal ellentétben inkább hajlik a rosszra, mint a jóra”. Aki életét olvassa, kétségtelenül az ellenkezőről győződik meg.

II.

A természetes képességek tekintetében azonban csakugyan jól ismerte és ítélte meg magát. Külső megjelenése szerint kicsi, sovány, jelentéktelen alak volt,

vonásai egészen közönségesek, kivéve nagy, szelíd tekintetű szemét. Mozdulataiban, cselekedeteiben sok volt az ügyefogyottság. Egy alkalommal valamelyik testvére, akinek munkájában kisegítésére P. Józsefet küldték, így szólt: „Ma ugyan silány segítségem lesz!” Bizony az ilyen adottságok mellett nap-nap után igen sok alkalom nyílik arra, hogy az ember az önmegtagadásban, különösen pedig az alázatosságban gyakorolja magát; mert bármennyire látják s elismerik előljárók és testvérek egyaránt a jóakaratot, az emberi gyarlóságnál fogva lehetetlen, hogy ne tegyenek néha egy-egy tréfás, talán csípős megjegyzést s el ne veszítsék türelmüket a szegény ügyetlenkedővel szemben.

P. Cassant lelkét mindez túszerűsként érintette, aminek nyomát megtaláljuk jegyzeteiben. Nem mintha panaszkodott volna; hanem azokat a jófeltételeket, erős elhatározásokat rögzítette meg, melyekkel viselkedését velük szemben természetfölötti alapon szabályozni akarta. Ezek a gondolatok nemcsak a lelki élet elveinek, hanem a természetes lélektannak is tökéletesen megfelelnek. Első és főtörekvése, hogy lelki békéjét a kellemetlen körülmények között is megőrizze. „Nem bosszankodom magamra, — írja — ha valami hibába esem; és ha nem tudok megtenni valamit, nem nyugtalankodom miatta, hanem Jézus lábaihoz vetem magamat, hogy ő adja vissza nekem a békét... Kérni a kegyelmet, hogy Jézussal egyesülve legyek annak a hidegségnek ellenére, melyet a szemrehányás okozott, azt mondván, hogy a dolgokra figyelni kell stb...”

Meggyőződése, — s ezzel vigasztalja, erősíti magát — hogy nem az embereknek rólunk való ítélete a fontos, hanem a jószándék, mellyel munkánkat végeztük, akár megvolt a kívánt eredmény, akár nem. „Nem gondolok arra, hogy rosszul teszek-e valamit, hanem arra, hogy Jézusért teszek-e mindent... Miért foglalkoztat ennyire egy semmiség?... Nem szeretném, ha azt mondanák, hogy ügyetlen vagyok... Szeretném, ha jobban tudnék megtenni valamit, mint minden más testvérem. Miért foglalkozom hasonló dolgokkal? Nekem csak azt

kell megtennem, ami tőlem telik." Milyen mély belátásra és teológiai szabatosságra vall a következő pár sor: „Mindent Jézusért! Ha rosszul végzem a szertartást vagy elfelejtek valamit, vagy nem tudom megtalálni az officiumot (zsolozsmát), arra gondolok, hogy éppen anynyi érdemet szereztem vele, mintha mindent helyesen tettem volna."

A belső béke állandósítására nagy gondja van, mert tudja, hogy ez biztosítja legjobban a tökéletesség útján való folytonos haladást. És mi ennek a módja? „Nincs más segédeszközöm, mint hogy a jó Isten karjaiba vetem magamat és minden nyomorúságomat, mely nagyobb, mintsem föl tudnám fogni, az ő végtelen jószágának lába elé helyezem!... Hagyjuk a szenteket elmúlt életükön töprengeni, tedd, Jézusom, hogy én egyedül teérted éljek. Régebbi bűneimre, tökéletlenségeimre csak azért fogok gondolni, hogy értük bocsánatot kérjek Jézustól." Néha bizonyos változatban ismétlődő feljegyzései mutatják a fontosságot, melyet ennek vagy annak a jófelműnek tulajdonított: „Nem gondolni a szertartásokra, melyeket az ember rosszul végzett, hanem egy másikat jobban végezni... Meg fogom tenni a lehető: az elveszett időre csak azért gondolok, hogy Jézusra gondolva jóvátegyem... Felhasználni az időt, egy más alkalommal jobban értékesíteni." A mondatok fogalmazásában, szerkezetében sokszor hiányzik a szabatosság; meglátszik, hogy csak hevenyészve vetette őket papírra.

III.

A lelki élet Isten akarta kifejlődésének sokszor akadálya az, amit közönségesen emberi tekintetnek szoktunk nevezni, mikor az ember viselkedésében, tetteiben gyakran intézi magához ezt a kérdést: Mit szólnak hozzá az emberek? P. Cassant nem akarja, hogy Isten szent tetszésének keresésében bármiféle más tetszés vagy nem-tetszés: az emberek kedvező vagy elítélő véleménye befolyással legyen rá. „Elhatározásom, — írja — hogy

többé nem törődöm vele, hogy mit gondolhatnak vagy tehetnek testvéreim.”

Ügylátszik, hogy különösen a liturgikus cselekedetek, a szertartások végzése okozott neki izgalmat s fenyegette az elkövetett hibákkal lelki békéjét. S hogy ez ellen biztosítsa magát, a következő pontokba foglalta össze azokat az elveket, melyeket mindig — s az itt említett esetekben különösen — követni akar:

1. Hozzászoktatni magát ahhoz, hogy az ember ne figyeljen oda semmire, ami elszórakoztathatná.

2. Gyakorolni az alázatosságot, lemondani a mások részéről őt érhető becsülésről, mert a kevélység sarkall bennünket arra, hogy jól tudjunk tenni valamit azért, hogy dicsérjenek; ha az ember egyszer lemondott a becsülésről, akkor közömbös minden iránt.

3. Egyszerűséggel kell eljárni. Miért lenne az ember izgatottabb, mikor a mi Urunk közelében végez valami teendőt, mint mikor sétál stb.?

4. Miért gondolni arra, hogy néznek-e bennünket, és más hasonló dolgokra?

5. Uralkodni magán, mikor az ember megtette a megelőző dolgot. Miért zavarba jönni valamely hiba után, bármily nagy is? Minden lehetséges egy embernek. El fogom kerülni más alkalommal, ha rágondolok, és füstként eltűnik minden.

6. Magát Jézus Szívébe vetni.

Ismételjük, amit az imént mondtunk: naív, egyszerű a fogalmazás, de a lélek alapos ismeretére mutat minden gondolata. Különben is csak a maga számára jegyzett; bizonyára egy pillanatra se jutott eszébe, hogy csak nagynehezen olvasható írásával valaha is vesződni fognak s tartalmának okos mélységéből és kifejezőmódjának naív közvetlenségéből az ő lelkének képét igyekeznek megrajzolni.

Az alázatosság gyakorlásában azonban nem szorított csak arra, hogy kerülje a hiúságot, hogy ne keresse az emberek becsülését; hanem tovább megy: hálás szívvel fogadja a jó Istentől azokat az alkalmakat, melyekben az emberek részéről valami megalázás éri.

„Valahányszor fájdalom nehezedik rám, megalázásban részesülök, mert nem tudtam ezt-azt vagy a Szabály által előírt dolgokat megtenni, megköszönöm a jó Istennek, hogy a megalázkodásra alkalmat adott és gyakran ismétlem Jézus és Mária nevét.” Hasonló gondolatok újra meg újra előfordulnak jegyzeteiben, világos bizonyítékaul annak, hogy a Szentlélek egyre jobban hatalmába ejti őt s a lelki élet legtisztább, legmagasabb régióiba emeli föl.

IV.

A legkisebb szenvedést is súlyosnak érezzük, ha szinte állandó; ezt kell mondanunk azokról az egyébként jelentéktelennek látszó kereszttekről, melyeket az említett mindennapi természetes hibák P. Józsefnek vállára raktak. De mindezeknél súlyosabb volt az a kereszt, melyet közepes szellemi képességei okoztak neki. Nem volt ebben semmi része a hiúságnak, mely talán kitűnni szeretett volna, hisz szívének legfőbb vágya volt eltűnni, észre se vétetni. A megalázások, melyekben e miatt sokszor része volt, szintén nem okoztak volna neki akkora fájdalmat, ha nem társult volna hozzájuk az a folytonos félelem, hogy nem teljesülhet életének gyermeksége óta legfőbb vágya, legszebb álma: nem lehet Krisztus papjává. „Uram, remélem, hogy egy napon a te kegyelmeddel oltárodhoz lépek”, — sóhajtja s kéri hozzá a kegyelmet tizennégyéves korában. Dehát gyöngé tehetségével megbírja-e azt a sok szellemi munkát, ami ehhez szükséges? Bizott Istenben és előjáróinak jóakarátában, ismételt ígéretében; s megtett mindent, hogy tehetségének hiányait szorgalmával pótolja. Hogy e tekintetben mi csoda törhetetlen, valósággal hősies akaraterőt fejtett ki, volt alkalmunk e mű első részében látni és megcsodálni. Itt csak azt a még súlyosabb lelki keresztet akarjuk egy-két adattal élesebben megvilágítani, mely a szinte idegkimerülésig folytatott tanulásnak inkább fizikai természetű keresztjéhez járult.

Nagy baj volt, hogy korábbi életében nem tanulta

meg a szellemi munkának mikéntjét. Az egész anyagot áttekinteni, összefoglalni vagy nem vagy nagyon hiányosan tudta s azért kénytelen volt a szó szerinti tanulás roppant fárasztó és mégis csekély eredménnyel járó módjához fordulni. Az a türelmetlen tanára pedig, akinek kezébe esett, mindenre inkább alkalmas volt, mint arra, hogy szegény Józsefünket a helyes tanulás módszerére megtanítsa. Ebben a nehéz helyzetben Jézus szentséges Szívéhez fordul s ötöle kéri a haladásnak útjában álló külső és belső akadályok elhárítását. „Távolítsd el tőlem — így imádkozik — azokat a rossz tanárokat, akik bátorítás helyett inkább kedvüket vesztik a legkisebb nehézségnél és azt mondják, hogy tanulással nem tudom többre vinni s következképpen hiába tanulok, vagy képtelennek ítélnék rá s azt mondják, hogy ez a papság meggyalázása lenne stb.” Tehát nem volt elég az a szenvedés, melyet neki világosan fölismert s önmaga előtt minden szépítgetés nélkül bevallott, hiányos előképzettsége, lassú fölfogása és rossz emlékezőtehetsége okozott, hanem még éles kritikát és szeretetlenségbe menő szemrehányásokat is kellett hallania nem egyszer tanáraitól. Mintha tehetett volna róla! S mintha az az egészen rendkívüli, sőt az életszentség nyilvánvaló jeleit mutató buzgóság nem lett volna elegendő előfeltétel a papi rend szentségéhez, különösen egy olyan szerzetben, mely kifelé való munkával hivatásszerűen nem foglalkozik.

Hogy mindez éles fájdalmat okozott neki, azon nem csodálkozhatunk. A tökéletesség nem az érzéketlenségben áll, hanem abban, hogy az érzékenységen uralkodjunk, a vett sérelmeket megbocsássuk s szemünket az égre szegezve úgy menjünk előre, mintha semmi sem történt volna. P. József tehát, bármennyire fájt is neki a méltatlan bánásmód, nem vesztette el lelkének egyensúlyát, hanem tovább imádkozott és dolgozott. Jegyzeteiben a következő egészséges és bölcs gondolatokkal találkozunk, melyek ezekből a szomorú tapasztalatokból szűrődtek le: „Előadáson azt mondják, hogy az ember-

nek korlátolt tehetsége van, hogy filozófiai fogalmai hiányoznak. Nem kell megállni ezeknél a gondolatoknál. Ha azt mondják, hogy valakinek a tehetsége korlátolt, ezzel még nem dolgoznak azon, hogy azt a tehetséget kibontakozásra segítsék." Nagyon tanulságosak a következő jegyzetei is: „A tanárban szükséges a szeretet; ezt az iskolában könnyebben elfelejtik, mint bárhol másutt. Ha valaki egy beteget lát, nem nevet rajta, nem hányja szemére betegségét. De mikor valakit feledékenynek, nehéz felfogásúnak látnak, azt gondolják róla, hogy nem lehet őt odabocsátani (t. i. a papsághoz), tréfát üznek belőle mind a növendékek, mind a tanárok. Hogyha az ember testileg beteg, ha hiányzik nála a könnyű felfogás, vagy ha ügyetlen; ez mind egy és ugyanazon dolog, ezek megpróbáltatások, amikből nem szabad nagyon tréfát üzni.” És végül hozzáteszi: „Jézus Szívének panaszkodni el és türelemmel szenvedni.”

Ezek a följegyzett gondolatok azt mutatják, hogy ha nehezen ment is neki a tanulás és a tanultak megőrzése, szelleme korántsem volt olyan korlátolt, mint ahogy róla tanárai ítélték s alázatosságában ő maga is gondolta. S ami természetes képességeiből mégis hiányzott, azt pótolta a Szentlélek a maga természetfölötti ajándékai-val, aki utóvégre világosságával, tűzével és kenetével a legalkalmasabb előkészítő mestere az emberi léleknek Krisztus papságára.

V.

Isten akarata azonban még fontosabb, még szentebb előtte, mint szívének az a legforróbb vágya, hogy az oltár felszentelt szolgája lehessen. Megteszi a tőle telhetőt s a többi után arra bízta, aki kezében tartja az emberi sorsokat s végtelen bölcsességében úgy intéz mindent, ahogy azt az ő dicsősége és az embernek igaz boldogsága kívánja. Ime, saját gondolatai: „Ha Isten azt akarja, hogy ne tudjam azt, amit tanulok, elfogadom, hogy annál jobban szeressem és nem csüggedek el... Ma, 1895 május 15-én azt az elhatározást teszem, hogy Jézusra

hagyatkozom és azt fogom gondolni, hogy ha nem ad tehetséget, ez az én javamért van, hogy öhozzá tapadjak és ne szeressem semmi mást, mint őt. Mikor tanulok, kész leszek elviselni Jézusért azt, hogy nem tudom megérteni... Ha nem lesz időm, sem tehetségem tanulmányokra, teljesíteni fogom mindig Jézus akaratát a nélkül, hogy a jövőről tépelődném."

A kimerültség, melyet a példátlan erőfeszítés okozott neki, néha-néha nagyon ránehezedik a lelkére; ilyenkor egyetlen menedéke az engedelmesség. „Azt mondták, — azaz te mondtad helyettesed szájjával — hogy jól vagy rosszul, de elérem a papságot.” Tudjuk, hogy apátjáról meg lelkiatyjáról beszél. Az ő szavuk legyőzi benne a csüggetettséget s bátorságot, kitartást ad neki, hogy folytassa az erőfeszítést. „Tedd, — folytatja tovább — hogy ehhez tartsam magamat s hogy ez a gondolat elűzze a csüggedést... Mert az első lépés után a papság felé — ekkor még csak kisebb rendjei voltak — nem szabad engedni, hogy a nehézségek elcsüggyessenek. Ha a tanár azt mondja: hiába tanulok, mert nem értem meg gyorsan, szavait az Isten akaratával ellenkezőknek kell tekintenem. Ha egyszer ismerem Isten akaratát, nem kell törődnöm azzal, amit vele ellenkezőt mondhatnak, hanem folyton-folyvást kérem annak beteljesülését, és erősen remélem, hogy megnyerem azt, amit óhajtok.” Igen, bizalommal várja Istentől a segítséget; de azzal az újra megtett erős elhatározással, hogy minden erejét belefekteti a munkába. „Az előljáró megáldja mindazt, amit teszek. Az ő kezébe helyezem le azt az elhatározásomat, hogy folyton növekvő buzgósággal adom magamat a tanulásra olymódon, hogy ne érdemelhessem meg azt a szemrehányást, hogy meggyalázom a papságot.”

Kiérezzük ezekből a szavakból, mennyire szíven találták őt a tehetsége ellen oly szeretetlen hangon tett kifogások; s hogy milyen kínzó lehetett rá nézve az a félelem, hogy igazuk talál lenni azoknak, akik tudatlansága miatt méltatlannak tartják őt a papságra. S ha a módszert, melyet vele szemben tanárai alkalmaztak, nem

tartja is helyesnek, — s ebben tökéletesen igaza volt — egyetlen kifakadás, keserű szó nem jön tollára, mert szívében sem engedte úrrá lenni a keserőséget. És a jó Isten bizonyára azért engedte meg éppen szerzetestársai részéről — mert hisz tanárai azok voltak — ezt a szeretetlen bánásmódot, hogy a kereszt súlya alatt néha-néha szinte roskadozó lelke csak öbenne keresse támasztát, vigasztalását s így végleg, tökéletesen elszakadjon nemcsak a világtól, hanem önmagától is.

14. Lelkének élete: Krisztus.

I.

Szent Benedek Szabályának 4. fejezetében a sok életbevágó tanács között, melyet szerzeteseinek ad, egyik legfontosabb így hangzik: Semmit se helyezni Krisztus szeretete elé.

P. Cassant alig kezdte meg jóformán szerzeteséletét, mikor hangsúlyozottan akarta emlékezetébe s ezáltal lelkébe vésni ezt az alapvető fontosságú követelményét az Isten felé törekvő, a maga tökéletességét komolyan kereső lelki életnek. Azért találjuk még novicius korából való jegyzetei között — éspedig *ismételten olvasandó* figyelmeztetéssel — ezeket a szavakat: „Elhatározom ma, Úrnap után való vasárnap, hogy soha semmit se helyezek elébe Jézusnak.” S ezt az elhatározását híven, hősiesen be is váltotta.

Lelki életének jellemző vonása, hogy Istent nem metafizikai mivoltában, hanem az emberré lett Igében, Jézus Krisztusban szemléli, Jézus Krisztusban hódol neki s a Jézus Krisztussal való szeretetbeli, kegyelmi egyesülésben jut el az Istennel való egyesülés tökéletességére. Az egyszerű lelkeknek útja általában ez. Az elvont gondolkodás vagy magas nekik, vagy ösztönösen választják a rövidebb és könnyebb utat, mely Krisztus szent emberségén mint lépcsőn emelkedik föl az istenség láthatatlan és kimondhatatlan belső életéhez. A ciszterci rend nagy tanítója, Szent Bernát írásaiban szintén erre az

útra tanítja testvéreit s a kereszténységnek későbbi századait, mert ez az út kicsinynek és nagynak, tudósnak és tudatlannak egyformán járható. S hogy mégis az élet-szentségnek minő magaslataira vezet föl, mutatja a saját egyéni élete, példája s azoknak a lelki szépsége, akik, mint pl. Szent Gertrud, egészen az ő nyomdokain haladtak.

P. Cassant nem tett mást, mint hogy követte leg-belsőbb hajlamát, vonzódását az Istenemberhez; de egy-úttal hű maradt rendjének s Szent Bernátnak szellemé-hez, mely annyira megfelelt egyéniségének. S ez a von-zódás, ez a szeretet az Úr Jézushoz, különösen az Oltári-szentség, a Szent Szív és a kinszenvedés misztériuma iránt való áhitatban nyilatkozott meg. Ez utóbbit különö-sen a keresztúti ájtatosságban gyakorolta, melyet min-dennap elvégzett, éspedig azon szöveg alapján, melyet számára lelkiatyja, Dom Malet készített. Ha emelkedett volt a szöveg, neki megfelelt az a buzgóság, mellyel a jámbor tanítvány a szentéletű mester szavait kísérte, át-élte.

„Járv előttem és légy tökéletes” (Gen. 17, 1.), mondta az Úr Ábrahámnak már az ószövetségben. S a szentek valóban mindig az Isten színe előtt törekedtek járni, vagyis minél tudatosabbá, minél erősebbé és elevenebbé fejlesztették ki magukban azt a hitet, hogy Isten minde-nütt jelen van, lát s tud mindent, még legbensőbb érzel-meinket, legtitkosabb gondolatainkat is. Ez az eleven hit visszatart bennünket a rossztól, mert hiszen szemtől-szembe bántanók meg vele az Istent; s viszont hatható-san serkent a jóra, hogy örömet szerezzünk vele a jelen-levő s bennünket ebben a cselekedetünkben is lelkünk mélyéig látó Istennek.

Beöltözése alkalmával tett egyik jófeltétele így hangzik: „Mindig Jézus Krisztussal fogok járni.” Ekkor talán még csak sejtette, mit jelent ez az ígélet, de hogy komolyan akarta, mutatja egész későbbi élete. Hogy lelke mennyire tele volt Jézus Krisztussal, legjobban mutatja az, hogy írásaiban — akár bizalmas jegyzet, akár levél vagy lecke-kivonat volt az — sűrűn ismétlődik ez a for-

mula, mely egyúttal a fohászimája is volt: „Mindent Jézusért” vagy röviden T. p. J. (A francia kifejezés: Tout pour Jesus három kezdőbetűje.) Ezt mondogatta jártában-keltében, ezzel buzdította, erősítette magát kézi munkája alatt, ez volt az az uralkodó gondolat, mely egész lelkét betöltötte, szinte megülte, irányt szabott s minősítést adott cselekedeteinek. De ne gondoljuk, hogy ez csak olyan könnyen ment neki. Később már igen; ez azonban csak annak a szakadatlan erőfeszítésnek volt a következménye, mellyel magát Isten jelenlétének hitébe és e hit gyakorlásába, hogy úgy mondjuk beledolgozta.

Kezdte azzal, hogy törekedett lelkét lehetőleg megszabadítani, kiüresíteni minden olyan szerinte „szórakoztató” gondolattól, melynek tárgya nem Isten, nem Jézus Krisztus volt. S e tekintetben nem kegyelmezett az egyébként egészen ártatlan, sőt magukbavéve tökéletesen jogosult gondolatoknak sem. „Meg akarom szerezni azt, hogy egészen ura legyek magamnak, mindig összeszedetten; még ha egy szalmaszálat mozdítok is el... Mindig összeszedett a kézi munkánál, nem gondolni a fáradtságra, nem szórakozni el... Sokat imádkozni, nem engedni, hogy valami külső dolog elszórakoztasson a munkában, tanulásban vagy imádságban... Mindennek csak a külső részét látni...” Folytonos figyelmeztetés önmagának: „Mindig összeszedetten!” Noviciátusa idején már ezt írja: „Látni a dolgokat a nélkül, hogy rájuk gondolnánk.” De azért nem esik olyan természetű túlzásba, amely esetleg kárára lehetne lelki életének; s mikor annyira hangsúlyozza, hogy Jézus Krisztuson kívül nem akar mással foglalkozni, hozzáteszi: „Azok a dolgok, mik az istentisztelet szempontjából hasznosak, nem tartoznak az elszórakozások közé.” S milyen gyakorlati bölcseségre vall ez a megjegyzése: „A helyett, hogy haszontalan jeleket adnánk vagy hallgatnánk¹ vagy kíváncsiságunkat akarnók kielégíteni — gondoljunk Jézusra.”

Tehát legyen üres a lélek mindentől, aminek ottléte nem szükséges; akkor helyet készítettünk Jézus Krisz-

¹ A trappistáknál szokásos jelbeszédről van szó.

tusnak, aki be is fogja tölteni. Szerzetbelépése után hamarosan ezt a jófélételet jegyzi föl: „Lelkemet Jézus szeretetének gondolatával szándékozom foglalkoztatni.” Egy másik jegyzete így szól: „Jézus szeretetének gondolatával foglalkozni. A világ azt mondja: nem kell arra gondolni mindig. De mindig arra kell gondolni és arra, hogy dolgainkat jól tegyük.” Az alapgondolatot azután többféleképpen változtatja, hogy annál világosabban s határozottabban álljon lelke előtt: „El nem szórakozni Jézus gondolatától! Isten folytonos jelenléte!”

Tévedés volna azt hinnünk, hogy ezeket a jófélételeteket betűszerint teljesíteni is tudta. Míg az ember a földön él, a legjobb akarattal sem tud teljesen elvonatkozni attól, ami körülveszi, s kénytelen érezni természetének gyöngeségét, korlátait. Csak ha majd az égbe jutunk, akkor leszünk képesek rá, hogy figyelmünk, minden gondolatunk és érzésünk hiány nélkül Istenre irányuljon, Istenben tökéletesen elmerüljön. P. Cassant is jól tudta ezt s éppen azért a távolba néző, minden cselekedetét átfogó általános jószándék ismételt fölkelésével igyekezett belekapcsolni Isten szolgálatába, följajánlani az Úr Jézusnak azokat a cselekedeteit is, melyek végzésekor erre az Istenre irányításra kifejezetten nem gondolt. „Ha munka közben — írja — nem gondolok mindig Jézusra, szándékom az lesz, hogy vele egyesülve legyek, mindig reá gondoljak azzal a buzgósággal, melyre egy teremtmény csak képes.”

Hogy ebben a lelkiállapotban, ebben az istenközelségben annál könnyebben megmaradhasson, nagyon gyakorolta a rövid imádságfohászokat (orationes jaculatoriae), úgyhogy egész napját átszötte velük. Megható, hogyan kéri ehhez a Szűzanya segítségét: „Tedd, hogy minden pillanatban hú legyek az imafohászokhoz, melyek tüzes nyilakként hatoljanak az égbe és zörgessenek Jézus Szívének ajtaján.” S fohászai sokszor lelki áldozás formájában röppennek el, melyet szívesen és gyakran végez: naponként 200-szor — ez egyik jófélételete.

II.

A természet jelenségei is meg-megihletik, gondolatokat sugallnak neki, melyek alkalmasak lelki élete táplálására, emelésére. Pár hétre szénagyűjtés után keresztülment a réten s a látottak hatása alatt ezt a magának szemrehányó gondolatot jegyezte föl: „A széna újra kihajtott, és az erény nem, amelyet megszerezni akartam.” Az aratás kapcsán a következő mély gondolata támadt és ragadta meg lelkét: „A legkisebb fűszálról a legmagasabb fáig mindent Jézus teremtett az emberek iránt való szeretetből vagy azért, például a búzát, hogy megjutalmazza őket, vagy pedig azért, pl. a töviseket, hogy penitenciát tartasson velük az égbe juthatás végett.” Szület idején pedig így figyelmezteti magát: „A szőlőben foglalkoztatott munkásokra gondolni; utolsók, elsők: ugyanaz a jutalom.” S mikor a borsajtót látja, ez a gondolat ébred benne: „Szerzeteslelkek, mint a szőlő, eltaposva.” A malom és a lélek között is hasonlatot talál: „Lelkünk tele van mindenféle gondolattal; ha nem adunk neki valami őrlénivalót, elgyöngül, mint a malom, mely nem szolgáltat őrlésre.” Egy másik hasonlata: „A noviciátus lámpája szívünket jelenti, melyet folyton följajánlunk Máriának.” Élénk fantáziájának és gyöngéd, gyermeki szívének megnyilatkozása a következő: „Az, aki ételt készít, gondoljon arra, hogy azt a jó Isten számára készíti; ha például levest főz, tegye azt úgy, mintha Máriának és magának Jézusnak kellene adnia, akiknek meg kell enniök.”

Elöljáróiban és testvéreiben Jézust látja s úgy engedelmeskedik és szolgál nekik, mintha ezt magának Jézusnak tenné: „Jézust szemlélem följebbvalóimban és testvéreimben mint szentekben.”

Ezek a meglátások s a belőlük leszűrődő gondolatok természetesen nem maradtak lelkének tisztán értelmi síkján, hanem hathatós segédeszközök voltak abban, hogy szíve tüzet fogjon tőlük s a Jézus iránt való szeretet indulataiban törjön ki. Mert hiszen ez volt minden vágya, erre irányult minden törekvése: „Arra gondolni, hogy

szerezsem Jézust” — olvassuk jegyzeteiben. Ezek a jegyzetek stílus szempontjából, mint már említettük sokszor nagyon gyarlók s csak úgy hevenyészve odavetettek; de éppen ez a szaggatott, befejezetlen forma, melyet a fordítás az értelem károsodása nélkül nem is tud mindig híven visszaadni, mutatja azt a belső tüzet, mely emésztette, s amelynek ilymódon akart kifejezést, de egyúttal táplálékot is adni. „Jézusom, — így sóhajt föl — légy egyedüli tárgya érzelmeimnek... Ó Jézusom, gyujtsd lángra szívemet az irántad való szeretet vágyával... Ó Mária, nyerd meg számomra, hogy egészen az Istené legyek és Jézus egészen az enyém.” Kérés, jóföltétel s a szent elhatározások gyakori megújítása váltakozik ezekben a jegyzetekben: „Szeretni Jézust semper (mindig — a francia szövegben is a latin szót használja), jobban és jobban, hogy minden pillanat növelje a hálát, szeretetet Jézushoz... Semper (mindig) minden pillanat növelje az összeszedettséget és Jézus szeretetét... Nem elég nagyon szeretni Jézust, hanem szükséges még nagyobb szeretet Jézus iránt.” Egyik Jézus szentséges Szívéhez (1902 június 9.) intézett imádságában így fohászkodik: „Ha még tökéletlen vagyok, úgyhogy nem találok magamban semmi jót, Szent Teréz példájára még mindig törekedhetem arra, hogy téged mindenkinél jobban szeresselek.” Mily gyönyörűen egyesül e keresetlen szavakban a legmélyesegesebb alázatosság a szerető lélek határt nem ismerő vágyaival, akárcsak Szent Teréziában, aki erre vonatkozólag így ír: „Igen fontos, hogy ne szállítsuk le vágyaink színvonalát. Legyünk arról meggyőződve, hogy ha mi megtesszük a magunkét, Isten kegyelméből, ha nem is egyszerre, de lassan-lassan mégiscsak eljuthatunk oda, ahova egyes szentek; mert hiszen ha ezek sohase szánták volna rá magukat, hogy ezt óhajtani fogják, s ha lépésről-lépésre nem valósították volna meg: ők sem jutottak volna föl soha oly magasra.”

P. Cassant valóban meg akarta tenni a magáét, hogy amennyire lehetséges, mindig Jézusra gondoljon s újra meg újra elmondja neki szívének iránta való nagy, forró

¹ Őnéletrajz, XIII. Ford. Ernő atya.

szeretetét. Már a napot azzal kezdte, hogy szívét szeretettel emelte Jézushoz s legnagyobb örömére szolgált volna, ha gondolatai, érzelmei napközben állandóan nála időzhetnek. De a kötelesség: tanulás, kézimunka stb. ettől a Jézussal való kizárólagos együttléttől elvonta. Ezen annak a jószándéknak gyakori fölkelésével akart segíteni, hogy mindazt, amit a nap folyamán tenni fog, szeretetének megnyilatkozásaként eleve Jézusnak adja, még ha a cselekvés idején nem gondolna is erre. „Tanulás közben imádkozni fogok, hogy egyre jobban szerethessem Jézust. Minden betű, melyet nézek, a szeretet indulata lesz, melyet Jézus iránt tanusítok és így imádkozom semper (mindig).” Pappá szentelése napján ezt írja: „Minden lélekzetvételem a szeretet egy indulata legyen.” És egyik imádságában így sóhajt föl: „Minden lélekzetvételem legyen olyan, mint a szeretetnek egy új indulata, mely tüzes nyílként hatoljon Szívedbe!”

Élete mutatja, hogy mindez nem volt benne csak üres sóhajtozás; vaskövetkezetességgel törekedett rá, hogy közte és Jézusa között az egyesülés a legszorosabb, legtüzesebb legyen. „Mindent Jézussal egyesülve tenni... Mindig egyesülve Jézussal... Mindig egyesülve kell lennem vele... Azzal foglalatoskodni, hogy semper (mindig) egyesülve legyek Jézussal... Mellékes, hogy mit teszek, de azt mindig Jézussal egyesülve tenni.” Mennyire tele van a lelke ezzel a gondolattal, ezzel a szándékkal! Szíve szüntelen a szeretet tüzében ég, míg nem benne egészen elhamvad. Addig is egyetlen, kizárólagos életfeladatának tekinti: „Istenre irányítani minden gondolatát, vágyát, cselekedetét, egyetlen célját a fölfeszített Jézusban látni és vágyódni azután, hogy neki tessék.”

III.

Igen, hogy neki tessék. De meg van győződve, hogy ezért nem kell rendkívüli dolgokat tenni; elég, ha szerzeteséletének napi kötelességeihez tartja magát, de ezeket a rendes foglalkozásokat rendkívüli tökéletesség-

gel és mindig szeretetből végzi. „Minden cselekedetet, ó Jézusom, minden másodpercben szeretetből végzek.” „Mindent Jézus dicsőségéért, semmit a magam érdekéből; azt teszem, amiről okom van hinni, hogy Jézusnak legjobban tetszik.” A jószándék fölkeltése napközben természetesen a foglalkozás minősége szerint változik, de mindig egyszerű és határozott. „Tanulás: szándékom, hogy Jézusnak tesse . . . Tanulni Jézusért.” Amikor írnia kell, így fogalmazza meg szándékát: „Nem tapadok hozzá ahhoz, amit írok; Jézusért teszem.” A munka változik és ő így kezdi: „Kézi munka; szándékom semper (mindig) Jézusnak tetszeni . . . A munkában mindaz, amit csak teszek, arra fog szolgálni, hogy növelje szeretetemet Jézus iránt.” Az étkezésnél: „Azért kell ennem, hogy Jézust szeressem egyedül.” Alvásával is ezt a célt akarja szolgálni: „Mikor az álom közeledtét érzem, egyre inkább ráhagyom magamat, hogy szeressem Jézust és Jézussal egyesülve aludjam.” A szenvedésekben is mindig Jézust és az ő szent tetszését tartotta szeme előtt: „Szenvedni fogok a földön és a purgatóriumban, ha Jézus úgy akarja, azért, hogy neki tetszésére legyenek . . . Minél többet szenvedünk, annál érdemszerzőbb az a jó Istenben. Még ha csak jelentéktelen gyengélkedés is, mindent Jézusért szenvedni el.” Mindig mindent csak Jézusért és az ő szeretetéért. „Arra törekszem, hogy mindent szeretetből tegyek, bármi legyen is az, amit teszek; akár csengetek, akár megyek, akár a karban vagy a káptalanteremben vagyok.” „Szeretetből és szeretettel” volt a jelszó, mellyel papi életét megkezdte; s a fájdalom azért, hogy az emberek annyiszor megbántják Jézust, oly érzékenyen érintette szívét, hogy sirni tudott: „Az idő arra való, hogy megsirassuk a Jézusnak okozott sok szomorúságot.”

Ebből a szeretetből származott az a nagy és készséges engedelmesség mindenben, amiben Isten akaratát ismerte föl. Noviciátusa elején már ezt az ígéretet teszi: „Igérem Jézusnak, hogy nem követek el vele szemben semmi szándékos engedetlenséget.” S még részletesebb módon: „Elutasítom magamtól mindazt, ami nem tetszik Jézusnak, s elfogadom mindazt a keresztet, melyet Jézusnak rám

bocsátani tetszik." Mindent a hit szemével néz s azért tisztán látja a Gondviselés intézkedését, Jézus kezét mindabban, ami vele, benne és körülötte történik. „Ha a noviciusmester-atya bátorít, azt Jézus akarja... Ha jóformán időm sincs tanulásra vagy imádságra, azt fogom gondolni, hogy ez az Isten akarata... Még a munkánál is Jézus az, aki megengedi, hogy végezzem. Ha mások jók hozzám, Jézus akarja ezt az én javamra... Nem történik más, mint Jézus akarata semper (mindíg).” Sokkal nehezebb ennek a meggyőződésnek a gyakorlatba átvi-tele akkor, ha emberek, hozzánk egyébként közelálló emberek viselkednek velünk szemben szeretetlenül vagy legalább is figyelmetlenül. Egypár ilyen rá nézve fájdalmas esetet felhozva így végzi: „Arra gondolok, hogy Jézus akarja így mindazt, ami ér.”

IV.

De jól tudja, hogy Isten kegyelme nélkül nem tudja megvalósítani lelkében ezt a szent közömbösséget; éppen azért imádkozni akar: „Kérni, hogy szent közömbösséggel fogadja Isten kezéből mindazt, ami vele történik.” Ismerte az imádság nagy erejét; de bizalmát nem vesztí el akkor sem, ha Jézus nem adja meg neki azt, amit kért. Sokat imádkozott, hogy az Úr segítse gyenge emlékezőtehetségét, de hiába: ezt a keresztet mindvégig hordoznia kellett. És mégis így ír: „Bizalom Jézusban, mikor kegyelmet kérünk tőle; bizalom, mintha megnyertem volna. Megteszem a lehető, hogy mindig buzgón tanuljak, abban a reményben, hogy Jézus megadja az üdvösséghez szükséges kegyelmeket. Azt akarja, hogy őt kérjem; ezért ad oly csekély emlékezőtehetséget, hogy ilymódon üdvözítsen.” A kissé hiányos fogalmazásból is ki lehet érezni alapgondolatát.

Ennek következménye az a lelkület, melyet a franciák „saint abandon”-nak neveznek: a szent ráhagyatkozás Istenre. Ez a legnagyobb hódolat Isten jósága, mindentudása és mindenhatósága iránt. Jegyzeteiben újra meg újra találkozunk ennek megnyilatkozásával. „Jézusra

hagyatkozás, bármi ér is... Mindent Jézus Szívének kezébe teszek le és bizalommal vagyok hozzá." Ha a léleknek ez a készsége, Istennel szemben való odaadása csak ilyen általánosságban mozog, akkor is szép erénygyakorlat, de nem kerül különösebb erőfeszítésbe; mikor azonban nagy veszély fenyeget, súlyos kereszt készül, akkor hagyatkozni rá rendületlenül Isten akaratára, ez már nagyfokú szilárdságát, sőt akárhányszor hősiességét mutatja. Ezt látjuk P. Cassantról. „Ó Jézusom, meríts el Szívedbe annyira, hogy érzéketlen legyek minden eshetőség iránt... hogy állandóan Szívedben maradjak, hogy a jóságodba vetett bizalom uralkodjék bennem mindig. Minél jobban múlik az élet, minél jobban közeledik a halál, annál nagyobbak kell lennie ennek a bizalomnak. Bármi történik is velem, ráhagyatkozom mindig Isten akaratára: elhagyni földet, monostort: mindent Jézusért; ennek a bizalomnak igen nagynak kell lennie." Ezt 1902-ben írta, mikor az a hír járta, hogy a vallásüldöző, szabadkőműves kormány a szerzeteseket otthonukból kiűzni készül. S milyen nyugalmat, belső békét árul el minden szava! Sőt alázatosan meghajol Isten szent akarata, rendelkezése előtt még abban is, ami rá nézve legfájdalmasabb csapást jelentette volna, hogy talán minden erőlködése után se juthat el a papságra. „Isten kezébe teszem le magamat, ha az az akarata, hogy pappá legyek; ha nincs elég tudományom, elfogadom, hogy ne legyek pappá."

Hogy mily tökéletesen ráhagyatkozott Isten szent akaratára szenvedéseiben és halálában, arról részletesen szóltunk akkor, mikor kálvária útjának utolsó állomásait írtuk le. Itt csak egyetlen, szinte extatikus felkiáltását említjük még, amely kulcsa, magyarázata minden hősiek áldozatának: „Ó mily öröm lesz az, mikor először meglátjuk Jézust!" Hite, szíve egyformán azt súgta neki, hogy azért a boldogságért, melyet Jézus látása fog a mennyországban a léleknek nyújtani, a földi élet minden munkája, szenvedése, áldozata kevés.

15. Tökéletesedésének eszközei.

I.

A lelki élet mesterei mindig nagyon hangsúlyozták a vallásos olvasmányok fontosságát; megvilágosítják a lelket s az erények szeretetére hevitik a szívet, gyakorlásukra buzdítják, serkentik az akaratot. Szent Benedek az ő Szabályában igen sok időt szán ennek a szent foglalkozásnak s az ő szerzetesfiai később is mindig szívesen követték atyjuknak erre vonatkozó utasításait.

P. Cassant természetesen szintén használta a lelki életnek ezt a kipróbált eszközét; de persze a miatt a sok nehézség miatt, mellyel tanulmányaiban meg kellett küzdenie, nem szentelhetett rá annyi időt, mint többi testvérei. Az eredmény azonban azt mutatja, hogy ha nem olvasott is át amúgyis rövid élete alatt egy egész kis könyvtárat, de ki tudta válogatni — magától vagy ami valószínűbb: lelkiatyja tanácsára — azokat a könyveket, melyeket nagy haszonnal olvasott.

Először alaposan magáévá tette azoknak a könyveknek tartalmát, amelyek állapotbeli kötelességeinek pontos teljesítésére tanították meg. Ilyen volt szent Benedek Szabályai, rendjének szokásai stb. Gondolhatjuk, hogy ezek tanítása egészen vérébe ment át. Azután nagyon szerette olvasni a szentek életét, különösen úgy, ahogy a „Kis Bollandisták”-ban (Les petits Bollandistes, egy gyűjteményes mű) találta. Okult példájukon, melyekben mint tükörben meglátta saját fogyatkozásait, hibáit s lelkesülést merített a szakadatlan lelki harcra, a hősie lemondásra, önfeláldozásra. Jegyzeteivel itt is támogatni akarta rossz emlékező tehetségét s elhatározásokat fűzött az olvasottakhoz. „Eszemben tartom a Szent Germánát ért megalázásokat: mindenfajta megalázásban eszközt talált a maga megszentelésére... Jézusra gondolkodom mindig.” Máskor meg: „Avellinoi Szent András fogadalmat tett, hogy szünet nélkül ellenáll a saját akaratának. Én Istennek szenteltem akaratomat.” Assiszi Szent Ferenc példája Jézus szeretetére buzdítja, Eusztelláé pedig a kísértések-

ben állhatatos küzdelemre: „Jézus szeretete sürget, lehetetlen őt nem szeretni. Jézus kinyilatkoztatta Asszisi Szent Ferencnek, hogy akarja szeretetünket... Jézus megengedte, hogy Eusztella lelkét a rettenetes kínok áradata borítsa el... Egész különös módon szenvedett a tisztaság elleni kísértésektől. Ébernek kell lenni.” Nagyon szívesen és nagy tanulsággal olvasott egy-két olyan életrajzot, amely saját rendjéből való és a szentség hírében elhunyt kortársainak életét tárta eléje. Ilyen volt pl. a melleray-i P. Iván. Az azonos hivatás, a lelki életnek, az önmegszentelésnek azonos eszközei szorosabb viszonyt hoznak létre a lelkek között, s a szentség vonzó erejét és hatását jobban érezzük, ha ilyen közelségből sugárzik reánk. Egy napon azt kérdezi magától: „Lehetséges-e, hogy az ember folytonos elmélkedés, kézi munka alatt, pl. szénaforgatás közben a halálra, az Istenért való halál vágyára vonatkozólag oly hősies elhatározásokat tegyen, mint az olyan egyesülő elmélkedés alatt, melyről Szent Terézia beszél? Fel kell tenni.” Ez a hivatkozás világosan mutatja, hogy Szent Terézia műveit is olvasságta. Ugyancsak egy elejtett szavából látjuk, bár másképp külön nem szól róla, hogy Szent Bernát írásai szintén táplálékul szolgáltak lelkének. Egyik jegyzetében ugyanis ezt írja: „Magyarázatot kérni Szent Bernátnak egy meg nem értett helyére vonatkozólag.”

Az eddig közölt idézetekből eléggé meggyőződhetünk Jézus szentséges Szíve iránt tanúsított mélységes tiszteletéről és szeretetéről. Ennek bizonyága az a kis füzet is, melyet „A Szent Szív teológiája” címen Alacoque Szent Margit irataiból állított össze. Lelkének fő tápláléka azonban mégis az Evangélium volt, ahol szinte élő valóságban látta meg Krisztust s mindazt, ami a szentek példáiban és a lelki könyvekben elszórva található. Annýira szerette, hogy egyes részleteket megtanult és könyv nélkül tudott belőle.

Ezekén kívül a legnagyobb figyelemmei hallgatta az ebédloí felolvasásokat, a káptalanban elhangzott beszédeket s szorgalmasan jegyezte, hacsak pár szóban is, azokat a gondolatokat, melyek bennük lelkét legjobban

megragadták. Ugyancsak különös gonddal írta le azokat a magyarázatokat, tanácsokat és buzdításokat is, melyekben lelkiatyja, Dom Malet részesítette. „Legjobb módja a halálra való előkészületnek a szeretet gyakorlása. Gondolatainkat, szavainkat, szenvedéseinket és cselekedeteinket a szeretet mindmegannyi indulatává alakítani át, és pedig akaratunkkal, mert ez mindig tőlünk függ, míg ellenben az érzelmek rendszerint nem függnék tőlünk. Semmi sem egyszerűbb a világon, mint a halál arra a lélekre nézve, amely szeret... Életünknek a természetfölötti cselekedetek sorozatának kell lennie; s mikor Isten azt mondja, hogy hagyjuk abba: a halál az utolsó. Mit teszünk életünk folyamán? Dolgozunk, hogy dicsőítsük az Istent, és abban a pillanatban, melyet ő kijelölt, meghalunk, hogy ismét dicsőítsük őt.”

II.

Hiába az olvasás, hiába a jó tanács: Isten kegyelme nélkül nem fejlődik ki és nem hozza meg az üdvösség gyümölcseit a lelki élet. Isten mindnyájunk számára készen tartja a szükséges kegyelmeket; de csak akkor árasztja őket lelkünkbe teljes bőséggel, ha buzgón, állhatatosan és alázatos szívvel könyörgünk értük. A szentek azért jutottak el a tökéletesség oly magas fokára, mert sokat imádkoztak és imádságukra sok kegyelmet kaptak. P. Cassant tudta ezt, azért becsülte oly nagyra s azért gyakorolta oly rendkívül buzgón, szinte állandóan az imádságot. Erre vonatkozólag a következő gondolatokat találjuk jegyzeteiben: „Jézus Szíve éhezi és szomjazza imádságainkat, szereti, akarja, sürgeti őket és sohasem elég neki. Imádkozzatok, kérjete, keressetek és zörgesetek. A szavak szinte tódulnak Jézus ajkára, Szíve annyira óhajtja, hogy imádkozzunk hozzá. Az Evangéliumnak majdnem minden lapján visszatér erre: Szükséges imádkozni! Imádkozni kell szünet nélkül! Amint a mell belélekzi a levegőt, úgy kell a léleknek magába lélekzenie az Istent, hogy éljen. Az imádság végeztével kezdődik szeretetének nagy misztériuma.

Imádkozzunk örömben, de főképpen imádkozzunk a fájdalomban, és pedig mint Jézus: egészen a lélek agóniájáig. Milyen édes és milyen jótékony, ha az ég felől veszünk lélekzetet s életünket cseppenként Isten ölébe öntjük. Ez különben az egyetlen eszköz arra, hogy az ember el ne veszítse. És azután oly könnyű imádkozni! A szív egészen egyedül és magától megy a felé, amit szeret; s ez nemcsak hogy nem fáradság, hanem igazában szükséglet. Kétségtelen, hogy nagy nyomorúságunk belevegyül imádságainkba; de Isten mégis szeretettel fogadja őket, bárha gyengék, szegények és csak egy szárnyuk van. Csupán egyet akar: hogy szívből jöjjenek.

Végül ne feledjük el, hogy az imádság ajándéka nagy kegyelem: Jézus Szívének egyik legédesebb kegye barátaihoz. Jézus jönni fog, ha lelkünk mélyén lakást készítettünk neki...

Ó Jézusom isteni Szíve, taníts meg rá, hogy lelkem az imádságra mindig kész maradjon s szívemnek egy pillantása, melyet zsolozsma vagy munka közben rád vetek, elég legyen elnyernem mindent, amit kérek."

Ezek a jegyzetek mutatják, mennyire átértette P. József az imádság kimondhatatlan fontosságát Istenhez való teremtményi és gyermeki viszonyunkban. Az volt a törekvése, hogy — mint már láttuk — a jószándék által minden cselekedete imádsággá váljék; de ezenfelül nagyon sokat imádkozott — mint már idézett szavai sejtetik — ajkával és szívének meleg, Istenhez tapadó szeretetével.

Egy monasztikus rendnek volt tagja, melynek életében központi szerepet játszik a közös zsolozsma. Szent Benedek Szabályában (C. 43, 5.) rövid, de jellemző kifejezéssel „Isten dolgá”-nak nevezi és nem engedi, hogy annak bármit is elébe helyezzenek. Ebből megérthetjük, hogy P. Cassant imádságos életében oly fontos tényező a szent zsolozsma. „El kell jutni oda, hogy az ember a karimádságban gyönyörűségét találja, belemerüljön a zsolatárokról való elmélkedésbe és szíve szándéka szerint élvezhesse a betű kérge alatt elrejtett méznek édességét."

A közös zsolozsmázást bizonyos szertartások kísérik.

Gondolhatjuk, hogy P. József mily pontosan igyekezett őket végezni, hisz tudta, hogy legkisebb részletük istentisztelet, tehát már maga is imádság. De ezekbe a szertartásokba s rajtuk keresztül az egész zsolozsmázásba bele vitte szívét, szívének minden meleg szeretetét. „Áttüzessedett lélekkel imádkozni a zsolozsmát, hogy Istennek szolgáljak, az egész szív legyen a zsoltározásban... Nagycsütörtök 1895. Kérni Istentől, hogy behatolhassak a zsoltárok, a lamentáció-k (siralmak) érzelmeibe.” Hogy ez annál könnyebben megtörténhessék, novicius korában gondosan készült a liturgikus szövegek megértésére. „Másnapra kikeresni a breviáriumot, a nem értett szavakat... Lefordítani a himnuszokat, könyörgéseket stb.”

III.

Imádságszerető lelke azonban ezzel nem elégedett meg, hanem még annyi magánimádságot, áhítatgyakorlatot vállalt magára, hogy igazán bámulatba ejt bennünket. Elalvás előtt tizenkétszer megcsókolja a földet; ötször Jézus öt szent sebének tiszteletére ezzel a fohással: Jézusom, irgalom; hétszer a Szent Szűz hét fájdalomának tiszteletére ezzel a fohással: Máriának édes Szíve, légy menedékem. Ezután elimádkozik a rózsafüzérből egy tizedet, és pedig kiterjesztett karokkal azért, hogy Szűz Mária közbenjárására reggel egészen Jézusé legyen. Majd a három ismert búcsúfohász: Jézus, Mária, József, nektek szentelem szívemet, lelkemet stb., háromszor a Szent Bernát féle: Emlékezzél meg stb., a loretoi litánia, a tökéletes bánat fölkelte és befejezésül két rövid imádság úgy, ahogy szívéből fakadt.

De meg kell jegyeznünk, hogy mindezt nem halmozta, vagyis nem végezte így együttesen minden este; legalább is a följegyzések dátumai erre engednek következtetni.

A szóbeli imádsággal a kézi munka közben sem szünetelt. „Kézi munka alatt nem gondolok a fáradságra, nem szórakozom el, bármibe kerül is, hat Miatyánkot,

Udvözlégyet és Dicsőséget mondok Jézus iránt való szeretetből... Ha nem tudom (munka közben) a zsoldárokat imádkozni, mint citeaux-i (Cistercium) atyáink, munkám alatt hat Miatyánkot, Udvözlégyet és Dicsőséget mondok és közben az öt szent sebről elmélkedem."

Ezenkívül szokása volt a szentolvasó öt tizedét vagy belőle legalább egyet naponként elmondani; ünnepnapokon pedig az egész szent rózsafüzért a maga háromszor öt tizedével.

A sok szóbeli imádságot megmagyarázza alázatossága s a csekély önbizalom a lelki élet útjain. A szentek nagyrésze a kötelező és néhány önként vállalt magánimádságon kívül főképp a belső imádságra, vagyis az elmélkedésre és annak a misztikus imádságokig fölmenő nemeire fordította idejét s használta lelki képességeit. P. Cassant nagyon csekély véleménnyel volt e tekintetben magáról; s úgy érezte, hogy biztosabb talajon mozog, ha az Egyház szentesítette imaszövegekhez kapcsolódik érzelmeivel, hasonlóan ahhoz, mint mikor „az Isten dolgá”-ban a zsoldárok szárnyain emelkedik föl a lélek a legnagyobb magasságokba.

Attól azonban óvakodott, hogy egyoldalú túlzásba essék. „Nem imádkozni nagyon sokat, szükségem van olvasmányokra, tanulmányokra.” Viselkedését ebben is, mint mindenben, az engedelmesség szabályozza. Még novicius korából való ez a jegyzete: „Eszemben fogom tartani, hogy sokkal érdemszerűbb dolog engedelmességből aludni, mint búcsúkat nyerni.” Hogy minden buzgó-sága mellett is mennyire megőrizte lelkének szabadságát, következő feljegyzése mutatja: „Ha megfélelkezem (azaz későn ébredek fel a zsolozsmára), elviselem Jézusért, hogy nem tudtam elég hamar odaérkezni, s azt gondolom, hogy Jézus ezt az én javamért teszi, azért, hogy magával egyre jobban egyesítsen és megalázzon... Megalázással kezdeni a napot, alkalom arra, hogy szeressük Jézust."

Rendjében szabályszerűen háromnegyed órát szentelnek a belső imára: félórát reggel és negyedórát az esti zsolozsma (vesperae) után. P. Cassant buzgón vett részt ezeken az elmélkedéseken s rendszerint könyvet hasz-

nált hozzá. Ebben része lehetett említett alázatosságának, de talán még nagyobb mértékben testi gyengeségének, amely miatt nem tudott annyira úrrá lenni idegein, amennyire szeretne volna. Ő maga ezt a magyarázatot adja: „Mikor nincs nálam könyv, ha nyitva tartom szememet, szórakozott vagyok; ha pedig becsukom, akkor elalszom.” A lélek tehát kész volt, de a test erőtlen. Éppen azért mindig jobban és később szakadatlanul érzi a fáradtságot. Küzd ugyan ellene és megfeszíti minden erejét, hogy győzelmet vegyen rajta; az Úr Jézus segítségét is kéri: „Ó Jézusom, add, hogy legyőzzem a test fáradtságát, mely akadályoz az imádságban, úgyhogy nem bírom tovább: a test elszunnyad.” A kimerültséget, ha alapja a szervezet betegségében van, erős akarattal lehet ugyan ideig-óráig munkabíróvá edzeni, de utána beáll a természetes visszahatás: a test még fáradtabb lesz s a szellemi munka még nehezebben megy. P. Cassant olvasással segített magán, hogy elmélkedéseit mégis el tudja végezni. Máskor meg szentképeket használt, hogy nézésükkel összpontosítani tudja gondolatait s rajtuk keresztül elmerüljön Istenben. Hogy ezen segédeszközök felhasználása ellenére is el-elhatalmasodott rajta a lelki szárazság, azon senki nem csodálkozik, ha csak egy kis tapasztalata is van a lelki élet útjain. De ez nem csüggesztette és nyugodtan várta, míg majd megint másképp lesz; addig pedig megtette azt, ami tőle tellett: „Ha minden jó gondolatnak hijával vagyok, akkor a keresztrefeszített Jézusról elmélkedem . . . Lelkemet valamely jó gondolat foglalom el s ha nem lesz ilyen, megnyugszom Jézus akaratában.”

IV.

A katolikus lélek tudja, hogy a szentek hatalmas közbenjáróink Istennél. P. Cassant-ban nagyon élénk volt ez a hit; s hogy könnyebben és biztosabban megnyerje Istentől azokat a kegyelmeket, melyekre szüksége van, sokszor fordult bizalommal hozzájuk és kérte pártfogásukat, közbenjárásukat. Természetesnek találjuk, hogy ezek közül szívében: szeretetében és bizalmában a Bol-

dogságos Szűz foglalta el az első helyet. Mária, Jézus anyja; s ez neki elég volt. Meg volt győződve, hogy ezen legszorosabb kapcsolatnál, legbensőbb viszonynál fogva szent Fiánál mindent megnyerhet, amit anyai szeme és szíve üdvösségünkre szükségesnek lát. Mélyen átérezte azt a nagy igazságot, melyet a hívő kegyelet azzal fejez ki, hogy „könyörgő mindenhatóság”-nak nevezi őt.

Rendje még különös módon is gyarapította benne ezt a bizalmat; hisz a ciszterci rend Szűz Mária rendje olyanira, hogy minden templomát az ő tiszteletére szenteli s mindennap elimádkozza az ő kis zsolozsmáját. Szent Bernát azt hirdeti „mézes ajká”-val, hogy Isten minden kegyelmet Szűz Mária keze által ad a léleknek s azért hathatósan buzdítja fiait, hogy azt ezúton keressék. P. József hű tanítvány volt, s azért ezt a jelszava: „Mindent Mária által. Fölbredéskor fölajánlom szívemet a szeplőtelen által Jézusnak... Mindent Mária kezébe Jézus számára: Mária a mi életünk.” Sokszor ismételi ezt az elhatározását: „Mindazt a kegyelmet, melyet kérni akarok, Mária kezén keresztül juttatom el hozzá... Mindent anyám, a szeplőtelen Mária által teszek, egész napomat a Szent Szűz oltalma alá helyezem.” Beléje vetett bizalmának gyönyörű bizonyítékai a következő sorok: „Tőle kérem a titkot, hogy Jézust szeressem, magamat megszenteljem és megszerezsem azt a helyet, melyet Jézus nekem szánt, hogy őt az egész örökkévalóságon keresztül szeressem... Mindennap imádkozni fogok a Szeplőtelenhez, hogy erényekre tegyek szert s megnyerjem a felfeszített Jézus szeretetét... A szentolvasót azért, hogy Mária megnyerje számomra azt, hogy egyre jobban és jobban szeressem Jézust... Imádság a Szent Szűzhöz, hogy megértsem és szeretettel gyakoroljam a penitencia szigorát.” Mint kisgyermek, úgy akar odasimulni anyai szívéhez: „Az egyéves kisgyermek nem tud mást tenni, mint szeretni anyját és ez mindent megbocsát neki.” S tudja, hogy a Boldogságos Szűznek valóban anyai szíve van, azért bízik benne annyira, azért fordul hozzá olyan sokszor, szinte folytonosan. „Minden szabad pillanatban,

ha nem tudok mást tenni, ezt a fohászt intézem hozzá:
Máriának édes Szíve, légy menedékem!"

De nemcsak hatalmas közbenjárót lát a Szűzanyában, hanem a legeszményibb tisztán emberi példaképet is, akinek lelkében a legtökéletesebb módon rajzolódott le és vésődött bele az Isten-embernek, Jézus Krisztusnak szentsége s így a legalkalmasabb út arra, hogy az ő nyomában, szemünket az ő erényeire szegezve kövessük Jézust. P. Cassant-ot Szűz Máriának erényei közül különösen azok ragadták meg, melyek szívének mélységes alázatosságát, égő szeretetét és minden teremtett dologtól való tökéletes elszakadását mutatják. „Mária meghal — olvassuk jegyzeteiben — s tökéletesen ment a teremtett dolgokhoz való minden ragaszkodástól, fölemészti az isteni szeretet, melynek tüzeiben égni soha egy pillanatra se szűnt meg. Nyerd meg számomra, hogy én is így elszakadjak mindentől . . . Ó Mária, nyerd meg számomra azt a kegyelmet, hogy utánozzalak téged, aki szeretted a megvetést és gyalázatot.” Maga elé képzei a Szűzanya külső magatartását azzal az elhatározással, hogy ebben is követni fogja: „A Szent Szűz járás közben lesütötte szemét; így teszek én is: lesütöm szememet, hogy az égbe emelkedjem.” Máskor is, munkaközben is arra gondolt, hogy hogyan végezné azt a munkát a Szűzanya, ha őrá várna, ha az ő kötelessége volna. P. József igyekezett ugyanúgy végezni.

A szenteket szintén nagy tiszteletben részesítette, részint, mert Isten barátait látta bennük, részint pedig, mert az ő közbenjárásuktól is sokat remélt a megszentelődésnek munkájában az életszentségnek útján. „Segélyül hívom Szent Mihályt, Szent Katalint, hogy bírjam a felfeszített Jézus szeretetét, Limai Szent Rózát, hogy eljussak Krisztus kínszenvedésének megértésére, Szent Imeldát, hogy nagyobb buzgóságom legyen a szentségi Jézushoz, Szent Teréziát, hogy szeressem a szenvedéseket, Szent Józsefet, hogy megnyerjem a bensőséges lelkületet, Szent Germánát, hogy megnyerjem a Jézus iránt való szeretetet.” Természetes, hogy nagyon tisztelte rendjének dicsőséges szentjét, Szent Bernátot s még másokat, akiknek egyénisége különböző okokból nagyobb vonzóerőt

gyakorolt lelkére. Különös tisztelettel volt a szent apostolok és vértanúk iránt azért, mert — mint mondotta — életük feláldozásáig szerették Jézust. Több szent ereklényének jutott birtokába, s ezeket kis zsacskóban állandóan magánál hordozta és sírjába is magával vitte. A régi monasztikus szokásnak megfelelően szorgalmasan látogatta a templom mellékoltárait, hogy előttük az illető szentek tiszteletére ájtatoskodják. De legszívesebben időzött mégis a szentségi oltár előtt, mert ott élő valóságban találta meg magát a szentek Szentjét, édes Jézusát, kinek szent Szívétől várta mindazt, aminek megnyerésére a szentek közbenjárását kérte.

V.

Az éleltszentségnek, mely a kegyelmi élet földi betetőzése, leghatalmasabb tényezői, leggazdagabb forrásai a szentségek. A töredelem szentségében a lélek megtisztul a bűnöktől, s új kegyelmeket kap, hogy a jövőben jobban meg tudja állni helyét. Rendjének szabályai heti gyónást írtak elő. P. József azonban ezzel nem elégedett meg. A szentségi feloldozás oly békével árasztotta el lelkét s a kapott kegyelmek oly hathatósan segítették őt a bűnök és a bűnös hajlamok ellen való harcban, hogy minél gyakrabban óhajtott benne részesülni. Éppen azért már novicius korában kétszer gyónt hetenként. Később azonban, mikor pappászentelésének ideje közeledett, hetenként háromszor-négyszer is megtette; sőt élete utolsó szakában majdnem mindennap. Gyöngéd lelkiismeretét még a legkisebbnek látszó bocsánatos bűn is borzalommal töltötte el s azért kéri is Istent: „Uram, tedd, hogy inkább meghaljak, mintsem hogy szembeszálljak veled s egyetlen egy szándékos bocsánatos bűnt is kövessek el.” Isten kegyelméből, úgy látszik, sikerült is elkerülni minden olyan bűnt, melyet egészen tudatos szándékosság előzött volna meg; s ha az emberi természet gyengesége folytán néha-néha mégis megbotlott, azonnal sietett a tökéletes bánat felkeltésével tisztára mosni lelkét addig is, míg alkalma volt szentségi feloldozásban részesülni. „Jézusom —

fohászkodott — bocsáss meg, utálok bűneimet: szeretnék inkább halott lenni, mintsem hogy nemtetszésedet vontam magamra.” Hogy minők voltak ezek a bűnök, — legtöbbször csak gyarlóságok — arra egyik vallomásából következtethetünk: „Az utolsó évben megígértem, hogy szándékosan elkövetett bűn nélkül akarok élni, de nem tartottam meg ígéretemet. Sok jó tanácsot hallgattam ugyanis gyönyörködés végett, hogy magamat kielégítsem, de nem vittem át gyakorlatba. Nem feleltem meg mindazoknak a kegyelmeknek, melyekben Isten részesített; nem használtam fel a szenvedés alkalmait; hanyagságokat követtem el; nem tartottam meg jól s megszegtem a szabályokat.” A tapasztalt lelkipásztor hajlandó arra a feltevésre, hogy az itt felsorolt esetek nem is voltak igazában bűnök, hanem csak természeti gyarlóságok, melyek a szabadakarat cselekedeteinek körén kívül esnek. De mindenesetre mutatják, hogy mily éber szemmel őrködött és tökéletes bánatnak gyakori felkeltésére alkalmat szolgáltatott neki, hatalmas lendítő erővel segítették őt előre az Istennel való egyesülés útján.

Nem csodálkozhatunk, hogy ez a tiszta szív forrón vágyakozott az angyalok kenyerére: az Oltáriszentség után. De abban az időben a gyakori szentáldozásnak akadálya volt az a téves felfogás, mely a szentáldozásban nem annyira a lelki élet fejlesztésének eszközét, mint inkább az erényes élet jutalmát látta, mígnem a szentemlékü X. Pius pápa az előbbi felfogás mellett döntött s bevezette a ma szokásos és annyira üdvös gyakorlatot. P. Cassantnak szerzetbelépése után hamarosan megengedték, hogy hetenként kétszer, később ötször, végül pedig mindennap áldozhatott. Égő vágyát e tápláló mennyei eledel után mutatják jegyzetei: „Az áldozás az életem. Minden vágyam, minden gondom az lesz, hogy a szentáldozásra előkészüljek. Minden percben elő akarok készülni Jézus vételére.” S hogy miben állt ez az előkészület, azt ugyan csak jegyzeteiből tudjuk meg. „Folytonos összeszedettség, tökéletes elszakadás a földi dolgoktól... törekvés arra, hogy világosan szemléljem azt a szeretetet, melyet Jézus az Oltáriszentségben velünk szemben tanúsít. Mennyire

megalázza magát, ha meggondoljuk, hogy az ostyában elrejtözve valósággal jelen van egy darab kenyér színe alatt. Élünk szorosan egyesülve Jézussal, iparkodjunk őt nagyon szeretni; és ha megpróbáltatás ér bennünket, olybá venni, mint valami jótéteményt. Így amikor megvetnek, örülünk, Jézus kezét látjuk és boldogságunkat találjuk abban, ha neki benne tetszünk és türelemmel viseljük el." Másutt ismét: „Ne kívánjunk mást, mint Jézust, és gondoljunk mindig szeretetérzelmeire az Oltáriszent-ségben. Mindennél jobban szenved a hanyag szerzetesektől."

Ezek a gondolatai főképp a távolabbi előkészületre vonatkoznak. De jegyzeteiből megismerjük azt is, hogy minő szokott lenni közelebbi előkészülete. „Szentáldozás előtt olvasni ezeket a szavakat: Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradtak vagytok, kik szenvedtek, én könnyítetek rajtatok. Miután Isten leszállt az égből, hogy nekem adja magát, megtagadjam tőle azt, hogy egy lépést tegyek feléje? Ó Jézusom, milyen jó vagy, hogy magadat adod nekem, aki oly nyomorult és bűnökkel terhelt ember vagyok! Akarod, hogy szívembe fogadjalak, bármily szegény is az, mert tudod, hogy aki téged vesz, az az életet veszi és te engem éltetni akarsz. Köszönöm, Istenem, és neked is, Mária, azt a kegyességet, hogy fiadat, Jézust nekem akarod adni." S mikor már magához vette édes Üdvözítőjét, akkor „Hálaadás a Szent Szűz vagy Szent Szív oltára előtt; oly becses idő!" Csak azt sajnálja, hogy néha nincs ideje hosszabb ideig elmerülni a hálaadásban. Azokon a napokon pedig, mikor bár jelen volt a szent-misé, de nem áldozhatott, lelkének éhségét lelkiáldozással igyekezett enyhíteni, melyet így ír le: „Az oltár lábánál tartózkodni, szívben és lélekben keresztalakúan kiterjesztett karokkal. Elképzelni, hogy szentmise alatt egy angyal áldoztat meg. Szívemre szorítani Jézust. Tökéletes bánat."

Hogy minő szeretettel s buzgósággal egyesült Jézusával akkor, amikor mint pap naponként megújíthatta az oltáron a Kálvária áldozatát, könnyen elképzelhetjük. Azaz nem is olyan könnyen; mert egy ilyen lélek mélysé-

geibe igazán csak Isten szeme láthat s értheti meg azt, ami benne végbemegy. De mégis megsejthetünk valamit abból a nyilatkozatából, melyet — mint már láttuk — betegsége elhatalmasodásának idején tett: „Ha majd nem tudok többé szentmisét mondani, Jézus Szíve elvehet ebből a világból, mert nem lesz többé, ami a földhöz kötne.” S szakadatlanul, hősies erőfeszítéssel törekedett arra, hogy lelkét minél méltóbbá tegye Jézusához: „Mint Szent Bernát, én is lelkemre gondolok mindenekelőtt s úgy őrzöm, mintha Jézus vérének egy cseppje volna törékeny edényben.”

A Szentlélek hathatós vezetése alatt.

A természetfölötti élet alapja a megszentelő kegyelem, mely lelkünket bekapcsolja Krisztusba s ezáltal lehetővé teszi, hogy belőle táplálkozva az ő életét élje s Istennek tetsző és az örök életre érdemes cselekedeteket tudjon végbevinni. Az Üdvözítő azt mondotta: „Miként a szőlővessző nem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn: úgy ti sem, ha énbennem nem maradtok.” (Ján. 15, 4.) A segítő kegyelem pedig indítást és erőt ad arra, hogy ez a belső lehetőség ténylegessé váljék s a megszentelő kegyelemmel együtt belénk öntött erények egyre jobban és jobban kibontakozzanak.

A kegyelemnek ez a működése azonban eleinte egészen a természetes emberi szabadakarat és erőfeszítés leple alá rejtőzik s nem enged látni semmit természetfölötti jellegéből; nem a tapasztalat, átérzés, hanem egyedül a hit tanít meg bennünket erre az igazságra. Mikor azonban a lelki élet útja meredekebbé kezd válni és szokatlanul nagy nehézségek, akadályok tornyosulnak elébe s egyre hősiesebb áldozatokat kíván tőlünk, a rendes kegyelmi segítségék nem adják meg mindazt a támogatást, melyre szükségünk volna, hogy folyton előbbre haladhassunk, a meglátott magasságokba emelkedhessünk. De a következetesen állhatatos lelket Isten nem hagyja magára, hanem teljesítő képességét hathatósabb beavatkozásával jelentékenyen feljebb fokozza annál,

amit a közönséges kegyelmek segítségével megbirna. S ha ezen utóbbiak működését lágy szellőhöz hasonlítjuk, a mondott erősebb felső hatás olyan, mint a szélvész, mely nemcsak mozgatja, hanem szinte ragadja a lelket Isten felé. Hogy azonban ez megtörténhessék, szükséges, hogy a lélek figyelmes, fogékony és hajlékony legyen ezekkel a hevesebb ráhatásokkal szemben, kitáruljon előttük s szinte passzív módon egészen átengedje magát irányításuknak. Azt a különleges minősítést, képességet, mely mindezt lehetővé teszi, a Szentlélek ajándékai adják meg a léleknek.

Ezek az ajándékok azonban nem egyszerűen átmeneti indítások, melyeket Isten szükségünk szerint, pillanatról-pillanatra ad, hanem állandó készségek s egyben hatalmas, nélkülözhetetlen energiák életszentségünk munkálásában. Az olyan lélekben, mely így a Szentlélek ajándékainak hatása alatt áll, mindig erősen izzik a szeretet tüze, mely egymásután emészti fel benne a földiességnek minden maradványát; olyan tettekre hevíti őt szinte ösztönyszerűen, — ha ugyan szabad e szót a természetfölötti életre alkalmazni — tehát hosszas fontolgatás nélkül, melyek a végrehajtásukban megnyilatkozó készséggel, gyorsasággal és eredménnyel csodálatba ejtenek bennünket. Éspedig annál nagyobb csodálatba, minél nagyobb távolságot állapíthatunk meg az illető lélek természetes adottságai és istenszeretetből származó cselekedetei között.

P. Cassant József élete ebből a szempontból különösen tanulságos, mert benne szinte kézzelfogható annak az isteni erőnek működése, melyet a Szentlélek hét ajándéka jelent, s amely egy testileg gyenge, szellemileg egyszerű lelket egészen önmaga fölé emelt, s szakadatlan áldozatoknak, legkülönbözőbb erényeknek hősie cselekedeteire képesített. Tekintsük sorban ezeket az ajándékokat úgy, ahogy P. Cassant József életében megnyilatkoztak. Ami lelkiiségében először szembetűnik, az

a) a tudomány ajándéka.

Élete már kolostorba lépése előtt egészen az örökkévalók felé irányult. Alig volt alkalmá, hogy a világot a maga szépségeivel, örömeivel, de egyúttal veszélyeivel

is megismerje és már menekült, elfordult tőle. A nélkül, hogy keserű csalódásokra lett volna szüksége, hogy kiábránduljon mindabból, ami véges, ami földi, valami csodálatos belső világosságban tisztán meglátta ezeknek semmiségét. Istent akarta, Istent kereste, és pedig kizárólag. „Nincs semmi, ami kielégíthetne, mint egyedül Jézus” — olvassuk jegyzeteiben. Erre az igazi értékelésre csakis a Szentlélek taníthatta meg és vezethette rá azzal a mennyei tudománnyal, melyet emberi szavak nélkül ő önt a lélekbe. Ez a Lélek értette meg vele azoknak az erényeknek szépségét, melyek oly szöges ellentétben állanak a világ felfogásával, becsülésével, hogy a közönséges lelkek szinte futnak tőlük. Azért írhatta: „Megelégedettnék lenni, ha az egész életen át megaláznak Krisztusért. Örülni, ha gyalázat ér, ha minden testvér alá helyeznek s a legostobábbnak tartanak. Nem óhajtok mást, mint megvetést és szívesen, sőt hálával és szeretettel hajlok meg mindaz előtt, ami kellemetlent az isteni Gondviselés rám bocsát.” A fájdalomban az emberek nagy része csak azt látja, ami a természetnek nehéz, de nem látja az áldást, mely belőle fakad. Azért egyedüli törekvése, hogy tőle szabaduljon. Nem így P. Cassant: „A keresztt — írja — alapja mindenféle kegyelemnek.” Nem elégszik meg azzal, hogy türelemmel viseli, hanem szereti is: „Egyedüli élvezet a kereszt. Fogadjuk örömmel a szenvedéseket, amelyek bennünket érnek.” Meggyőződése, hogy a tökéletesség útja a lemondás; azért így imádkozik: „Jézus Szívének keresztje tanítson meg engem a szentség legfölségesebb titkaira, ragadjon magával az áldozat útjain, hogy meghaljak magamnak, Jézus szeretetéből éljek, elszakadjak mindentől, egyre jobban és jobban szeressem Jézust és mindent ő érte tegyek, várva a halál boldog napját.”

Az anyagiasság gondolkozású ember az időt a szerint becsüli, hogy mennyi földi haszonnal vagy élvezettel jár. P. Józsefet azonban a tudomány ajándéka megtanította rá, hogy az időt tisztán az örökkévalóság szemszögéből nézze, e szerint ítélje meg értékét. Azért ezt üzeni övéinek: „Tegyük azt az elhatározást, hogy fölhasználjuk az élet idejét, mely hasonló a tovasiető folyóhoz, a legkisebb

szellőtől szétszórt füsthöz, a villámhoz, mely meghasítja a felhőt és eltűnik; — azonban szükséges, hogy ezt a kevés időt jól felhasználjuk." S hogy miért? Azt megértjük abból a gondolatából, melyet emlékeztetőül a maga számára feljegyzett: „Minden másodperc a szeretet örökévalóságát szerzi meg.”

A szentekben bámuljuk a lelkiismeretnek azt az érzékenységet, mely visszariaszt a legkisebb bűntől is, mert benne Isten megbántását látta. A közönséges lélek szinte értelmetlenül áll velük szemben, mikor apró-cseprő botlásaikért a világ legbűnösebb emberének tartják magukat, a bűnbánat keserű könnyeivel és súlyos vezeklésekkel törekszenek lelküket megtisztítani. Így érzett P. Cassant is: „A legnagyobb bűnös vagyok, — írja — akinek Isten annyi kegyelmet adott és én visszaélek velük... Látom, hogy megbántom Jézust, és nem tudok megjavulni.” Legálább ő azt hiszi magáról s azért kéri Istentől folyton a bűnbánat kegyelmét: „Istenem, tisztítsd meg lelkemet minden bűntől; irántad való szeretetből útalom őket. Szent Magdolna, nyerd meg számomra a könnyek ajándékát s tedd, hogy bűnbánatot érezzek hibáimon.” S hogy miért fáj neki annyira még a legkisebb hiba, bűn is, melyet magában észlelt, megmagyarázza az a meggyőződése, hogy „az, ami magában véve csak tökéletlenség, gyakran töviseként szúrja Jézus fejét”. S ha már ennyire félt a bocsánatos bűnöktől, sőt még a tökéletlenségektől is, nem csodálhatjuk, hogy a halálos bűn gondolatára, lehetőségére valósággal megrémült: „Inkább meghalni, — írja — igen, inkább százszor elhagyni a földet, mint akárcsak egy pillanatra szentségtörőnek lenni.”

Amint az eddigiekből láthatjuk, P. Cassant lelkiiségében a szeretet játssza a főszerepet: a szeretet Isten, az ő édes Jézusa iránt ösztönzi őt szakadatlanul, hogy érte lemondjon mindarról, amit a világ neki nyújthatna, s kerülje a bűnt, mely őt Istentől örökre elszakíthatná. Ennek a szeretetnek s a hatása alatt kisarjadó erényeknek gyökere s együttal táplálója

b) a jámborság vagy gyermeki érzület ajándéka.

Egy alkalommal így imádkozik: „Jézusom, nem kétel-

kedem hatalmadban; tedd, hogy ne kételkedjem szeretetemben sem." Bármennyire tele volt is a szíve ezzel a szent érzéssel, mégis szükségesnek látta, hogy állhatatos imádsággal kérje; helyesebben azért volt vele annyira tele, mert szakadatlan, buzgó és bizakodó imádságban kérte. A bűntudat, mint láttuk, erős volt benne; de sohase tudta elnyomni, megbénítani azt a gyermeki bizalmat, melyet egy végtelenül szerető mennyei Atyában való hit támasztott és tett rendületlenül szilárdvá lelkében. Olvasuk csak, hogy olvad fel a legtökéletesebb harmóniába ez a két annyira ellentétesnek látszó érzése. 1901-ben a Szent Szív ünnepén így imádkozott:

„Nem bírok eltölteni egy órát a nélkül, hogy Istent meg ne bántanám. Érzem, hogy életem a hibák, hűtlenségek szövődéke. Nincs más menedékem, mint hogy magamat Isten karjaiba vessem, és minden nyomorúságomat, mely nagyobb, mintsem hogy fel tudnám fogni, a végtelen Jóság lábaihoz rakjam. A Szent Szív lesz oltalmam és reménységem. Ez irgalomnak és kegyelemnek mélysége, én pedig nyomorúság halmaza vagyok. Ez tehát új ok arra, hogy mindig mindent reméljek, in spem contra spem (reménységgel a remény ellenére, Szent Pál; Róm. 4, 18.). Tudom, hogy mindig megbántom és tudom azt is, hogy ő mindig szeret engem; igen, igen. Küzdelem folyik az én gonosz szívem és Jézus imádandó Szíve között; egyik részen az én ijesztő nyomorúságom, másik részen Jézus Szívének végtelen irgalmassága. Érzem, hogy a legyőzött én leszek." Ez a határtalan bizalom a gyermek tökéletes bizodalma, akit nem csüggeszt el sok-sok gyarlósága, mert mélyen átérzi az Úr szavát s benne az ő minden fogalmat meghaladó szeretetét: „Hát megfélekedezhetik-e gyermekéről az asszony, hogy ne könyörüljön méhe fián? De még ha az meg is feledkezne, én akkor sem feledkezni meg rólad." (Izaiás 49, 15.) Ez a bizalom adja ajkára a megható szavakat: „Te bűnösöket keresel; ímé én teljes egészen a tied. Nagy bűnös vagyok, az, akit Jézus és Mária keres."

Ez a bizalom önt bele bátorságot, hogy így imádkozzék: „Az imádság a kegyelmek nagy csatornája. Az imád-

ságnak két irányú mozgása van: érezni nyomorúságot és érezni Jézus jóságát. Olyan két irányú mozgás, mint amikor ki- és belélelkzünk." De bármilyen bizalommal imádkozunk is, nem szabad megfélemlenünk a neki mint Atyánknak s egyúttal Urunknak kijáró tiszteletéről sem. „Világosan megmondottad: kérjétek és meghallgatlak benneteket. A te szavaidba vetett bizalommal jövök, hogy imádkozzam hozzád... Aki Isten jóságában kételkedik, az biztos lehet a felől, hogy nem talál meghallgatásra. Isten kegyelmeit annak a bizalomnak arányában adja, amellyel valaki kéri őket. Csak úgy fölültesen imádkozni és mégis azt akarni, hogy Isten azonnal meghallgasson bennünket, a tisztelet hiányára vall vele szemben." A meghallgatás módját, idejét teljesen Istenre bízva: „Ha késlekedel, hogy kielégítsed vágyaimat, ebből nem vonom le elhamarkodva azt a következtetést, hogy visszautasítás ért részedről. Szándékozom úgy tekinteni mindent, mint annak a gyöngédségednek tanúbizonyságát, amely megfelel bizodalmanak."

Mennyi gyermeki érzés, mekkora szerető odaadás nyilatkozik meg mindezekben a szavakban! Az élményszerűségnek mily megragadó igazsága és mélysége tárul elénk abban az egyszerű, néha gyarló fogalmazásban, ha benne szívünkkel elmélyedünk! Csak két idézetet lássunk még, hogy a kép teljes legyen. „Jézus Szíve erősen és édesen vonz magához. Megfelelni azzal, hogy az ember egész szívét vigye neki, egész örvendező és mindenre kész szívét." S hogy ő ilyen szívet nyújtott Jézusának, mutatja élete s tanúsítják ezek a szavai: „Istenem, neked adom most magamat teljes egészen. Elfogadok mindent, hogy egyedül Jézust szeressem hátralevő életem minden napján. Mondd, hogy mit kívánsz tőlem: kész vagyok megtenni."

c) Az erősség ajándéka bátorságot ad az embernek, hogy Istenért nagy dolgokra vállalkozzék munkában, önmegtagadásban s mindennemű keresztnek türelmes, készséges hordozásában. A fiatal Cassant József már akkor részesült ebben a természetfölötti segítségben, mikor belépett egy olyan szerzetbe, melynek szigorúsága

ugyancsak próbára teszi az embernek a közönséges kegyelem által támogatott testi-lelki teherbíró képességét. De ő ezzel még nem elégedett meg, a már eredetileg is gyenge s hamarosan súlyos kórtól is kikezdett szervezeteiben a legkeményebb s önmagával szemben szinte könyörtelen önmegtagadásokat végezte. Az a szellemi munka is, melyet tanulmányai végzésében gyenge tehetsége miatt ki kellett fejtenie, mint láttuk, oly megérőltetésébe, áldozatába került, hogy a magára hagyott emberi természet talán össze is roskadt volna alatta. S ha még hozzávesszük a félreértést, sőt itt-ott méltatlan bánásmódot, azt kell mondanunk, hogy élete a kereszt-hordozó és keresztrefeszített Jézusnak megállás, pihenés nélkül való hősie követése volt. Sőt valósággal szerelmese volt a keresztnek: „Kérni Istent, hogy legyen mindig szívem közepén, hogy az ütések alatt meg ne inogjak és hogy a kereszttel megajándékozva részesítsen az ő türelmében és isteni szeretetében, amely oly értékessé teszi a megpróbáltatásokat.”

Persze nem szabad azt gondolnunk, hogy e mellett ne érezte volna nagyon a természet gyengeségét, ösztönös lázongását. Volt alkalmunk ezt látni akkor, mikor az önmagával való küzdelmeiről s a velük kapcsolatban jelentkező pillanatnyi csüggedésről volt szó. De haladéktalanul össze tudta magát szedni s alázatosan égre szegezett szemmel ment előre a megkezdett úton. Mikor a tanulóteremben megalázásban volt része, ezt a szent elhatározást vetette papírra: „Először Jézus Szívéhez imádkozni, s azután elviselni mindent, de sohase csüggedni... Megismételt ütésekkel kopogtatni Jézus Szívének ajtaján; s minél inkább el akarnak csüggeszteni bennünket, annál inkább neki kell bátorodnunk.” A küzdelem évekig tartott. Más ember talán felhagy vele, hogy úgymint hiába; de ő nem engedett s végre is győzelmet aratott minden nehézségen. „Meg kell nyernem azt az erőt, mely bátorságot ad, hogy a nehézségek soha le ne verjenek... Meg kell nyernem azt az erőt is, hogy ellenálljak annak, ami akár a tanulmányok, akár a lelkiismeret szempontjából el akarna csüggeszteni.” S amikor attól kellett tartania, hogy fel-

szentelése nem történik meg, így bátorítja magát: „Igen, ha bárki is el akarna csüggeszteni, enyém a Te Szíved, mely azt kívánja, hogy bizalommal menjünk hozzá... A te Szíved érvei, Jézusom, többet érnek, mint az embereké.” S amint a következmények megmutatták, Jézus Szíve elhárított az oltárhoz vezető útvjáról minden akadályt; de ezt az utat mindvégig verítékével: lelkének a törhetetlen erőfeszítések között hullatott verítékével öntözte meg.

Nagy dolgokra vállalkozni s ebben türelemmel kitartani, éspedig éveken át — már maga olyan erény, mely teljes tiszteletünket érdemli meg; de ez a tisztelet bámulattá fokozódik, ha azt látjuk, hogy a megpróbáltatások terhe alatt görnyedő lélek még örvendezni, énekelni is tud. Ha boldognak érzi magát a szenvedések között s „egyre megelégedettebb, boldogabb”. Ilyen volt P. Cassant József. Hosszú keresztútján soha egy panaszszó nem hagyta el ajkát; ellenkezőleg: csak hála élt szívében Isten iránt, ki őt annyi kegyelemmel s köztük a szenvedés nagy-nagy kegyelmével ajándékozta meg. A szeretet művelte ezt, mely szívét egészen eltöltötte: „A szeretet bátorságot ad, hogy jól végezzünk minden dolgot s azt okozza, hogy örömet találjunk s érdemet szerezünk mindabban, amit teszünk. Nincs semmi, ami oly nehéz volna, hogy szeretettel célt ne érnénk; mert a szeretet azt eredményezi, hogy nem érezzük a fáradtságot vagy szeretjük.” Szent Ágoston mondása ez az utóbbi; de érezzük, hogy mennyire egyénien igaz P. Cassant életében is.

Hallgassuk végül azokat a szavait, melyeket agóniájában, elhaló hangon rendtársaihoz intézett: „A halállal szemben fáj, hogy nem értem el azt a tökéletességet, melyre eljutottak azok a szentek, kiknek ereklyéit hordom, különösen, hogy nem onthattam véretem Jézus szeretetéért, mint közülük többen... A szenvedés jó, egyesít Jézussal... Köszönöm a jószágos Jézusnak, hogy megadta még ezt a napot, hogy szenvedéssel megszenteljem... Ne szerezzenek számomra enyhülést, elhagyhatják, a szenvedések jók! Ha Jézus jónak látja, hogy még löbbit szenvedjek, amint ő akarja! Ha enyhülést kívánnak

szerezni, beszéljenek nekem a jó Istenről. Ha panaszkodom, nem utasítom vissza a keresztet: csak ez erősebb, mint én." S mikor azt kérdezték tőle, hogy kész-e még tovább szenvedni Jézusért, így válaszolt: „Ígen, amint ő akarja, csak sohase legyek tőle elszakadva." S szerető szíve másnap megszűnt dobogni.

d) *A tanács ajándéka* kiegészítője, tökéletesítője az okosság sarkerényének. Ahol ez habozik, ott eligazít bennünket a tanács ajándéka, amennyiben megtanít bennünket arra, hogy mikép érhetjük el a célt legbiztosabban, mit kell tennünk és mit kell kerülnünk ennek a célnak elérésére.

P. Cassant a tudomány ajándékának világánál megértette a földi dolgok relatív értékét s önmagukban való semmisségét. Már az okosság is azt parancsolta, hogy az örökkévalókat ezeknél többre becsülje, buzgóbban keresse. A tanács ajándéka azután ezt az okosságot oda tökéletesítette, hogy a földi javakról — a legtágabb értelemben véve ezt a fogalmat — teljesen lemondjon s helyettük egész lelkéből Istent és a benne való örök boldogságot keresse. Azért lépett be egy olyan szerzetbe, ahol az erre vezető utat legegyszerűsebbnek s az eszközöket legcélravezetőbbnek látta. Önmegtagadás, penitencia: elszakadás a földtől; s az imádság: a lélek ég felé szárnyalása. S mindez azoknak ellenőrzése alatt, akiknek az engedelmesség fogadalma vagy erénye kapcsán alá volt rendelve. „Ha az, aki engem vezet, hiányozni fog, ahhoz tartom magamat, amiről azt hiszem, hogy az ő gondolata, és minden vele ellentétes gondolatot mint kísértést visszautasítok."

Hogy azonban a követendő elveket önmagukban is milyen tisztán látta, nyilvánvalóvá teszik jegyzetei: „Nem szabad kimeríteni minden erőnket, hogy jobban teljesíthessük Isten akaratát; tegyük meg azt, amit tudunk a nélkül, hogy túlságosan kifárasztanók magunkat. Előkészülök (a papságra), de nem ölöm meg magamat; egy holtat nem lehet felszentelni. Erénygyakorlat, ha az ember tapintatosan megadja a szükséges gondozást egészségének azzal a szándékkal, hogy jobban szolgáljon

Istennek . . .” De nagyon vigyáz arra, hogy a természetfeletti bölcsesség helyébe valahogy be ne furakodjék a testi okosság, amely annyira vigyáz az egészségre, hogy miatta lehetetlenné válik a léleknek magasabbra szárnyalása: „Ne különködjünk azzal, hogy haszontalan gondot fordítunk testünkre; a szentek nem jutottak volna arra a dicsőségre, mellyel bírnak, ha nagyon gondozták volna egészségüket.” Azt a kíméletet tehát, mellyel meggyőződése szerint testi egészségének tartozik, nem úgy akarja gyakorolni, hogy miatta a lélek magasabb törekvései talán szárnyuk szegetten a földön kússzanak; hanem csak azt akarja elérni vele, hogy ne tegye magát képtelenné kötelességei teljesítésére: „A penitenciának nem szabad megakadályoznia azt, hogy az ember jól végezze állapotbeli kötelességeit.” S az ő önmegtágadásait, vezekléseit csak akkor értjük meg igazán, ha a szentek álláspontjára helyezkedünk, ha beleéljük magunkat az ő pszichológiájukba, melynek megalkuvás nélküli jelszava: „Mindent a lélekért, mindent Isten dicsőségére — az ő akarata szerint.” S ez az „isteni akarat” P. József szerint eléggé megnyilatkozott abban, hogy mindazt, amit tett, alávetette lelkivezetője ítéletének s az ő engedélyétől való feltétlen függésben tette, másrészt pedig abban a tényben, hogy bár önsanyargatásai a kegyelemtől támogatott közönséges emberi erőt jóval felülmúlták, mégsem szolgáltak neki akadályul állapotbeli kötelességeinek teljesítésében.

e) *A félelem ajándéka* nagy segítségére volt mindig a szenteknek, hogy a hiúság meg ne kísértse s a kevélység földre ne terítse őket, ha azokat a gyümölcsöket látják, melyeket az isteni kegyelem bennük nap-nap után létrehoz s egyre jobban kiérlelt. A Szentléleknek azért van rá gondja, hogy mindig világosabban megismerjék a maguk gyengeségét s ezzel kapcsolatban azt a veszélyt, melyben állandóan forognak üdvösségük tekintetében. Ez a félelem ott élt P. József lelkében is, s azért minden este így imádkozott: „Istenem, őrizz meg kegyelmedben s óvj meg minden bűntől.” Gyakori fohásza: „Mi Atyánk, üdvözöllek” — éspedig azzal a szándékkal, hogy „meg-

nyerje Istentől Szűz Mária által a végső állhatatosságot.”

Ennek az üdvös félelemnek egyik megnyilatkozása volt az az aggályosság, mely jóformán egész szerzeteséletén át elkísérte. Szóltunk már róla élete folyamával kapcsolatban s törekedtünk ennek a lelkiállapotnak magyarázatot adni. S amit ott mondtunk, azt itt kiegészíthetjük azzal, hogy ami benne természetes volt, azt a Szentlélek felhasználta arra a természetfeletti célra, melyre a félelem ajándékát szokta a lelkeknek adni. Tudjuk, hogy ez nem ritka eset a szentek életében sem.

Az aggályosság azonban veszélyessé is válhatik, ha hiányzik a megfelelő lelkivezető, aki a fölzaklatott lelket megnyugtatja s a túlságos félelem eloszlására a gyermeki szeretet és bizalom érzelmeit ébreszti fel és táplálja benne. Szerencsére P. József mellett ott állt lelkiatyja, Dom Malet, aki bölcs tapintatával oszlatgatta aggályait s vezette a szeretetből származó önmegtagadásnak, test-sanyargatásnak s imádságos életnek útján. P. Cassant mindenben híven követte mesterének, atyjának utasításait: „Ha valamely gondolat vonul át lelkemen s akaratom ellenére ott marad, nem vagyok érte felelős. Hogy bűnné váljon s kötelezve legyen meggyónni, ahhoz szükséges, hogy önként időzzem nála és komolyan akarjam. Elűzőm magamtól az ilyen gondolatot s figyelmemet más dologra fordítom: Istenre, a Szent Szűzre.” Néha feltámad benne a félelem, hogy gyónásaiból hiányzott a bánat; de lelkiatyjának szavára visszatér lelkének megzavart békéje: „Határtalan bizalom. Nem tudnék többet tenni a bánatért; következésképpen teljes ráhagyatkozás az isteni irgalomra. A bizalom egy hatalmas indulatával az egész multat belevetem az irgalom óceánjába.”

A szenteket is sokszor elfogta a rettegés, ha a halálra és az ítéletre gondoltak, mely egész örökkévalóságukról dönteni fog. Ez az érzés P. Józsefnél is jelentkezett, de a bölcs lelkivezető oly tanácsokkal szolgált neki, melyek megnyugtatták. 1896 szeptember 16-án ezt jegyezte fel: „Megmondtam atyámnak, hogy a szentáldozás után a halálra gondolva csüggedés fogott el. De ő azt mondta, nem szabad elcsüggednem, hanem ellenkezőleg nagy bi-

zalommal kell lennem a jó Istenhez. Ezért már most ezt mondjam Jézusnak: „Ő Jézusom, már most, amikor még egészséges vagyok felajánlom neked utolsó pillanataimat és bár nincs semmi érdemem és nem is tudom, hogy lesz-e, magamat neked ajánlom fel. Már most — nem tudván, hogy akkor képes leszek-e rá — kérem tőled, hogy akkor szorosan egyesülve legyek veled; és jóllehet tudom, hogy nagyon tökéletlen vagyok, nagy a bizodalمام, hogy meg fogsz segíteni. Ha ilyen érzelmeket keltek fel magamban életem folyamán, meglesznek azok halálom óráján is. Egész természetesen jelentkeznek majd, ha gyakran, életem minden napján felkeltem őket, és így jó halállal halok meg.” Nagy megnyugvására szolgál, hogy lelkiatyja vállalja érte Isten előtt a felelősséget. Azért ezt írja: „Erősítsd meg Jézusom (a köztem és) lelkiatyám között létrejött szerződést. Vállalta, hogy ő felel értem; s hogy engedelmeskedjem neki, követni fogom tanácsait. Tanácsai végérvényesek és úgy tekintem őket, mintha Te tőled származnának.”

A jóságos lelkiatyja mindent megtett, hogy az Istentől rá bízott lelket minden módon előresegítse a tökéletesség útján. Felszenteléséig évenként tíz szentmisét mondott érte; sőt 1900 karácsonyán miséje közben a korpáléja alá tette P. Cassant egy imádságát, melyben az alszerpapság után való forró vágyának teljesülését kérte gyermekded bizalommal a kis Jézustól. Nem csoda tehát, hogy annyira ragaszkodott hozzá és félt elvesztésétől, mint azt már másutt is láttuk. „Megadtad neki Jézusom a hatalmat, hogy aggályaimtól megszabadítson, s már pusztá jelenléte gyakran elég volt, hogy békémet megőrizzem.” Azért kéri is Istent, hogy előbb meghalhasson, mint lelkiatyja; mert attól fél, hogy magára maradva erőt vesznek rajta az aggályok. Az a tanulékonyság, készséges engedelmesség azonban, melyet lelkivezetőjével szemben tanúsított, nemcsak hogy megóvta őt a lelki összeroppánástól, hanem inkább arra segítette rá, hogy egyre jobban megtisztuljon, egyre tökéletesebben elszakadjon önmagától és határtalan bizalommal vesse magát s minden nehézségét Jézus szentséges Szívébe. „Ő Jézusom, — így imád-

kozik — meríts el Szívedbe olymódon, hogy érzéketlen legyek minden eseménnyel szemben. Ó Jézus Szíve, tedd, hogy lelkiatyám tanácsaihoz tudjam tartani magamat, hogy állhatatos maradjak Szívedben, hogy a jóságodba vetett bizalom uralkodjék bennem mindenkor. Minél jobban múlik az élet, minél inkább közeledik a halál, annál nagyobbnak kell lennie ennek a bizalomnak.” Lelkének egéről mindjobban és jobban eltűnnek a felhők s életének utolsó szakát a majdnem szakadatlan béke aranyozza be. „Jézus, a mi barátunk az, aki ítélni fog bennünket; s miután annyi kegyelemben részesített bennünket, boldogságát fogja helyezni abba, hogy még jobban elhalmozzon velük, s a legutóbbiak lesznek a legjobbak. A halál a galamb repülése, mely megszabadulva fogságának kötelékeitől, szárnyra kel és elvesz a magányban.”

f) Az értelem ajándéka nagy világosság, mely arra képesít, hogy a hit igazságaiba mélyen behatoljunk, sokkal mélyebben és tisztábban, mint ahogy őket a rendes kegyelemtől támogatott eszünk fel fogni tudná. Isten minden ajándékával szabad, tehát ezzel is. Vannak szentek, akiket egész rendkívüli módon halmozott el vele, úgy hogy a legmagasztosabb hittitkokról egész világosan, szabatosan tudtak beszélni (pl. Baylon Szent Paskál), jöllehet, elméletileg sohase vagy csak alig foglalkoztak velük. Másokat pedig oly mértékben részesített benne, aminő mértékben szükséges vagy kívánatos volt ahhoz, hogy lelki életük erősen s kitéphetetlenül bocsáthassa gyökérszálaikat Istenbe, az isteni igazságokba s bőséges táplálékot meríthessen belőlük a maguk megszentelésére. Azokkal szemben, akiknek nem volt hivatásuk, hogy másokat is megvilágosítsanak, Isten, aki semmit se tesz fölöslegesen, ez utóbbi módon szokott eljárni. Ezek közé a lelkek közé tartozott P. Cassant is. Egy tisztán kontemplatív rendnek tagja volt, kire súlyos betegsége és egészen rövid papi élete miatt még az a feladat se várt, hogy szavaival mások lelkében, akár csak a monostor falain belül is, mélyítse a hitet és növelje a szeretetet Isten és az örök-kévalók iránt. Egyedül a maga számára kapta tehát a Szentléleknek ezt az ajándékát, mely éppen azért nem volt

sokoldalú, hanem a lényegesre, a neki szükségesre szorított, nevezetesen Jézusnak és a kegyelemnek központi jelentőségére a lelki életben, a szentség útján. Világosan mutatják ezt azok a rövid gondolatok, — sokszor fohászok alakjába öltözve — melyeket erre vonatkozólag feljegyzéseiben találunk. A Szent Ferenc-féle „*En Istenem és mindenem*” az ő lelkében ezt az alakot ölti: „*Jézusom és mindenem*”. A fohász gondolati tartalma ugyanaz, de a krisztocentrikus lelkület, mely P. Cassantnál lobogott, mégis egyéni szint ad neki, mely egész belső világára és egész külső életére ráüti bélyegét. Még a Szentlelket is Jézustól kéri: „*Adja meg nekem a Szentlelket!*”

Jézus — a megtestesült és értünk kínhalált szenvedett Jézus — Istennek legnagyobb s minden mást magában foglaló ajándéka. „*Ő (Isten), aki tulajdon Fiát... odaadta értünk, mindnyájunkért: miért ne ajándékozna vele együtt mindent nekünk*” (Róm. 8, 32.) — írja Szent Pál. Azért P. Cassant mindent tőle vár, mindent általa remél. „*Nem tudok tenni semmit Jézus kegyelme nélkül*” vallja hittel, alázatosan. Érdemtelenségének tudatában csak öbenne bízik: „*Istenem, számtalan vétségem kiengesztelésére felajánlom neked isteni Fiadnak végtelen érdemeit.*” Nem elégszik meg azzal, hogy csak az üdvösségre szükséges kegyelmeket kérje tőle, hanem többért, jobbért esedezik hozzá: „*Ó Jézusom, add nekem a szentek lelkét!*” S mert tudja, hogy az imádság a nagy és biztos eszköz minden kegyelem megnyerésére, ezt is tőle kéri: „*Taníts meg a módra, hogy a Te akaratod szerint imádkozzam és úgy, ahogy Neked a legkedvesebb.*” A meghallgatásnak egyik feltétele a bizalom aziránt, hogy Isten meghallgat. De maga ez a bizalom és még inkább gyarapodása a kegyelem műve, s érte így imádkozik: „*Ó Jézusom, egész bizalommal jövők Hozzád, de adj nekem olyan igazi bizalmat, melyet nem zavar meg semmi félelem, hogy nem kapom meg. Ó Jézusom, ... adj nekem olyan bizalmat, minővel Neked tartozom.*”

Jézus az, aki bennünk a szeretet vágyát felkelti; s ugyancsak ő az, aki e vágy teljesülését megadja: „*Ó Jézusom, gyullaszd fel szívemben a vágyat, hogy szeresse-*

lek . . . Jézusom, növeld ezt a vágyat . . . Tedd, ó Jézusom, hogy szeresselek!" Meg van győződve, hogy minden jócselekedetének és belőle származó minden érdemének forrása Jézus: „Mindazt a jót, amit ér, Jézus kezéből veszem és azt mondom: Nem én vagyok az, aki ezt a jót cselekedte, hanem Jézus . . . Mikor valamit meg tudok tenni, azt gondolom és hiszem, hogy nem én tettem ezt a dolgot, hanem Jézus tette bennem." S ugyancsak: „Engedd Jézusom, hogy mindig a te szeretetedért éljek, hogy minden pillanatban új érdemeket szerezzek a mennyország számára; s minthogy az érdemek a felkészültségtől függenek, add meg nekem azt a felkészültséget, melyre szükségem van, hogy a lehető legtöbbször tegyek szert." Hogy mennyire meg volt győződve a saját tehetetlenségéről, mutatják ezek a szavai: „Mikor úgy tetszik, hogy valami előhaladást teszek, azt gondolom, hogy akkor teszek legkevesebbet" — t. i. én, magamtól, Krisztus kegyelme nélkül. Elve: „úgy gondolkodni, mint Jézus." S minthogy Jézus a kereszttel vitte végbe váltságunk művét s szerezte meg számunkra a kegyelmeket, ez az elv a gyakorlatban ilyen formát ölt: „Követni Jézust keresztje hordozásában." S azért imádkozik határtalan bizalommal: „Ó Jézusom, tedd, hogy mindabból, amit értem tettel, semmi se vesszen el."

Ha a lélek szeme az értelem ajándékának hatása alatt kitágult és mély pillantásokkal merült el az isteni titkok szemléletébe, az így meglátott dolgok nemcsak csodálattal töltik el, hanem megízleltetik vele édességüket is. Ez a megízlelés azonban a lélek magasabb részében megy végbe, — bár nem egyszer az ember egész valójára kihat — és lényegesen különbözik a lelki életben kezdőknek sokszor meleg, jóleső áhítatótól s ez áhítat édességétől. Hogy ez megtörténhessék, s e mellett ne maradjon tisztán csak természetes pszichológiai átélés, hanem a léleknek mintegy Istennel való érintkezése, arra a

a) *bölcsesség ajándéka* segít rá bennünket. A két ajándék tehát úgy viszonylik egymáshoz, mint az elmélet és a gyakorlat. Az előbbi fényárba meríti el az értelmet, az utóbbi felmelegíti, szeretetre gyúlasztja a szívet. S

minél nagyobb a fényár, annál jobban lángol a szeretet; az izzásba jött szeretet viszont még áthatóbbá élesíti a lélek tekintetét. A bölcsesség ajándéka e szerint magas fokban közli velünk Istennek és a rá vonatkozó dolgoknak gyakorlati ismeretét, édességét; s ugyanakkor letompítja földies hajlamainkat és megútáltatja velünk mindazt, ami Istentől s az örökkévalóktól elvonhatna.

A legszembetűnőbb megnyilatkozási formája ennek az isteni megszállottságnak az a többé-kevésbbé passzív imádság, melyet a lélekbe öntött szemlélődésnek: *contemplatio infusa*-nak nevezünk; de megnyilatkozhatik Isten nagy szolgálóinak szinte minden cselekedetében s az úgynevezett misztikus életformát hozza létre bennük, mely legmagasabb fokán a lelki élet betetőzése, utolsó földi állomása.

Hogy ez mennyire megvolt P. Cassanban, elég, ha utalunk azokra a közönségesen annyira felülemelkedő, hősies erénygyakorlatokra és áldozatokra, melyek egész életét jellemezték s azokra az Istentől átitatott érzelmekre, melyek velük — az aggályosságnak és csüggettségnek egy-két óráját leszámítva — szinte állandóan társultak. Így élni, az emberi természetet így legyőzni csak annak lehetséges, aki nem csupán a megszentelő kegyelemben bírja Istent, hanem a Lélek ajándékainak s ezek között is főleg a bölcsesség ajándékának révén szinte összeolvad vele és a benne átélt szeretet édességéből bőséges kárpótlást merít mindazért az áldozatért, amelyet érte hozott.

Ezekon a tényeken kívül igazolják állításunkat feljegyzései: „Kérem Jézustól, — írja — hogy szívemet tapassza oda az övéhez . . . Jöjj, ó Jézusom, fogadd el egész szívemet és tűnjék el belőle minden szeretet, mely nem Jézusért van . . . Ó Jézusom, gyullaszd föl szívemet a vágytól, hogy szeresselek. Zárj be Szívedbe.” Aki annyira ki-zárólag Jézus szeretetének kívánt élni, csak azért érezhetett így, mert már megízlelte ennek a szeretetnek nagy édességét, s egyre jobban óhajtott részesülni benne. Micsoda belső tüzet sejtünk meg ebben a pár szóban is: „Semmit Isten nélkül. Még magát Istent sem akarom

másért, mint Istenért." A misztikus átélésnek, a contemplatio infusának lehelletét érezzük ki következő szavai-
ból: „Jézusnak szolgálni mindig ugyanazzal az örömmel
és egyre nagyobb buzgósággal s békével." S ez a Jézus-
szolgálat nála állandóan imádságos légkörben történt.
Lelkiatyja, Malet András ezt írja róla: „P. József imádsága
meghitt érintkezés volt a jó Mesterrel. Annak a könnyű-
ségnek következtében, mellyel Isten jelenlétébe helyezte
magát, szelleme mindjárt kész volt arra, hogy a mi Urunk
életének, szenvedésének és halálának misztériumairól
elmélkedjék; szíve könnyen átengedte magát az öröm,
részvét és szeretet érzelmeinek, melyek az Isten tökéle-
tességeinek, a Megváltó szenvedéseinek és Jézus Szíve
szeretetreméltó tulajdonságainak szemléletéből fakad-
nak."

A nagy kontemplatív szentek életében azt látjuk,
hogy imádságos életüket nagymértékben jellemezte a
passzivitás: az isteni behatásoktól tele volt a lelkük, úgy-
hogy nem volt szükségük semmi nagyobb erő kifejtésre,
hogy Istenbe és az isteni dolgokba mélyen elmerülhesse-
nek. Sokszor hosszú időt töltöttek el látszólag tétlenül és
lelkük mégis jól érezte magát Isten közelében, sőt szívük
sokszor csordultig megtelt örömmel, édességgel s nehe-
zükre esett, mikor abba kellett hagyniok ezt az Istennel
való együttlétet.

P. Cassantnál nem találunk adatokat arra, hogy az
effajta kontemplatív imádság ajándékában részesült
volna; sőt egészen feltűnő a szóbeli imádság iránt való
hajlama, nagy szeretete. De tudnunk kell, hogy a kon-
templatív lelkek Istenbe kapcsolódásának, vele való szor-
os egyesülésnek többféle útja van. A nagy Szent Terézia
azt írja, hogy Isten a Miatyánk imádkozása közben is a
kontempláció magas fokára emelheti a lelket; s a monasz-
tikus szerzetesrendek szentéletű tagjainál a hosszú,
énekelt zsoltosma sokszor nemcsak szóbeli imádság volt,
hanem a legédesebb kontemplációba ment át, mert a szent
szöveg szavain keresztül lelkük szeme nyugodtan, édesen

tapadt Istenre s élvezte a vele való egyesülés boldogságát.¹

Ezt tapasztalhatta, ezt érezhette P. Cassant is a zsolozsma és hosszú szóbeli magánimádságai alatt. Akkor megértjük azt, hogyan tudott már mint novicius órákat tölteni el ebben a szent foglalkozásban, s hogyan tudta ezt később is oly fokban gyakorolni, hogy az ember nem tud hova lenni a csodálkozástól, mikor erre vonatkozó feljegyzéseit olvassa. S egy-egy elejtett szó bennük elég világosan jelzi, hogy azok nem egyszerű, figyelmesen végzett szóbeli imádságok voltak, hanem hogy éreznie kellett végzésük közben a Lélek erősebb, közvetlenebb fuvallatát. Ez segítette rá, hogy mindenféle elfoglaltság között tudott imádkozni: „Mindig eszemben tartom, hogy mindig többet ér a rövid és szív mélyéből feltörő ima, ha többet nem tudunk tenni, és hogy ez az, amely legkedvesebb Isten előtt: buzgó imafohászok a kézi munka alatt, ha az asztalnál szolgálók, harangozók vagy egyik helyről a másikra megyek.” A misztikus kegyelmek egy sugara villan meg e szavakban: „Étkezés után szentséglátogatás... fogva éreztem magamat, hogy imádkozzam.”

Nincs mit csodálkoznunk azon, hogy a súlyos testi betegségén kívül a belső szeretettűz is emésztette s rövidesen fel is emésztette ezt a kiválasztott lelket; és a mennyországnak egyre erősödő vágya addig is Jézusával való mind bensőbb, szorosabb és meghittebb egyesülésben keresett és talált kielégülést. Halálos ágyán egyik reggel így szólt lelkiajtyájához: „Egész éjjel tölem telhetőleg egyesülve voltam Jézussal és a mennyország után való vágyódásban töltöttem az időt.” Gondolhatjuk, — vagy inkább talán csak sejthetjük — mily forrók és a szenvedések között is mily boldogítók lehettek ezek az érzések abban a szívben, mely már régebben így sóhajtozott: „Jézust először megpillantani, — mily öröm!” — s most egészen közel látta ezt a pillanatot.

Hogy ez a találkozás valóban megtörtént, a felől azok után, amiket elmondottunk, hívő léleknek nem lehet oka

¹ V. ö. Butler—Huré: *Chemins de Vie chrétienne*, p. 245.

kétkedni. Ugyanerre engednek következtetni azok az események is, melyek vele kapcsolatban halála után történtek.

A halál után.

I.

Mikor P. Cassant Józsefet 1903 június 18-án eltemették, nem borult sírjára a feledés fátyola. Igaz, élete egészen Istenben elrejtett élet volt s lelkiatyján kívül senki se látott bele mélységeibe; de szentségének sugarai mégis elő-előtörtek és tiszteletet, csodálatot keltettek mindazokban, akik tanúi voltak: szerzetestársaiban. Sőt a hívek is tudomást szereztek róla, s halála után nemcsak kegyelettel gondoltak rá, hanem itt is, ott is kezdték mennyei közbenjárását kérni nehéz ügyeikben. És híre járt, hogy bízó imádságuk sokszor részesült meghallgatásban.

S mégis 23 év mult el halála után, míg végre megjelent egy szerény életrajza, éspedig volt lelkiatyjának tollából; s ez rövid pár év múlva új kiadásban és újabb adatokkal bővülten még szélesebb körben tette ismertté és tiszteltté a boldogult nevét. Sőt angolra is lefordították s hozzá Westminster bíboros érseke írta az előszót, melyben egyebek között ezt írja: „Egy ilyen életnek elbeszélése segítség mindenki számára, bárminő legyen hivatása, bárminő körülmények között él. Az ő példája világosabban eligazít bennünket, könnyebbé teszi utunkat, biztosabbá reményünket és Istennek kétségtelenül ez az egyik szándéka Szentjeinek felmagasztalásában.”

Az imameghallgatásoknak mindenünnen beérkező adataiból a monostor előljárói arra következtettek, hogy Isten meg akarja dicsőíteni alázatos szolgáját; s elérkezettnek látták az időt, hogy a szükséges előkészületeket megtegyék. Azért 1931 június 23. az aiguebelle-i és sainte-Marie-du-désert-i apát jelenlétében sírját felnyitották, csontjait gondosan összeszedték s hitelességük megállapítása után hármass leólmazott koporsóban visszatették az elfalazott sírüregbe.

Vége egy gyógyulás után, mely az igazi csoda minden jelét mutatta, s melyet P. József közbenjárásának tulajdonítottak, a Rend 1935 szeptemberben tartott egyetemes káptalanján úgy határozott, hogy a boldoggáavatás ügyét kezébe veszi. A következő 1936. évben Toulouse-ban megindult az úgynevezett „processus informativus” s kiegészült az agen-i egyházmegyében; a vizsgálat eredményét tartalmazó iratokat azután 1937 június 4-én benyújtották a ritusok szent kongregációjának, melynek ügykörébe tartozik a boldoggá- és szenttéavatás. Hat hónappal később 1938 január 18-án XI. Pius pápa öszentsége kinevezte az ügy Ponens-ét Rossi bíboros személyében. Az eddig megtett lépések kedvező eredménnyel biztatnak, melynek első jele, hogy Isten szolgájának írásai máris megnyerték a római legfelsőbb jóváhagyást. A háború ugyan akadályokat gördít az eljárás folytatása elé, de utána remélhetőleg annál gyorsabban befejeződik Istennek és az ő alázatos szolgájának dicsőségére.

II.

Végezetül fel akarunk sorolni egy-két olyan esetet, melyben azok, akik benne valami kegyelmet kaptak Istentől, P. József közbenjárásának hathatóságát látták.

Mindjárt a halálát követő év májusában az i...i apátságban ragályos betegség ütött ki, mely magát az apátot is megtámadta. P. Józsefhez folyamodtak segítségért; s a ragály gyorsan enyhült, haláleset pedig egyáltalán nem fordult elő több.

Egy kézművest fizetéseképtelenség fenyegetett. P. Józsefhez fordult tehát kérésével. S íme, egyik adósa, kire már nem is számított, megjelenik, kifizeti jelentős számláját és ezzel megmenti őt a bukástól (1910 november).

Egy patronage elnökének fiát véletlenül puskagolyó találta a fején. Szinte reménytelen állapotban szállítják a b.-i kórházba, hol állapota három napon át nagyon súlyos volt. Ekkor egyik barátjának tanácsára P. Józsefnek egy kis erekléjét érintik a sebesült ruhájához és kilencedet

kezdenek hozzá. A beteg állapota gyorsan jobbra fordul s nemsokára teljesen gyógyultan hagyja el a kórházat (1911 október).

A b.-i líceum egy kitűnő növendékének testét hirtelen merevedés fogta el, úgyhogy sem járni, sem hajolni nem tudott. Először azt gondolták, hogy meghűléstől származik az egész; de a betegsége súlyosbodott s az orvos agyhártyagyulladás állapotát állapította meg. Egy radiografikus vizsgálat hozzá még a hátgerincoszlop elferdülését mutatta. A tanácskozássra meghívott többi orvos is helyesnek találta a kórjelzést s úgy döntöttek, hogy a beteget gipszkészülékbe teszik. A fiatalember atyja azonban ebbe nem megy bele, hanem e helyett P. Cassant közbenjárását kéri. S a beteg rövid idő múlva annyira meggyógyul, hogy a még hátralevő szünidőt teniszezéssel, csónakázással és úszással fejezi be (1922 augusztus).

Egy v.-i postatiszt feleségének mellén daganat keletkezett. Az orvos operációt lát szükségesnek. A P. József-be vetett bizalom azonban azt sugallja, hogy az ő sírján tépett fűvet tegyenek a beteg helyre. Ez három napon át történt s teljesen fölöslegessé tette a műtéti beavatkozást (1924 szeptember).

Egy iskolaigazgató agyvértolulást kapott, ami annyira lefokozta szellemi képességeit, hogy képtelen volt tovább tanítani. P. Józsefhez fordultak s a beteg állapota csakhamar jelentékenyen javult (1926 május).

Egy jámbor családnak már több gyermeke meghalt agyhártyagyulladásban. Mikor a legfiatalabb leányka is beleesett, a kis beteg ruhájára P. József ereklyéjét tűzték. Még aznap fordulat állt be a betegségben, a leányka meggyógyult, s több megbetegedés nem is történt a családban (1926 május).

M. F. sok és nagy szolgálatot tett a katolikus ügynek, élete azonban közismerten botrányos volt. S mikor azután egy gyógyíthatatlan betegség támadta meg, a plébánosnak nagy gondot okozott, hogy hogyan lehetne őt a tilos bilincsekből kiszabadítani, a szentségek méltó felvételére előkészíteni s így megmenteni az egyházi temetés megtagadásának gyalázatától is. Kilencedet tartott tehát P.

Józsefhez, melynek tartama alatt már maga a beteg kérte, hogy szállítsák őt egy apácák vezette kórházba. Ott azután töredelmesen meggyónt, áldozott, s azt a nyolc-hónapos betegséget, melyben haláláig még része volt, keresztény türelemmel viselte s minden jel szerint az igazak halálával halt meg (1926 augusztus).

Egy szerzetesház főnöke kápolnaépítés céljából szeretett volna megvenni bizonyos területet; de az a személy, akié volt a haszonélvezet joga, nem akart lemondani róla. Kilencedet kezdtek tehát P. Józsefhez, s az átengedés hamarosan megtörtént (1929 augusztus).

P. Cassantnak egy kis unokahúga tűt nyelt s már-már műtét vált szükségessé. A nagybácsi segítségét kérték, s a tűt sikerült minden nagyobb baj nélkül eltávolítani (1929 szeptember).

Egy jogi licenciatús már régóta megkezdte doktori értekezésének készítését, de nem boldogult vele. Egy ismerősenek tanácsára kilencedet kezd P. Cassanthoz, s már ennek tartama alatt a legjobb gondolatok támadnak benne. Az értekezést oly jól dolgozta ki, hogy a vizsgálati bizottság neki ítélte az évi jutalmat (1929 október).

Egy ciszterci monostor apátnője súlyos betegségbe esett, melyen nem segített semmiféle orvosság se. Mielőtt azonban a szükségesnek tartott sebészeti műtetre elhatározta volna magát, a nővérek kilencedet tartottak P. Józsefhez s életrajzát olvasták az ebédlőben. A kilenced alatt megszűnt a baj (1929 október).

Egy fiatal dominikánus szerzetes súlyos tüdőbajba esett s állapota folyton súlyosbodott. Elöljárói megengedték neki, hogy üdülés végett családja körébe menjen. Innen azután elzarándokolt Sainte-Marie-du-Désertbe s P. Cassanttól kérte a gyógyulást. S íme, azok a gyógyszerek, melyeket előbb hiába szedett, azonnal használni kezdtek s a szerzetes visszatérhetett kolostorába (1930 február).

Egy 19 éves fiatalembernél az orvos egy daganatot állapított meg, s ezt a kórjelzést megerősítette R. egyetemi tanár is. Nézetük szerint csak egy nagyon veszélyes operáció menthette meg a beteget. P. Cassant-hoz folya-

modtak. Az operációra nem lett szükség: a beteg meggyógyult (1929 október).

Egy kórházi lelkész nagyon óhajtotta egy bizonyos személy megtérését, aki a templomba járással már régen felhagyott, s ehhez P. Cassant közbenjárását kérte. Bizalmát siker koronázta: az illető a következő vasárnaptól kezdve résztvett a szentmisén (1930 március).

M. S.-nél tömlődaganat (cista) keletkezett, amely gyorsan tályoggá alakult; megnyitni azonban a legerősebb orvosszerekkel se sikerült. Ekkor egy P. Cassant sirjáról szakított rózsalevelet helyeztek két napon át a beteg testrészre; s míg ez történt, három ponton is beállt a gennyedés, a tályog kiürült s egykettőre meggyógyult (1931 április).

1931 szeptemberben egy lovassági hadnagy éppen belépni készült egy katonai iskolába, mikor erős mellhártyagyulladásba esett, úgyhogy jövője bizonytalan-nak látszott. Beteg oldalára P. Cassantnak egy ereklyéjét helyezték. Az éles fájdalom azonnal megszűnt, a láz leesett s nemsokára beléphetett a katonaiskolába.

Három személy rossz viszonyban élt egymással. Hogy ez a helyzet megváltozzék, kilencedet tartottak egy Udvözléggel, s utána ezzel a fohással: „Mária József atya, hallgass meg engem!” A kilenced alatt a három személy közül az, aki igazában oka volt a rossz viszonynak, önként visszavonult, s ezzel lehetővé tette a másik kettőnek a megbékélést. Távozására előzetesen semmi se mutatott; a három személy emberi számítás szerint még nagyon soká élhetett volna együtt (1931 október).

•

Ezek az esetek, melyeknek számát még jelentékenyen fokozni lehetne, kétségtelenül nagy bizalmat kelthetnek bennünk P. Cassant közbenjárásának hathatósága iránt. Hogy vajjon a Szentszék közülük egyikre vagy másokra megállapítja-e hitelesen is a „csoda” jelleget, vagy pedig más, talán még világosabb megnyilatkozását várja Isten előtt való kedvességének és befolyásának, arról mi nem vagyunk illetékesek ítéletet mondani. Az az egy bizonyos, hogy P. Cassant hőiesen alázatos, önmegtagadó és áldo-

zatos élete főséges és mélyen tanulságos példakép mindnyájunk számára, akik Istenben és az ő boldogító bírá-sában az emberi élet legfőbb és egyedüli célját látjuk; s egyben megszégyenítése annak a gőgnek, élvezethajhászatnak és Isten ellen való lázadásnak, mely korunkat annyira jellemzi és az emberiséget anyagilag és erkölcsi-leg a legnagyobb nyomorúságba döntötte.

Tartalomjegyzék

Előszó	3
------------------	---

Első rész: P. Cassant Mária József életrajza.

1. Gyermekkora és ifjúsága	7
2. A noviciátus	12
3. Szerzeteséletének kibontakozása	17
4. Tanulmányok	21
5. Egyesülése Jézussal a szenvedésben	25
6. A papság felé	28
7. A szülői házban	37
8. Kálvária-útja	39

Második rész: P. Cassant József lelkiisége.

9. Az életszentség lényege	63
10. P. Cassant M. József életideálja	64
11. Meghal a világnak	70
12. Meghal önmagának	74
13. Belső küzdelmei	78
14. Lelkének élete: Krisztus	88
15. Tökéletesedésének eszközei	98
16. A Szentlélek hathatós vezetése alatt	110
17. A halál után	128

